

י"א

1250

5010

ה'ר חננאל בר יהושע. ה'ר משה בר אברהם. ה'ר בנימין בר יקותיאל הלוי. ה'ר שמעיה בר שבתאי. ה'ר אברהם בר יצחיהו. ה'ר אברהם בר יוחנן. ה'ר שבתאי בר זכריא. ה'ר פפולמון בר שבתאי. ה'ר הושילא בר יוחנן. ה'ר כלב בר שמואל כל אלו י"א רבנים נזכרו בחשובה רשב"ט והביא חשובה זו בעל הנ"מ בפ' כ"ג מהלכות אישות. רבינו יצחק בר קלונימוס. מר רב יוסף ממדינת ליאון תלמיד רב אלפסי. ה'ר יאיר בן ה'ר מאיר. ה'ר ישועה בר הלל. ה'ר ישראל כהן. רבינו עזריאל בר נתן. רבינו יוסי בר הושעיא הלוי(ג) כהנ"מ פ"א מהלכות יבום וחליצה. ה'ר אהרן בר יוסף כותן רבינו חס.

ואחרי הרור הזה של רבושינו הצרפתים בעלי התוספות וכל סייעתם ו'להה קטו תלמידיהם אחריהם ואלה הם ראשי הרור ההוא הרמב"ן דהיינו רבינו משה בר נחמן גירונדי מעיר גירונדה מגלילות קטאלוניה ורבושיו היו רבינו עזרא(ג) מבבלי החס' ונזכר בבבלי דף כ"ח ורבו בחכמת הקבלה היה רבינו אלעזר בר יהודה מנארמיו(ד) שחבר ספ' הרוקח ונזכר בתוספות בשבועות דף ס"ו וחבר עוד פ"י על ס' 'צירה וחבר עוד ס' קטן המכונה ורב האיות כענין הכפרות ונק' יורה חטאים והרמב"ן היה שלם בכל התכמות וחבר ספרים הרבה שמות על כל התלמוד וס' שו"ת(ה) וס' תורת האדם וס' הוכות ושלחן ארבע ושער הגמול ואגדה הקדש בענין חבור האדם עם אשתו ופי' על התורה(ו) וס' מלחמות ה' שנלחם עם רבינו זרחיה הלוי על השנותיו שהשיג על הר"ף וגם עם רבינו אפרים תלמיד הר"ף שהשיג על רבו והוא נלחם עמהם והלוי כער הר"ף ויישב כל דבריו והציל' מהשנותיהם כמבואר היטב שם בס' מלחמות ה' וכמו שיראה המעיין שם וגם השיג על ספר המצות להרמב"א ז"ל ומלבד חכמתו הגדולה בים התלמוד גם היה מקובל גדול ופילוסוף אלהי כאשר הוא ידוע ומפורסם וחבר ג' ספרי' בחכמת הקבלה ספר הרמון ואוצר החיים ועדן גן אלהים(ז) וגם עשה פ"י על ס' 'צירה(ח) והרמב"ן עלה לירושלים עיר הקדש ונכנס שם ביום ט' לחדש אלול שנת חמשת חמשת וכל' לבריאת העולם(ט) ומצא שם איש יהודי כמ"ש בכוף ספר פ"י התורה בחמישה הספר וז"ל היום הזה ראיתי כך קדושה חוזר קשה מצאתי בחוכך איש יהודי נגש וגם נענה והוא צע"י) וכו' ישבע ואליו יאספו בביתו בין גדולים וקטנים אם ישלמו מנין עדה שאין להם ענין לא מקנה וקנין עם עני דל ורש ומסכן הלך ואביון וכו' ושם מספר ענין הקינות שאמר והקריעות שקרע על ראיית ירושלים וחרבן בית המקדש הכל כחוב שם באורך וגם כשער הגמול בארבע ששלת מירושלים לרב נתמן בנו המתחלת בירכך ה' בני נתמן וראה בטוב ירושלים וראה בנים לבניך וכתב עוד שם שהלך לחצוב לו קבר בחברון אך לא נדע בברור אם הוא קבור בחברון או בירושלים רק ידענו בודאי כי נפטר ונקבר בארץ יש' כשעלית לירושלים חו"ב אמרו לי מחשבי העיר שיש קבלה בירם מן הוקנים כי שם בית הקברות החת שפוע ההר אצל הכפר שקורי' עין שילואן שקבורי' שם שלשה גדולי עולם והם הרמב"ן והרמב"ם ורבינו עובדיא מברטנורא מפרש המשוניות(י) ואמרו לי עוד שהוא בנה שם בירושלים בית המדרש ועדין לעד היום קורים אותו היהודים מדרש הרמב"ן והוא חתת החל קרוב לחומת העיר אצל שער ציון והוא השער של קבורת מלכי בית דוד וכתב בעל ס' יוחסיו(יג) שהרמב"ן נפטר ש'עשרים לאלף החמישי ולא יתכן לומר כן כפי מה שנכתבו לעיל שעלה לירושלים שנת עשרים ושבע לאלף החמישי לבריאת העולם ודע שהרמב"ן היה זקנו של רלב"ג אבי אמו. ומתברר של הרמב"ן היה רבינו יונה מגירונדי ממוליטולה(יג) שפירש מסכת ברכות על הר"ף(יד) וגם חבר ס' שערי תשובה וס' היראה(טו) וזהו רבינו יונה החסיד שנזכר בכל מקום ובתשובות הרמב"ן סימן רפ"ד(טו) משיב הרמב"ן תשובה

(א) גיל' י' ח' (ב) כהנ"מ ס' ארבעה וצ"ל ט"ו (ג) גיל' י"ז (ד) וכן הביא בשה"ג בס' י"א ונביא לחמשים
 ח' ט' וכתב כזו. (ה) גיל' כ"א ח' הנהג' ג' (ו) ועד לחמשים ב' י"ז. (ז) ס' ג' ח' וצריכ' 1845 לט"ז
 קפ"א. (ח) הוא נד' חמשה וס' ס' ט' ע"י לקחן כמסד. (י) כ"ה בדומה וצ"ל וצ"ל ע"כ. (יא) זאן
 בתוספתיו על חמשה ר"ב ח' ר"ל לקחן (יב) ק"ב ח' (יג) ר' יונה כל חמשה וצ"ל וצ"ל ע"כ. (יד) וצ"ל ע"כ
 ה' כ"ז כ"ב ביום עולם סוף וחסד ד' (כ"ב קודם חמשה רמב"ן) וע"י חב' וצ"ל ס' י"א. (טו) ידוע שהוא דק וחסד
 ד' יונה ומלמדיו אכתבו. (טז) ע"י זאן נד' ליעדלסדור קצ"ו. (טז) גיל' כ"א ח' הנהג' ג' ועל ידוע ר' יונה ע"י ש"ת רשב"ט
 ס' ר"א.

1250

5016

לרבינו יונה בכבוד גדול וזהו תחלת התשובה איש אלהים קדוש הוא הרב החסיד ר' יונה שלום וכו' ומדברי ההשוכה היא נראה שהיו חבירים ושלל כדברי בעל ס' יוחסין שכתב שרבינו יונה מניגונה חלמיד מובהק להרשב"א^(א) וכמו כן לא צדק ה"ר משה מטראני בנו של הרב סה"ר יוסף מטראני ז"ל בהקדמה פ' צננת פענח שכתב שרבינו יונה מניגונדה היה תלמידו של הרשב"א עיין שם ואולי הם מועתקים מס' יוחסין ושינויהם לא צדקו יתירו האמת כן אלא הוא חבירו וכמ"ל לענין מי היה רבו כחב ענין נמקי יוסף בהלכות ציצית דף כ"ו ע"ב וכן פ"ה ה"ר יונה בשם רבו ה"ר משה ח' שניאור ז"ל וכן שכן הוא הדין לציצית אבל ראיתי בספר היראה שכתב וממורי הרב ר' שמואל בן שניאור שמעתי ראין צריך לברך משום משמש אלא כשהם נעקרים ממקום והוא מתוירם במקום וגם כדור התוא היה ה"ר יונה בן אחי אביו של רבינו יונה דחוסיד וכפי הנראה שהיה חבירו של הרשב"א וע"ה כמ"ס סימן שפ"ב^(ב) שהביא תשובת הרשב"א וה"ר יונה זה שכתבו כתב אחר לחכמי צרפת על ענין מסור אחר .

זכור הוא היה רבינו שדורם הלוי בר יהודה הלוי הספדי וכו' והר"ם רחינו רבינו מאיר הלוי מטוליטולא המכונה אבו אלעפייא והיה נשיא בטוליטולה והיה חברו הרמב"ן כדמוכח באמרו הרמב"ם) וגם בחש"י הר"ב ש"ס כחב גם רבינו מאיר הלוי ז"ל כ"כ בחשוכה להרמב"ן וכו' וקלס ורמב"ן ז"ל בחרושוני את הר"ם וקרא עליו הסמק הזה שפתיים יקם משיב בדברים נכונים ע"כ וכתב בעל מ' צידה לדרך בהקדמתו שהר"ם בא מבורגוש ונתיישב בטוליטולא והוא היה חכם גדול ובקץ תלמודו היה וחבר חדושים על ה' הר"ף וארכיו ורחב' בפסק תלכה בקושיות וחירוים והר"ם נפטר בחד המצות שנת ה'ד' ל'צ"ה) ואחריו בא ר' יונה מגירונדה וחכם גדול ובקץ תלמודו היה וחבר חדושים על ה' הר"ף ע"כ ומ' ואחריו בא ר' יונה מגירונדה וכו' אינו מדורקש שהרי הרמב"ן ורבינו זכו והר"ם שלשם היו בזמן אחד והיו כותבים ש"ת זה לזה וכמ' שו) והרשב"א ז"ל בתשובותיו סימן תתקט' הביא שם דברי הר"ם אבו אלעפייא ע"ש והר"ם נזכר כמ' קרית ספר להרב מנחם לביא מאיר ש"כ שם ואח"כ נדפס לוי ספ' מדויק דרבה ע"פ רבינו מאיר מטוליטולה והעיד שטרך ושלח בכל הישיבות ובארץ המערב לרבינו אשכנז וכו' הר"ף כותב כאן כתבו שלחו הרב הני לחכמי בורגוש שטרונו על זה עם פס הידוע להלל הוקן שנקרא ביניהם ספר אלהאלאיו) ובספרים ישנים לנאונים הראשונים של רב שריא ורבינו הא"י וכו' עד כתב לידידיו ורעייו מאיר בר שדורם נכתב עד כאן טופס הכתב השלוח מאת הרב הגדול הנשיא הנכבד רבינו מאיר מטוליטולה ע"כ גם קרוב לזמן ההוא היה רבינו שדורם הלוי בן אחיו של הר"ם והוא חבר מ' עליות למ' יבמות כשביאלי שם מכאן מפי חרושין בשם דודו הר"ם ומ' ש"כ כמ' קרית ספר שגורסנו ל' ספר מדויק דרבה ע"פ הר"ם מטוליטולא הוא הספר שחבר על דרך מ' השרשים מד"ק דרך אלף בית וקרא שם הספר והוא מסורת מינ לתורה והוא כדי לידע על התיבות שבמקרא שהן חסירות או יתירות ומעיל מאד לענין כתיבת ס' כהלכתו והסופרים סומכים יותר על ספר זה מעל ספר שדורם הרב בן מנחם לביא מאיר ס' מאירו לפי שזה הס' באו כל דבריו בדרוקו הרבה ועוד כתב הר"ם שטות רבות על התלמוד) ופסקי רינים ומכאים אותו הרא"ש והר"ב הטורים ורבינו ירוחם ושאר הפוסקים בספריהם ועוד חבר ספר לפני ולפנים בהכמת הקבלה והר"ם היה חלמיד מרוב"ר יצחק מויינא וכמ' רבינו ירוחם בחלק אדם נתיב י"ח ח"ב ע"ש וזה חבר ס' אור ורוע ויחבאר ע"פ לקטן' (וכפ' הנראה שם בוסנים יתה ה"ה הרב ר' אברהם בן נתן חירתי ושחבר ספר המנהיג ומחוקק ברוך וכתוב שם בהקדמת ס' המנהיג ואני

(א) עין אהרן ח"ה י' כ"ג ו' יום וחסד ח' כ"ה דק' זה ע"ה הכנה י"ג וט"ו. (ב) היטב כ"ג' ואולי צ"ל כ. (ג) ל"ז
 ב'. (ד) בצורה לרד"ק לזאת בכל חוקים נחלה בחוקים מלמד. (ה) יצ"ב בנחמין ק"ל ב' י' מ' שורדום כשבר מתק"ם
 יונת"ל אב"ט ובדקן ב' י"ג. (ו) עין תהיה ח'. (ז) עין וחלף ח"ב ד' רש"ע ואוכן כהנאומין. ע"ה ברשעה ח"ב בעיר
 ל"ט. (ח) חס"ה ח' כ"ב.

שלמד לפניו מפיו וכלם הם חדושין של מהר"ם עצמו והרב המרדכי שהיה תלמידו גם כן
מביא בספרו רוב חשובותיו דע שמהר"ם היה תלמיד מהרב ר' שמואל בר שלמה כרמוכ
בה"מ"י) דשייכו ל"ספר משפטים סי' א' וכן הר"ב המוריס בא"ח סי' הר"פ כירב הר"ם
מריטנבורק כשהיה בצרפת ראינו את מורי הר"ש שמואל שלא היה לו מקום אחרי הדלת
להליק נרות של חנוכה וכו' וראינו בה"מ"י כ"ט מהלכות שבה שכרבו וכתב מהר"ם
כשם רבו הר"ש שמואל בר מנחם שאל בשם הר"ש משה מינצ'י) וכו' ואולי שם כנויו היה
מנחם והוא היה מעלי החום' ונזכר בפסחים דף ע"ז ובינוא דף מ' וט"ב) וכתשו' מהר"ם
סי' נ"ז מזכיר לרבו רבינו שמואל בר' שלמה ושם סי' פ' מזכיר להר"ש שמואל בר מנחם
וראינו בשלשלה הקבלה (טו) שכחב כשם ספר שער ציון כמה שמות מרבנים וכלכלם כחב
הרב הנשיא ר' שמואל בר' שלמה וגם מהר"ם היה תלמיד מרבינו יצחק (מוינא) ולפ"ש
בה"מ"י פ"ח מהלכות חמץ ומצה והוא היה מבעלי החום' שנזכר בחנויות דף ג' (טו) ובעז'

[illegible]

דף נ"ה וזה רבינו יצחק מויינא שחבר ס' אור זרוע ונק' ר"א ר"ל רבינו יצחק יצחק אור זרוע
 וכתב מהר"י קולון בשרש צ' שהרי ידוע הוא שהרמב"ם קדם הרבה לר"א ושהרי ר"א היה
 חלמידו של מהר"א (א) מפריש כמ"ש בס' אור זרוע שלו והביאו המרדכי בפ' כל שעה וז"ל
 וכתב ה"ר יצחק מויינא בס' אור זרוע בהיותי מציק מי"ב ע"י רבינו יהודה מפריש ראיתיו
 יושב על פתח ביתו וכו' הרי שרבינו יהודה מפריש קדם לר"א וכן היה ואלו הרמב"ם
 קדם לר"י יהודה עכ"ל ויש חימא קצת על מ"ש שהרמב"ם קדם לר"י יהודה מפריש שר"י
 הרמב"ם היה בזמן ר"ת שהוא ראש מבדלי החוספות וה"ר יהודה מפריש גם הוא מבדלי
 החוס' שהרי הוא נזכר במ' ע"ו דף כ' ונר' דמ"מ הרמב"ם היה בזמן תחלת בעלי החוס'
 וה"ר יהודה מפריש היה אח"כ אבל מה שיש לתמונה לכאורה הוא שהחוספות מביאים
 לה"ר יצחק אור זרוע בחזקתו דף נ' ובע"ז דף נ"ח שהוא חלמידו של ה"ר יהודה מפריש
 לכן צריך לומר שהר"י אור זרוע היה בסוף זמן בעלי החוס' (נ) וכתב בס' בנימין זאב ס' שמ"א
 שהרב ר' יצחק מויינא היה חלמידו של ראב"ה וכפי זה משמע שהרב ר' יצחק מויינא
 שחבר ספ' אור זרוע היה חלמידו של ראב"ה וחלמידו של רבינו יהודה מפריש ולפי מה
 שנכתבתי שמהר"ם היה חלמיד גם מהר"י מויינא בעל א' נמצא שהיה חברו של הרמ"ה
 שהרי גם מהר"ה היה חלמיד מהר"י מויינא וכמו שנכתב לעיל בשם רבינו ירוחם ודע
 באמת שבכל מקום שזכיר הר"ם אלאשקר בחשובותיו והרמ"ע כרזב ריינו רבינו מאיר
 מרטנבורק דוק ותשכח וגם ה"ר ברוך מרטנבורק אביו של מהר"ם היה חכם וכמ"ש המרדכי
 בפרק רשוכר את האומנים וה"ר ברוך אבי רבינו מאיר הביא ראיה וכו' וזהו אבי מהר"ם
 כנראה שהיה גם כן חכם אלא שלא היה גדול בחכמה כמו בנו מהר"ם וכמ"ש הראש"ם ז"ל
 בפסקיו בפ"ק קדושין על ההיא ראב"ה לן החם כנ"ל בנו ודורו רבו מהו לעמוד אבין
 מפניו כתב שם אמרו עליו על רבינו מאיר מרטנבורק שמיים שעלה לגדולה לא הקביל
 פני אביו ולא רצה שאביו יבא אליו ע"כ וכתבו גם כן הרב ב"י במ"ד סימן ר"ט ע"ש (ג)
 (ו) ואית' בס' תשובות של הרב כהנ"ר מנחם עוריא מפאנו ז"ל סוף ס' נ"ט שנכתב בעל
 התרומה ומד"ם בנו גרמא דמשמע ליה שרבינו ברוך בעל התרומה הוא אביו
 של מהר"ם בר ברוך ואחר המחילה מכבוד תורתו לא צדק כזה שאין ראסת כן שהרי
 רבינו ברוך בעל התר' הביאורו החוס' בכמה מקומות וכמ"ש בס' (אלף) ב"ח משמות בעלי
 התוספות (ח) והיה חלמיד מר"י בעל החוס' והוא קדמון דור אחד או ב' דורות קודם רבינו
 ברוך אביו של מהר"ם מפני שהיה בזמן הר"ם מקוצי בעל הסמ"ג וכמ"ש (ל) ועוד שרבינו
 ברוך בעל התרומה הוא מר' יצחק מנארמיזא וה"ר ברוך אביו של מהר"ם היה מרטנבורק
 והיה אשכנזי (ו) ועוד איך היה ממאן מהר"ם להקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אליו (ז)
 אם רבינו ברוך בעל התרומה היה אביו והרי הוא גדול בתורה וכמו שמוכיח מ"ס התרומה
 שחבר וכל הפוסקים מביאים דבריו בספריהם ואדרבא היה לו זכות וכבוד גדול כזה אם
 היה הולך להקביל פני אביו אלא ודאי האמת הוא כראמברן ובזמנו של מהר"ם היה הרב
 ר' אביגדור הכהן בר אליה ומביא אותו מהר"ם בחשובותיו ס' י"ב וט"ו וכפי הנר' שדויה
 וכן נגדול ממנו לפי שרבינו אביגדור היה חלמיד מר' שמחה משפירא וכמ"ש (ל) ובחשובות
 מהר"י קולון שרש י"ט כתב הלא ידע מר מה שהשיב רבינו אביגדור כהן לרבינו מאיר על
 אורח הגט שניתן בוירצבורק וכו' וגם בזמן ההוא של רבינו אביגדור הכהן ומהר"ם היה
 רבינו יצחק בר חזקיה (ט) כדמוכח במרדכי בכמה מקומות וגם בחשו' הרשב"א סימן תת"כ

(א) במהר"ק ר' קרימחה איתא ר' חסד מפריש זה מ"ס והתחבר היה לפני ד' ויחזיקו ויחזיקו לא דליתו ע"ל כ"ח נ' (ב) בתוס'
 תורה התחבר על מהר"ק שהרי ר' יהודה מפריש מולר ז"ל שנה אחר דת"כ (א) זאב לוי לישגדלשני (ל) וכן נר' דין ודע
 שזון בעל מ' מחזק כמו וחלחם שנה וח"כ אין להביא דלית חס' (ג) וזהו שנה הכפחות והפסולט שגביו בין החלחלים
 אס' ר' טליר בר ברוך הוא ר' חזקיה מרטנבורק אס' לא ודעת הר"ב שג"ג הוא כדעת המחבר והלחך לחזקתו ס' ח"א
 ח' כ"ד ונוכד לחכמים ח' ו' ונוכס ב"ו ודקין צמח ועל מהר"ם ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ ע"כ
 ו ט"ו ח' וע"כ מהר"ם ג' (ד) שהרי ר' ברוך היה שנת תת"קם בקיבוץ ומהר"ם נפטר שנת כ"ג לאלף ה'שנ' (ו) דלית
 ו אית' יודע מה טיבה שם ח' שאל ונדרמח דלוי להקדיל אשכנזי (ז) ו' י"ח הנה ג' (ח) י"ח ח' (ט) נדע"ל שס' ר'
 חוקים בר"י וכו' לפי דעתנו כ"ל יעקב (א) (א) ויבליס ז"ל כהן ר' חזקיה בר' יצחק ע"ל כ"ל ב' הנה ג' ואלו וכו' ר'
 חוקים דלית מ"ל ח' הנה י"ח .

ותחלתו והם היו מכבדים אותו בתארים גדולים וכבבוד גדול שהיה רב גדול ומובהק וגם כוֹמֵן ההוא היה המקובל ר' יעקב נ' גיקטליא ומח וקבר בשנוכיא (א) ונראה שבזמן מרד"ם היה רי"א דהיינו רבינו ישעיא הוקן ול נכדו של רבינו ישעיא מטרנא הראשון בן כתו של"ב המרדכי בפרק הנקין חשוכה מר"ם וכתב בתוך חשוכה וכן הגיד לי ה"ר ישעיא משם רבינו ישעיא מטרנאני) וכן שמעתי מקרובי ה"ר שמואל מביניא ע"כ .

ג כוֹמֵן הרמב"ן היה ה"ר מאיר אלמזשירין והוכירו הרמב"ם (ב) בחשוכותיו סימן רפ"ר שכתב שם וכבר כתבתי זה בספר המצות קראוהו) משם הנה הוא ב"ר השר הגדול החכם ר' מאיר אלמזשירין ירום הודו עכ"ל . **ג** כוֹמֵן מרד"ם היה הרכ בעל שבלי הלקט ומצאתי כתוב בתחלת ספר אחד מס' שבלי הלקט מכתבת יד ה"ר מנחם די לונגאנו ול' וז"ל הספר הזה הנקרא שבלי הלקט חברו רבינו צדקיה בר אברהם הרופא ז"ל והיה למחבר אח וגם הוא רב מובהק שמו ה"ר בנימן ודודס אחי אביהם שמו ר' בנימן הרופא וגם לו היו שני בנים חכמים שם האחד ר' צדקיה ושם הגדול ר' יהודה וזה היה רבו של רמחמבר הזה ובכל מקום שחמצא בספר הזה מורי (היא) יעלה זה ר' יהודה ולמה קורא אותו בן ע"ש הפסוק שבספר שופטים ויאמר ה' יהודה יעלה וכו' והמחבר הנזכר חבר עוד ספר אחר וכלל בו קצת מדיני אסור והתר ודיני רבית ושכונות וגדרים וקצת דיני פטונות והיו כידיו והמחבר הזה היה בנימ מרד"ם וכבר היה מעשה שנחלקו הוא ומה"רם ז"ל וחור בו מרד"ם והורה לזה המחבר והמחבר הזה חבר פירוש ההגדה שהוכיר בעל חקת הפסח בשם רבינו יונה ודע כי המחבר עשה ספר זה ערונות וערונות והבאים אחריו שלחו בו יד ושנו סדרו כאשר עשו גם לס' היראים עכ"ל ואחר ימים שכתבתי זה אנה ה' וכא לדי ס' תניא ובספר ההוא כתב שבעל ס' שבלי הלקט הוא ה"ר צדקיה בר אברהם הרופא וכוחב שם משמו וז"ל רבינו רבינו ועוד כותב שם כמה פעמים מפי מורי הרכ חביו ר' יהודה בר בנימן הרופא ול' וזה ה"ר יהודה היה שואל מה"ר אביגדור הכהן ועוד כותב שם כמה פעמים בשם החבר ר' בנימן בר אברהם הרופא ועוד כותב שם כמה פעמים ומצאתי כתוב בשם מורי רזוקן ר' בנימן וקני בר יחיאל ז"ל ועוד כותב ואחי ר' בנימן נר"ו כתב ועוד כותב פירש ר' צדקיה בר בנימן אחי שניה) הנה מכל זה משמע שז"ר המחבר ספר תניא היה ממספחיו ה"ר צדקיה בר אברהם הרופא ונקרא ה"ר יחיאל וראיתי שם בהקדמת הספר שכתב שם שיש אומרים כי בא להם בקבלה שהוא רבינו יחיאל אחי רבינו יעקב בעל הטורים וכרוב עוד ונראים דבריהם כי כן נזכר בחבור זה ואני הסופר יחיאל אבל לי נראה שאין האמת כן כמ"ש שם שהרי לא הוכיר שם להר"אש כלל בכלל ספרו ואם היה בנו של הר"אש היה לו להוכיר לאביו הרבם פעמים וכמו שהוכיר כמה גאונים וגדולי עולם ועל הרך שמוכיר הרב בעל הטורים להר"אש אביו פעמים רבים אין מספר ועוד בר מן דין שהוא כתב ואחי ר' בנימן נר"ו כתב ואנו לא מצאנו בכלל בניו של הר"אש מי שהיה שמו בנימן אלא מה שנראה לי הוא שהמחבר ספר תניא נקרא שמו ה"ר יחיאל בר יקוחיאל בר בנימן הרופא שחבר ספר מעלות המדות והוא קרובו של בעל שבלי הלקט וכמו שאמרנו וכפי הנראה היה כוֹמֵן הרשב"א והר"אש ונזכר ספר תניא בספר מהר"י קולון שרש קמ"ד שכתב שם ומ"מ מאחר שכתבר שפסקני אחר אשר נקרא תניא כתב וכו' וגם כתבר דלהלכות עושים כל ענייניהם על פיו של אותו הפוסק אמינא דאין תניא תניא וכו' ע"ש) . וכתשו מה"ר יעקב הלוי סימן ל' דף ס"ב ע"כ כתב שספר זה אינו נהוג בין הפוסקים וכתב עוד שספר תניא חברו ה"ר ישעיה בר אבא מרי אבל לא צדק בורה שהרי כבר כתברתי שהיה כוֹמֵן

(א) נ"י יוחסין קל"ב ב' . (ב) נ"ל ט"ו ח' כנסה ד' . (ג) נ"ל דמ"ב וכוונתו יצא הכוונות סט' רפ"ד הוא בלחמת להמ"ינ' וכוונתו נ"ל יט' א' . כנסה ג' . (ד) נ"ל חלדו . (ה) נ"ל בן אחי חני ע"י ח"ע נל"ג ח"ב סכ"ג אריעט 1843 לט"ל ד' כ"ב . (ו) על ס' שבלי הלקט וס' תמא ע"י ציון מרד"ם ניכר ועל הכתמים מוכחים כלן ע"י זקן כמ"ע נל"ג ח"ד קס"ח .

ג כדור הרמב"ן ורכינו יונה והרמ"ה חיה הרב ר' אהרן הכהן מלגליל ולפי הנראה שהיה בנו של רבינו יהונתן הכהן מלגליל שהיה כוהן הרמב"ם וכבר נזכר לעיל כדור הרמב"ם והנה הרמ"ה חשב להשיג ע"י הרמב"ם השגות הרבות לפני הרב אהרן הכהן מלגליל ואחמיו ונבניו והם חסידיו מורוריו וכמ"ל כל זה הרב מגדל עוז ז"ל בל"ח מהלכות חטובת וכחב בעל ספר יוחסין כי ע"י רבינו אהרן הכהן נעשה ספ' ארחות חיים הארוך עם יורד דעה האריך וכחב שהיה חיה כוהן רבינו ירוחם תלמיד הראש"י אבל לא ידענו למה לא נכ"י מ"ש הר"ב מגדל עוז אלא שהיה כוהן הרמב"ן והרמ"ה וכמ"ל.

גם כדור ההוא היה ה"ר יונתן דקונקא בר יעקב דקונקא והוא שאל שאלה מהרמ"ה על ענין שהיו חובעים מסגו מסים וארנוניות וכתב פסק על זה רכיון שהיתה חורחה אומנותו אלא שהיה מלוח ברביה לגיזם כרי חיחור ופרנסתו שפטור לפרוע מסים וארנוניות ושלו להתרמ"ה והרמ"ה כתב פסק והסכים עמו לפוטרו מכל מיני מסים כמ"ש כל זה בסוף ספר הכל"ב בכלל תשובות הגאונים שמביא שם וגם מביא בקצור הר"ם אלא שקאר בחשובותיו סימו"ט.

וכתב כעל שלשלת הקבלה) שברור הוה"ו היה החסיד והקדושר' אמנון האשכנזי שקדש עצמו על קדושת ה' וכמו שהביא שם המעשה אך היה ואני הכותב זה לי ימים רבים שבא לירי מחזור דהאשכנזים הארוך וקירתי בו סדר תפלות ימים נוראים וגם ראיתי שם סגנון המעשה הזה שמביא אותו באורך אבל אני זוכר באיזה זמן היה אם בדור הזה או יותר אחרון וכתוב שם שזה ואמר שויליכוהו ביום ראש השנה לבית הכנסת וישימו אותו למעלה כחיבה במקום שמניחים הס"ח ואמר שם סדר קדושה ושם כתוב הסדר קדושה שסדר ואמר על החיבה כפני כל הקהל וסדר הקדושה' מתחיל ונתנה חוקק קדושת היום כי הוא (יום) נורא ואיום ובו חנשא מלכותו ויכון כחסד כסאך ותשב עליו כאסכת ואמריך שם כדבריהם המכניעים את הלק ומשכרים אותו ומביאים את האדם לשוב בתשובה לפני ית'. עוד פזמון המתחיל את שמעך) שמדבר [מ'רע'ת] עם הש"ת ב"ה וי"א שואר שומר סדר קדושה שחקן נסתלק מכין הקהל ונעלם מעיני הכל ולא ראוהו עוד כי מלאכי השרת הוליכוהו לפני כסא הכבוד והוא פזמון לחיי העולם הבא במחיצת הרוני מלכות עם ר"ע ותביריו ולכן נהגו האשכנזים לומר סדר קדושה זה שחקן הרב ר' אמנון החסיד והקדושר ואומרים אותו ביום ראש השנה ויום הכפורים מפני שהוא יפה ונפלא מאד וגם כדי לחזקו וכותב הדברים ההוא שנחשד השם על ידו).

ואחר הורו הנה של הרמב"ן והרא"ה דחינו ר' אהרן הכהן מלוגיל והרמ"ה הנשטא מלוגילטולא והרב רבינו יונה מצירינדה ומרמ"ם מטרטנבורק ורבינו אבינדרה הכהן ורבינו חזקיהו) ורד"ק רבינו אביו של הרא"ש וכל סיעת הגדולים הללו שזכרנום קמו תלמידיהם של אלו הרבנים ואלו הם ראשי הדור ההוא הרשב"א הדויינו רבינו שלמה בן אברהם בן אדרת מברצלונא והוא תלמיד מובהק של הרמב"ן ושל רבינו יונה ומחב בחשובותיו ס' חק"ן על הרמב"ן רבו וילדות הימה כי והעתיק פניו בו ורבינו לענינו וכו' וגם תלמיד מר"ר יצחק בן אברהם מל"כ בחשובותיו ס' אלף י"א וכלל היה המעשה כעיר ורנו לה ב"ד יצחק מן הדיינים והיה מורי הנה"ר יצחק בן אברהם ר"י ויש שאינם מקצירות ומנחות

[illegible]

כב

1800

5060

לְיִוְרֶשֶׁן וְכֵן רֵאִיתִי בְּהִיוֹתִי בְּנִירוֹנְדָה לְמִוְרֵי הַחֲכָם הָרַמְבַּם וְלֹא וְלַחֲכָם ר' יוֹנָה וְכַעַן מַעֲשֵׂה שְׁלֹמֶה עֲבָדָה. וְעוֹד מִזְכִּיר שֶׁם כְּתוּבוֹתָיו לְר' בֶּר אֲבֵרָהם כְּכַמֵּה מְקוֹמוֹת וְהָרַשְׁבָּא הִיא בְּקֵי כָּל הַחֲכָמִים וְהַרְבֵּי תוֹרָה הִרְבָּה בִּישְׂרָאֵל וְעָשָׂה שְׁמוֹת עַל כָּל הַתְּלָמוֹד וְנִדְפְסוּ ד' שְׁמוֹת מִהָרַמְבַּם (א) וְהָרַשְׁבָּא וְהֵם עַל מ' בְּרִכּוֹת וּמ' גִּטִּין וּמ' בְּתָרָא וּמ' חוּלִין וְגַם עָשָׂה שְׁמֵהּ עַד אֵין חָקֵר וְכָתַב הֵרֵב מִהָר' בְּצִלָּאֵל אֲשֶׁכְּנוּ וְלֹא כְּתוּבוֹתָיו סִימָן ל'ה וְלֹא וְהִנֵּה אֵנָה ה' לִידֵי קֶרֶב לְאַלְפִים תְּשׁוּבוֹת לְהָרַשְׁבָּא וְלֹא נֹסְפוֹת עַל אוֹחֶם שֶׁנִּדְפְּסוּ וּמִלְכָּד הַמְּכֻנּוֹת לְהָרַמְבַּם וְלֹא הַמְּכֻנּוֹת לְהָרַמְבַּם שְׁהֵם מוֹעֲטוֹת בַּחֲכָלִית כְּעֵטֶם רוֹבֵם אֵין לָהֶם הִבְנָה כָּלל הֵם אֲצִלֵי מְדוּיָקוֹת ע"כ וְגַם אָמַר לִי חֲכָם אֶחָד וְלֹא כִי הוּא רָאָה שְׁאֵלוֹת מִכְתִּיבַת יָד ע"ש הָרַשְׁבָּא וְהִיא בְּהֵם סִימָן הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֵׁשֶׁת אֲלָפִים תְּשׁוּבוֹת וְיוֹתָרָן) וְגַם עָשָׂה פִּירֻשׁ עַל הַגְּדוּת שֶׁבַח לְמִוְרֵן) וְחִבֵּר מ' תוֹרַת הַבֵּית הָאֲרוֹךְ וְקָצַר כְּדִינֵי אֲסוּר וְהִיתָר וּמ' עֲבוֹתָה הַקְּדָשׁ וְכָתַב כַּעַל מ' כְּפָחוֹר וּפְרָח כְּדָף ל"ב ע"כ שְׁעִיר כְּרִצְלוֹנָה הִיא אֲרֵץ אֲנִדְלוֹס) וְכָדָף פ"ו ע"א כָּתַב עַל הָרַשְׁבָּא וְגִלְלוֹת וְהֵרֵב כְּאֲרֵץ אֲנִדְלוֹס ע"ש. [ג] כְּמוֹן דְּהָרַשְׁבָּא הֵינן בְּאֲשֶׁכְּנוּ הֵרֵב ר' שְׁמַחָה בֶּר מֵאִיר וְהָר' יִצְחָק בֶּן אֲלִיָּקִים מִשְׁמֵרֻכִּיטֵן וְהָר' אֲבֵרָהם בֶּר מֵאִיר הִכְהֵן וְהָר' יַעֲקֹב בֶּר יִצְחָק מִן לוֹיָהּ וְהָר' אֱלֵעֶזֶר הַלֵּוִי וְהָר' יִידִידִיָּה בֶּר יִשְׂרָאֵל כְּדִמְוֹכַח כְּתוּבוֹת הָרַשְׁבָּא הַחֲדָשׁוֹת) מ' כ"ו וְכ"ו וְכ"ה וְכ"ט וְל' וְל"א וְהָר' יוֹנָה בֶּר יוֹסֵף שֶׁם בְּס' רַמ"ז וְהָר' שְׁלֹמֶה צִרְפָּתִי שֶׁם בְּס' רַנ"ג ע"ש בְּס' הַנוֹכַח וְגַם כְּתוּבוֹתָיו מִכִּיָּא לְהֵרֵב ר' דָּן הָאֲשֶׁכְּנוּ כְּסִימָן חֲקֵכ"ש וְחֲקֵל וְאַלָּף רַכְ"ט וְגַם נוֹכַח הָר' דָּן כְּתוּבוֹתָיו הַמִּיּוֹחֶסוֹת לְהָרַמְבַּם מ' ר"ן הָר' נָסִים מ' רַמ"ג וּבְמִקְמוֹת אֲחֵרִים וְנִרְאָה שׁוֹהוּ רַבִּינוּ נָסִים כַּעַל הַדְּרָשׁוֹת חֲבִירוֹ שְׁהִיא תַלְמִיד הָרַמְבַּם (ו) וְהֵי אֵינוֹ רַבִּינוּ נָסִים שְׁפִירֵשׁ הַלְכוֹת הָרִיף כִּי הָר"ן שְׁפִירֵשׁ הַלְכוֹת הִיָּה יוֹתֵר אַחֲרוֹן וְיִתְבָּאֵר לְקֶמֶן כְּמִקְוֵמוֹ וְגַם כְּמוֹן הִיָּה הָר' חַיִּים אֲשֶׁכְּנוּ בֶּן הָר' יִצְחָק אֹרֹר זְרוּעַ מַעִיר וְיִינָא שֶׁם כְּסִימָן תַּרְעָא וְהוּא מִהָר"ח שְׁמִיכָא כְּהִנְהוּת אֲשִׁירִי וְכ"כ מִהָר' סָגֵל כְּתוּבוֹתָיו מ' קַצָּח שְׁמִהָר"ח הַגָּדוֹל כְּהִנְהוּת אֲשִׁירִי הוּא רַבִּינוּ חַיִּים אֱלֵעֶזֶר אֹרֹר זְרוּעַ ע"ש וְגַם נוֹכַח רַבִּינוּ חַיִּים אֹרֹר זְרוּעַ כְּתוּבוֹת מִהָר' מַצְגִי סִימָן י"ג וְכִתְרוֹתָה הָדָשׁן סִימָן שִׁמ"ב.

ודע לך שהרשב"א וכל בני ישיבתו החרימו שלא ילמדו בחכמות חזוניות מחכמות ארם"ט וחביריו ובספרי חכמת יונוט והחרים היה ביום שבת קרש כפ' אלה הדברים שנה"ס"ה ליצירה) וחזונו שם קרוב למ' חכמים ובראש כלם היה הרשב"א וכל כוללם חתומי ה' יצחק בר שלמה בר אברהם בן אדרת והוא בנו של הרשב"א וגם היה לו בן אחר ושמו יהודה) ככתוב בתשובות המיוחסות להרמב"ם מ' קמ"ח וכתוב שם כי אותה תשובה היתה אחרונה שאז היה הרב חולה הרבה ובאותו שבוע נתבקש בישיבה של מעלה ואחרי זאת השאלה לא השיב לשום אדם.

ובזמן ההוא היה החכם המליץ הגדול הפילוסוף האלתי ה' ירעיה הפניני בר אברהם בדרש מארץ פרוכנצא והוא השיב להרשב"א וכתב לו התנצלות גדול בלשון צה ונקי עד טאד ברוב דברים נחמדים מזהב ומפז רב וכמו שיראה המעיין שם מתשו' הרשב"א הכל כתוב באורך כסיון ח"ד וחט"ו וחט"ז וחט"ח לשך חפח הרשב"א ובית דינו אשר התקצפו על יושבי ארץ פרוכנצא וכמ"ש שם וזה הרב ר' ירעיה הפניני חבר ספר בחינת עולם המלצות טובות ונכוחות בלשון חכמה ומוסר וקראו ספר הברדשי ופירושי דבריו החכם כה"ר משה בר שם טוב בן חביב הספרדי והחכם כה"ר יוסף פרנסיש ויש פירוש אחר מחכם אחד ושמו ה' יצחק מונטשיון כאשר כתוב שם בהקדמת החביב. [ג] כְּמוֹן הָרַשְׁבָּא הִיוּ הַרְבֵּנִים הֵרֵב ר' מַרְדִּינִי קִמְחִי וְהָר' יִצְחָק קִמְחִי בְּנוֹ וְכִמ"ש הֵרֵב מִהָר' י' לֵב וְלֹא כָּתַב א' א'

(א) וְהַרְבֵּינֵן כָּלִי וְכוּנְתוֹ עַל חֲדוּשֵׁי רַשְׁבָּא כְּכַתּוּב חוּלִין גִּטִּין ע"ס חֲדוּשֵׁי רַמ"בֵּן כְּתָרָא שֶׁנִּדְפְּסוּ וְיִינָאֵל רַמ"בֵּן וְעַד וְכוּנְתוֹ זֶה כְּכַד נִדְפְּסוּ גַם שְׁמוֹת אֲחֵרֹת לְהָרַשְׁבָּא ע"י הַר"ג ח"א ע' י"ז. (ב) ע"י הַר"ג שֶׁם וְעוֹד לְחַכְמֵי ע' כ' וְכ"ו שֶׁם וְעוֹד נִדְפְּסוּ מִהֶם לְיוֹנוֹת חֲקִיפָה וְנִקְרְאוּ חֲקִי. (ג) ע"י כְּמוֹכַח לְע"י כְּכַתּוּב סו' י"ג י"ד י"ט פ"ב וְאֶחָד מִתּוֹמֹת וְעוֹי' חֲלָף ח"א ד' חֲלָף ל"ד. (ד) הֵינִי לְמִי מִכְּנָה כּוֹסְפִי כְּעִרְבִיטִים שְׁקוּדִין כָּל אֶחָד שֶׁאֵלֵּימֵן כְּעַם אֲנִדְלוֹס. (ה) ר"ל הַתְּשׁוּבָה תוֹלַדַת חֲדָשׁ לְיוֹנוֹת ח"ו. (ו) וְנִסְטֵר לְמִי יוֹחֲסִין (קָלָבִי ב') כ"ה וְלִמִּי הַר"ג (ח"א י"ו) כ"ד לְחָלָף חֲשִׁי. (ז) ע"י מִכְתָּב קִנְיָנוֹת ד' קִנְיָא וְקִי"ט וְחֵי"ט לְחָלָף ח"ה פ"א וְחֵי"ט. (ח) ע"י וְעַד לְחַכְמֵי י' ח"א.

כב
1800

5060

מספרו שמיני להרשב"א שהיה שלשה דורות אחר הרמב"ם ושם בסוף פ' נ"א נראה בפירוש שהיה בזמן הרשב"א שהרי כתב שם גם אוכיר תאריך חרבן סקדש מעט והוא חרבן בתי מדרשות ובתי כנסיות שבצרפת ובקצת פרוכנצא בזמני וזמן המערכה נסריו והוא בעונותיו שנת חמשת אלפים וששים ושש והיה נצט' כן בחדש המוכן לפורענות הוא חדש אב יום שני לחרבן בית קדשנו והוא עשרה צאב והיה יום ששי (והס' א"כ הטומאה ויל"כו בלא כח כלומר ביום ששי שנת יל"כו לפ"ק הלכנו אי נמי ויגרשו ויל"ך) ויהיה ביניהם אלף רל"ח) יחזירו מרה אל מלכותו המקודש מקבץ נחיי ישראל עכ"ל וכבר נחבנוד) שהחרם שהחרימו הרשב"א ובית דינו לכל ילמדו חכמות חזוניות היה בשנת חמשת אלפים וששים וחמש וכפי זה נמצא וראי שהיה בזמן הרשב"א וכתב עוד שם בפ"ה כי בהיותו במצרים שמע מפי ה"ר שמואל ז"ל אחד מבני בניו של הרמב"ם ז"ל שכשהרמב"ם ז"ל היה חוזם שמו באגרת שלוחה היה מסיים הכותב העובר בכל יום שלשה לאוני (אני) פלוני) אמרתי לו דרך חצי נחמה שמא הרב ז"ל היה מוכרח לעמוד שם שהרי היה רופא למלך מצרים וכו' עכ"ל ושמואל ה"ר שמואל שהזכיר שם הוא בנו של רבינו דוד נכדו של הרמב"ם או בנו של ה"ר אברהם או של ה"ר שמואל) בנו של רבינו דוד וכתב עוד מהרדב"ז סי' רי"ט שמי"ש בס' נפתור ופחד בפ"ה ובמעשה שאירע סוף מחזור רס"ז מקהל גדול (מהם) שנתייחרו ביום אחד במצרים ע"י הנגיד רבינו אברהם וכו' והמחמיר חע"ב ע"כ וזה הנגיד רבינו אברהם נראה לי שהוא בנו של הרמב"ם ז"ל ולא חשש וקבלם ע"כ וכן כתב בחשוכה אחרת שכתב בענין הקראין והובאה בחלק שלישי של מהרש"ד סי' ט"ו ע"ש ואחר המחילה רבה אי אפשר לומר כן שהרי זמן הרמב"ם היה במחזור ר"ס כמ"ש בהלכות קדוש החדש פ"א יעו"ש שיש כמו קל שנה עד סוף מחזור רס"ז לכן נראה שזה רבינו אברהם הנגיד שמוכר שם היינו רבינו אברהם בר מיימון בנו של הנגיד רבינו דוד שנו' לעיל .

גם בדור ההוא) היה ה"ר שלמה בן בנו של רבינו שמשון בעל התוספות בעכו וגם ה"ר שם טוב מליאון שחבר ספר המשקל וס' משכן העדות וספרים אחרים וה"ר משה מליאון שהיה שוכן באיילת וגם בדור ההוא היה רבינו גרשון של הרמב"ן והוא אביו של הרלב"ג וכתב בספר יוחסין) כי גם רבינו גרשון היה חכם כולל שעשה שער השמים וכתב עוד כי הרב ר' פרץ בר יהואל מפרש נפטר שנת ס' לפ"ק ונראה שאין זה רבינו פרץ בעל התוס' כי הוא היה יותר קדמון) וכתב עוד שם כי נפטר רבינו מאיר מרטנבורק רבו של הרא"ש בבית המדרש שנת ס"ה לפ"ק (א) וכשנת ס"ו היה גרשון גדול בצרפת בחדש אב יום ששי עשרה בו ודבריו הרי הם מכוונים למ"ש בעל ס' נפתור ופחד שכתבתי דבריו לעיל במסוקינ) .

וכפי זה מ"ש בס' תניא דף פ"ב בשם שבולי הלקט. וז"ל ועל שאנו עסוקים בהל' תענית ובענין שריפת התורה נכתוב לזכרון מה שאירע בימינו על רוב עונותינו שנשרפה תורת אלהים בשנת חמשת אלפים וארבע לבריאת העולם ביום ששי פ' וזאת חקת התורה בעשרים ואחד קרנות מליאים מספרי חלמוד והלכות והגדות בצרפת כאשר שמענו לשמע און וגם מהרבנים שהיו שם שמענו שעשו שאלה חלום לדעת אם גורה היא מאת הבורא והשיבו להם וזא גורה אורייתא ופירשו ביום ששי וזאת חקת התורה היא גורה עכ"ל נראה שגורה זו הייתה קודם גרוש צרפת ששים וששים שנה שהרי הגרש היה בשנת ששים לפ"ק וגורה רעה זו משריפת התורה הייתה בשנת הארבע לפ"ק נמצא שגורה זו הייתה ששים וששים שנה קודם הגרש אמנם מה שנראה לי הוא שיש שם בס' תניא ובס' שבולי לקט טעות סופר וצריך להיות בשנת חמשת אלפים) וששים ושש ושריפת התורה דויתא

(א) ובס' נבי' מנחת קנאות ד' קע"ט . (ב) כי' זה הונא ג"כ כשנע יתרה שזר כ"א . (ג) ר"ל בין חורבן בית שני ובין גורא ו . (ד) כ"ב א' . (ה) היינו סס החומס (הרמב"ם) ומחמת אחרות לו הוא לבין בעל מספור ופרט . (ו) ר"ל שלום כללית כ"ב ב' . (ז) ר"ל זמן הקדמים ונ"י ח"ע לח"צ ח"כ תקט"ו . (ח) יוסקין קל"ג א' ונ"י דא רעליגינעז פלענא ונ"י להר"ח שכל . (ט) סס . (י) ע"ל י"ז ב' הנהגה ט' ובכר כתבתי (י"א) ב' הנהגה ט"ו) שד"ך בעל ח' סיס בן אליה . (י"ב) ע"י יאסע נכבדו גדול ח"ע קי"ט וז"ע . (י"ג) ע"י הנהגה א' .

בפרשת וזאת חקת התורה בחדש חמוז ומיד בעשרה באב היה הגרשו ולא יתכן לוטר ששריפת
 דהתורה היתה בשנת חמשת אלפים וארבע וישבו שם ישראל אחר כך ששים ושנים
 שנה שדבר זה אין הדעת סובלחו אלא ודאי כי הכל היה שריפת התורה והגרשו בשנה
 אחת ובתוך ימים מעטים יוש שם בתאריך ההוא טעון סופר וכראמון (א).
 גם ברור ההוא [היה] המקובל רבינו מנחם מרקאנטי שחבר פ"ה תורה ע"ד הקבלה וגם עשה
 ספר פסקי דינים בדרך קצרה והם תרא פסקים וספר טעמי המצות וכתב בעל שלשלת
 הקבלה (ב) כי נפטר בשנת חמשת אלפים וחמשים וברור ההוא של הרשב"א והרא"ה
 וה"ר מנחם לביט מאיר והר"ם מרקאנטי וכל סיעת הגדולים האלו שהזכרנו היה הרא"ה
 דהיינו רבינו אשר בן הרב יחיאאל (ג) אשכנזי וראיתי להרא"ש ז"ל בפסקיו וגם בתשובותיו
 שכותב פעמים רבות וכתב וקני ראב"ן והנה כפי סדר הדורות שכתבתי לעיל שראב"ן היה
 בזמן רשב"ם והיה חמיו של רבינו יואל הלוי ווקנו של ראב"ה נמצא שהיה בזמן ראב"ן עד
 הרא"ש כמו ד' דורות ואולי שהיה וקנו של אביו או וקנו של אמו ולכן קורא אותו הרא"ה
 ראב"ן וקני' (ד) ודע שהרא"ש בן השנת הגרשו של צרפת שנת ס"ו (ה) לפ"ק מאשכנז לספר
 למדינת מגליטול' וקבלוהו שם לרב ולראש ולקצין עליהם במחנות גדולות וטובות שהיו
 נותני' לו מדי שנה בשנה והוא היה תלמיד מובהק מרבינו מאיר בר ברוך מרסנובורק הנקרא
 מהר"ם מאיר אשכנזי והרא"ש הרכיץ תורה הרבה בישראל וכתב פסקים על החלמוד ע"ד עשה
 הרי"ף (ו) וחוס' על החלמוד ע"ד החוס' ונק' חוספי הרא"ש ולא נרפסו (ז) וס' ש"ת קרוב לאלף
 פסקים ודע שכל מקום שהרא"ש סותר דבריו ממה שכתב בפסקיו למה שכתב בתשובותיו
 נקטין דבריו פסקיו עיקר לפי שהיו באחרונה וכמ"ש הרב בעל האורים בנו ז"ל במח"מ
 סוף ס' ע"ב (ח) וכבר כתבתי אני הצעיר בפרט זה בס' תשובותי בתשובה אחת מחלק אבן העזר
 שלי אבל אין כאן מקומו והנה הרשב"א סביא להרא"ש ז"ל שס' המחיל תשובה אלה
 לאשכנזי לרב אשר בן הרב ר' יחיאאל בדיק לן מר בבכורות כפ' ים בבור וכו' ובס' שס"ו
 כתב עוד מורינו דנחמק לו וכו' תשובה מה שכתב מורינו שפירשוהו רבותינו וכו' וכן בס'
 חס"א לרב ר' אשר האשכנזי וס' חס"ב וחס"ג וחס"ד וחס"ה וחס"ו תשובות שאלות ששלחו
 זה אל זה וכן הרשב"א נזכר בתשובות הרא"ש בכלל ב' ס' י"ד וכלל ל"ה ס' ב' וכלל ס"ח
 ס' כ"ד וכלל פ"ה ס' י' וכפי הנראה כי הרשב"א היה יותר קשן מהרא"ש וכן מהר"ר
 אהרן ששון ז"ל בתשובותיו סוף מ" קצ"ו וז"ל וא"כ מעתה ס' שאי איפשר שיביא להרא"ש
 בן ה"ר יחיאאל ז"ל שהרי הרא"ש ז"ל היה קטן בזמן הרשב"א שרורי אע"פ שכשהשיב לו
 הרשב"א בתשובותיו על שאלותיו כמו שהם כתובים בסיומן חס"א כתב אליו הרשב"א [מר] מ"מ
 הרשב"א היה גדול ממנו וכן שהרי בעיקר השאלות האלו שהביאם הרא"ש בספרות' ששאלם
 מהרשב"א הנה כתב אליו חארים גדולים וכתב לו הרב הנכבד מורינו הרב שלמה וכו'
 ובסוף שאלותיו כתב אנה מורי חרב ענותך כהלל כי איני באותה המדה (י) אך תורה היא
 וצריך אני ללמוד כי אין שלחני להרצות מעותי וצוני לאחר מתלמידך ומפיד אליו הקרא
 ויחרט בעט סופר ושלום מורי ושלום תורתו וכו' יגדל לעד עד עולם וכו' עכ"ל וכתב הרא"ש
 בפסקיו בפ"ק רע"ו ולרדת מורי ושלום השבטה היחה שנת שבעים ושלש לאלף הששי
 ולרדת רבינו יצחק היחה שנת שבעים וארבע לאלף הששי (יא) ובתשובותיו כלל ד' סימן
 י' כתב שבשנת חמשת אלפים וע"ג לבריאת העולם היה עצירת גשמים כספרד ורצה
 הרא"ש ז"ל שישאלו המטר עד חג השבועות ולא יהיה לו כל חכמי הדור .

(א) עובדת המהדר אינה ענינה ונדרת מ' שגלי הלוקט על חכמה יצומדת י"י ואלף ח"ד ד' מתק"ל צונק צור לטענתאנו
 ל"ט ותי' יאסב ח' דפ"ו (ב) כ"ט א' ונ"ע ונ"י אריינגט 1845 לט"ל ד' ש"ב (ג) בן הרב אורי בן הרב אליקים בן
 הרב יצחק (אב"י ובדון ס' ה') (ד) ע"ל י"ד א' ויפה כתב המהדר שאל' סימ' הרב"ש דור נביני להרא"ב (ו) ובני
 ש"ג ח"א א' מ"י צג"ג והנה ל"ט דעמי' ר' אליקים שאל' זקן של ר' יחיאאל ח"י הרב"ש (הנהג' נ') הוא ר' אליקים
 המונח בס' דל"ב ס' כ"ו (לעיל י"ד א' הנהג' י"ג) וידיה חמנו וח"ל הרב"ש הוא דור שני להרא"ב והוא זמון לבד
 המונח ונודו שהרי בתקנת סוף ש"ת מנהגים ד' מלא (ובש"ת ומה"ס חוב"ס ס' ק"ב) חשבת מת"קם בנחנאל אינו
 מחוס' להרא"ב וזה דאיה שאל' היה בעד בין החיים (ה) ל"ט דעת הרב"ל (א"י ס' ה') היה זה כ"ב חמנו כ"ה
 י"ד (ו) י"ד ח' מתקן היה לבדו ש"ד ס' ח' (ז) ונחמנו נדעם קלמס לומר מתק"ל (ח) ובס' י"ד ס' ש"ח וב"ח
 י"ד ס' ש"ד ס' ק"ק י"ד (ט) בל"ג ס' י"ד ס' י"ג (י) בל"ג ס' י"ד ס' י"ג (יא) בל"ג ס' י"ד ס' י"ג (יב) בל"ג ס' י"ד ס' י"ג .

כר

1320

5090

בזמן ההוא היה רבינו מרדכי אשכנזי מאוסטרייך חנק' מרדכי שחבר ספרו על ספר הלכות הר"ף וכתב בעל שלשלת הקבלה א) שהוא ראה בדיני שחיטתו. ובדקיו' שחבר הוא בחרו' שקראו עצמו מרדכי בר הלל וכפי הנראה שהיה נכדו של ראב"ן) שכ"כ בפ' מצות חליצה וראב"ן וקני פסק דכי מעשינן בשביל אונס או חולי יש לה כתובה והיה חתנו של רבינו יחיאל מפריש שכ"כ בעירונין פ' חלון פעם אחת ראיתי בבית חמי הר' יחיאל מפריש שערכו בכתי מורי בע"ש וכו' והיה גיסו של בעל הסמ"ק שכ"כ בפ' כל שעה אמנם גיסי הר"י מקורביל וז"ל כתב בס' מצות קטן אשר יסד נ"ל לקיים המנהג ולאסור כל מיני קמנית בפסח ולא ממעם חמץ וכו' וכ"כ בהקדמת ספר הסמ"ק שרבינו יצחק מקורביל בעל הסמ"ק היה חתנו של הר"י מפריש וקראו אותו בעל החוטם לפי שהיו לו שערות על החוטם לכך קראו אותו הר"י יצחק מפריש בעל החוטם וגם נראה שהיה גיסו של בעל הגמ"ש כ"כ בהגמ"ש בפ"ט מה' אישות כהנה הגדולה המחלחלת כאבי' ולא כרכא כחוב בסוף ההגה והנה לפני גיסי הר"י מרדכי בר הלל אירע מעשה כמו כדן) וכו' ורע לך שהרא"ש והרב המרדכי והרב בעל הגמ"ש שלשום היו חבירים ותלמידים מרבינו מאיר מרטנבורק וכן ראינו שהמרדכי מביא חמיר השוכות מהר"ם מרטנבורק בספרו כשם שמביא בעל הגמ"ש כהנהחיו וכו' הרב מהר"ל בן חכיי כחשוכותיו סי' ק"ל דף ר"ב ע"ב וז"ל ומה שכתבת מאן נינהו הספרים הגהה בעלמא אומר הלא אנו קטון בעינינו בעל הגמ"ש גדול הוא בעיני כל ישראל כי כפי מה שקבלנו היה חבירו של המרדכי והרא"ש ושלשום תלמידי מהר"ם אשר כל האשכנזי חמיר פוסקים הלכה למעשה כמותו לגדל חכמתו והיותו אחרון וכו' ע"כ ע"ש גם מחלמידי מהר"ם וחבירו של אלו הרבנים היה הר"י שמואל בר צדוק שחבר ס' תשכ"ן ר"ל השוכות שמואל בר צדוק) והוא ספר פסקי דינין ומביא שם חדושי' רבים כשם מהר"ם רבו וכו' המרדכי בפ' גיר הנשה נראה שהוא מהר"ם חלמיד מהר"ם אפרים בר נתן ובעל ס' יוחסיון) כתב שהיה חלמיד מהר"ם מקוצי וכתב עוד שנפטר שנה ע' לפ"ק ויש אומרים שהמרדכי נהרג על קדושת ה'זו) וכבר כתבתי) שבהיותו בירושלים ח"כב שמעתי מפי קצת חכמי דעיר שהיה קבלה בידם ה'זקני' שהרמב"ן והמרדכי ורבינו עובדיא מברטנורא שלשה גדולים אלו הם כבורים תחת שפולי הר החרים בסוף בית הקברות של ישראל והוא סמוך לכפר אחר שיש שם שקורין עין שילואן והוא קרוב למעין מי השלוח וכתב עוד בס' יוחסיון) כי רבינו שמשון בר יצחק עשה ס' כריתות ולפי דבריו נראה שרבינו שמשון מקינון בעל ס' כריתות היה בזמן בעלי החומ' דאין האמת כן שהרי לא רחוק כלל בדברי החומ' בכלל החלמוד לא הוא ולא שם אביו אבל ראיתי בשו"ת הרי"בש וז"ל בסיומן קנ"ו שכתב וז"ל וגם הודעתני כי הרב ר' פרץ הכהן וז"ל לא היה כלל מדבר ולא מחשיב כאותם הספירות גם שמעתי מפיו שהרב ר' שמשון מקינון וז"ל שהיה רב גדול מכל בני דורו וגם אני זכור ממנו ואם לא ראיתי בעיני והוא היה אומר אני מחלל לדעת זה החינוק עכ"ל הכי מדבריו אלה נראה שהר"י שמשון מקינון היה בזמן רבותיו של הרי"בש שהם הר"ן והר' פרץ הכהן). וגם בזמן הרא"ש היה הר"י יצחק בר ישראל בעל יסוד עולם א) ושער השמים וס' המלואים ב) שעששם בשביל כבוד הרא"ש בטוליטולא שבקש ממנו שיחבר לו ספר כתבונה וכפי סדר הדורות נראה שכדור ההוא היה הר"י נחמן בן בנו של רבינו חיים הכהן ש"סד ספר הנחמני ומביא אותו הרב מהר"י קולון בשרש קמ"ט ע"ש וכתב בעל ס' יוחסיון) כי הרא"ה נפטר בטוליטולא בשנה י"ג (יד) לפרט אחר האלף החמישי והרשב"א נפטר בשנת שבעים והרא"ש נפטר בשנת פ"ח (טו) לפ"ק.

א) כי' א' וזה"ש ח"א א' ל"א חכמים יוני' במדון . ב) גם כאלן ז"ע כדליל ל"ב ב' הנהג' ד' . ג) ז"ע א' לשון זה חתנ' הנהג' עמלון . ד) והנה ידוע שס' המרדכי מונחם חזק וסבול חסדויות טובות חתנו כמובנים עי' מהר"ק שם ח"א וז"ל וס' ס' פ"ד (מרדכי הגדול) וס' פ"ה (מרדכי המדון) וס' כ"א (מרדכי גדול מאוסטרייך) ועי' כ"י א"ס ס"ם ספ"ב . ה) ויאל' חתנין ויאל' שחזון וזו עיקר מה"ג ח"א ס' י"ד . ו) ק"ל ג' א' . ז) בעיר טרנבנרג (ונני) ויאל' ח"א רנ"ד) וזה כלה יומת חמה שמכא במדון כס' זקני יושלים . ח) לציל י"ט א' וידוע שאין למדון כ"כ על שמונת כלל . ט) ק"ל ג' א' . י) מה"ג ח"א ס' ט"ו חכמים וע"ל י"ח א' . יא) עי' ארבעט 1845 לצ"ל ד' תל"ג . יב) מה"ג ח"א ח' כ"ט . יג) וא"כ מן הדין היה להציג כדור הקדום ונכות כלל בדברי החמבר . יד) ז"ל כיג וז"ל ביוחסין . טו) בהקדמת ז"ל לרין ויוחסין ק"ג ב' פ"א והא' שגס .

ואחר הדור זה של הרשב"א והרא"ה והרא"ש והמרדכי ובעל הגמ' וכל סיעת הגדולים האלו שכתבונו קמו תלמידיהם של אלו הרבנים ואלו הם ראשי הדור ההוא הר"מבא דהיינו רבינו יום טוב בר אברהם) שעשה שמות וחדשין על כמה מסכתות והמה בכתובים מנתיבת יד שלא עלו על הדפוס רק שטת מ' קדושין (והנה משם יאזר המעיין גודל חסכונו ופולפולו והיה תלמיד מובהק מרבינו אהרן הלוי כדמונת שם בשמחו על מ' קדושין וגם היה תלמיד מהרשב"א וכמ"ש בחשובות הר"מבא עצמו שמכיר הרב ב' כח"ס סימן רס"ג שכתב שם ולזה הסכימו שני רבותי הרא"ה והרשב"א וכן נראה ברעת הרמב"ם וכן ע"ש. גם הרב בעל מגדול עזו היה חבירו של הר"מבא והיה תלמידו של הרשב"א כמו שאומר שם בספרו במקומות רבים ובסוף פ"ג מה' חפילין כתב וכן נהגו רבותי האחרוני' נ"ע שלמדוני חכמה הרשב"א ור"בט מפי הרב החסיד ר"י בן הראב"ד ו"ל וע"ש רבינו הגדול הרמב"ן ו"ל ע"כ ור"בט שהוכיר שם היינו רבינו יוסף בר טוביה והנה יש לנו ספק בשם הרב זה בעל מגדול עזו יש אומרים שנקרא גם כן הר"מבא רבינו יום טוב בר אברהם בשם הר"מבא שעשה ששה על מ' קדושין וכן יש קצת נסחאות מספרי הרמב"ם שכתב שהר"מבא חבר מגדול עזו ויש קצת נסחאות מספרי הרמב"ם שכתב שגדול עזו חברו רבינו שם טוב בן אברהם בן נאון ספרדי וכן נראה האמת מפני שהוא אומר בקצת מקומות שחבר ספר וקראו כחר שם טוב שזה מורה היות שמו רבינו שם טוב ונראה שזהו שהוכיר הר"בש בסימן קנ"ז שכתב שם וכל כפי' ר' שם טוב בן נאון ו"ל בתחלת בואו לסודות הרמב"ם (ו) ומשם מורה שרבינו שם טוב זה היה מקובל ויודע גדול בחכמת הקבלה נוסף על בקיאותו הגדול שהיה בקי בתלמוד בכלי התלמוד ירושלמי ותוספות ומדרשות וכמו שמוכח שם בס' מגדול עזו שהיה הכל ערוך לפניו כמו שלחן ערוך ולפי דעתי שזהו רבינו שם טוב שסדר וידוי הגדול שאנו אומרים בחזרת מוסף של יום הכפורים שכתב בכתובים שסדר רבינו שם טוב בן ארדוטאל (ה) ו"ל .

גם בדור ההוא (היה רבינו בחיי בר אשר מסקומטא אשר בספרד שחבר ספר גדול פי' על התורה וספר כר הקסמו) והיה תלמידו של הרשב"א וכבר הוכרחו לעיל לרבינו בחיי הראשון שהוא רבינו החיים בן בקדה הספרדי שחבר מ' חובת דרובכות בדור הר"ק שהוא מקומו גם בדור ההוא היה הר" אברהם בן אסמעאל תלמיד הרשב"א והוא היה רבו של רבינו ירוחם (ו) וגם ח"ר יהושע בן שועיב תלמיד הרשב"א שחבר מ' פי' על התורה (ט) וגם הר" חיים בר שמואל בר דודי) מטוליטולאי) תלמיד הרשב"א שחבר מ' צור החיים ומ' צור הכסף וגם רבינו דוד הכהן ורבינו חזקיה מויצבורק שהיו תלמידי הרשב"א וג' שזהו רבינו דוד הכהן שמכיר רבינו ירוחם בספרו חרושים רבים משמו וכתב בעל שלשלת הקבלה (י) כי בדור זה הוא היה רבינו שלמה בר יוסף בן עמיאל ראש ישיבה בטוליטולאי וכתב מרח"ם אלא שקר בחשובותיו מ' כ"ז דף נ"ה שרבינו שלמה עמיאל יהוא תלמיד הרשב"א וכתב מהר"י קולון בשרש קפ"ו כי הר" משה מצור כתב הנהגות גדולות על ספר הסק"ק) ואולי היה בזמן הרשב"א או בזמן הזה (י) .

ובדור ההוא היה גם רל"ב דהיינו רבינו לוי בן גרשון נכדו של הרמ"ב בן כחו והוא עשה פי' על כל המקרא וחמש מגיל' והיה חכם גדול בחכמת הפילוסופיה וכמו שנראה מס' מלחמות ה' שעשרה וכתב שם בסוף ספר מלחמות ה' שהספר ההוא השלישו בשנת חמשת אלפים ושמונים ותשע לבריאת העולם ובסוף שמואל כתב והיתה השלמתו ברח"א אדר

(א) ע"כ כ"ה ב' הנהג' (ב) ועד היום כבר נדפסו חדשים על דוב חכמות (ג) ע"כ כ"א ב' (ד) הנהג' כ"ז (ה) וזכר להנחה עד כ"ה דברי החפ"ס ר' שם טוב בן נאון חסי' הרשב"א ו"ל בפירוש מנחת המורה שחבר הדפ"ן והוא אולי כפי' ע"כ (כ) הדפ"ס ה"ד ויחל מובל זקס) וע"ש ח"י ע"כ 1845 לט"ז ד' קמ"ה (ז) הוא ידוי המהמל רכ"ש בדלותי במוחתי כר הילס וכו' והוא פועל נחמד להסביל ואולם דברי המחבר ז"ל (י) ע"י שה' ח"א ב' (י) וס' ז"ל ה"א וז"ל חקומו הדלוי בדור הרשב"א (י) לט"ז י' ח' תהפ"ח ח' הענינות על במידת דברי המחבר ובדבריו כלן עיקר (ח) ע"י שז"ל ר"מ אלא שקר פי' ל"ס (ט) ע"י די חכמי ביצר טובי ומכני חספתמו הובלו גם לקחו ל"ד ב' (י) ויחסי קל"ג ח' ובספ"ג ח"א ח' קראו ר' חיים בר דוד וע"כ כ"ה ח' (י) ביחסי חספת חספת וטולדי וכן עיקר (כ) כ"ז ח' (ג) וז"ל מהר"ם ב' ק"ח כתב הנאון הד"י מקובל ומוביל כה"ח חזק"ן ע"כ וע"י שרש מ' וע"י צור נדפס (י) מהר"ק ע"י ק"ש מוכת שהיה תלמיד ר"י מקובל וז"ל הוא בדור רש"ב .

א' שנת פ"ט) לפרט האלף הששי וגם אביו ה"ר גרשון היה חכם כמו בן וכבר נחבטין לעיל בדור רוקדם (לוח) ור"בג היה זקנו של ה"ר שמעון בר צמח דוראן אבי אמונ). גם בדור ההוא היה ה"ר עובדיא בר דוד בר עובדיה שעשה פ"י על ה' קדוש החדש מה"ר מכם וכמו שנראה שם מפורש שנחב בסוף פרק י"ב וז"ל וכן אם חרצה לעשות לך עיקר וכו' כבר עשינו העיקר לחלחל ליל ג' שיומו א' לחדש ניסן משנה ט' ממחזור רס"ט שהיא הק"א ליצירה ע"ש וג"ל שהרב הזה עצמו הוא המפרש שפ"י ה' יסודי התורה להרמ"בם ז"ל).

גם בדור ההוא היו בניו של ה"ר"אש וכלם היו תלמידיו וכפי הקדמת ס' צידה לדרך היו לו לה"ראש שמונה בנים זכרים הרב ר' יחיאל. ה"ר שלמה(ה) החסיד ומשחרל במצות ובנמילות חסדים. רבינו יעקב בעל הטורים(י) רבינו יהודה(י). ה"ר אליקים(י). ה"ר משה. ה"ר אלעזר. ה"ר שמעון(ט) וכלם היו חכמים גדולים והגדול שבהם וחכם גדול מכלם היה רבינו יחיאל והרבה שאלות היה שואל מאביו וכמ"ש בתשובות ה"ר"אש אביו וכפי הנראה שנחב ספרים מפני שמצינו כמה פעמים שכוח הרב בעל הטורים ז"ל כתב אחי דרוב ר' יחיאל ז"ל וכתב שכן בהקדמת ספר צידה לדרך שנפטר בחי' אביו וגם ה"ר שלמה החסיד נפטר בחור ורבינו יעקב בעל הטורי' דריר' שלישי וכבר ניכר ונודע חכמתו ותורתו מספר הארבעה טורים שחבר ונחפשת בכל העולם וזכה שכמה רבנים גדולים עשו פירושים וחכורים על ספרו וממנו יצאה הוראה גדולה לכל העולם שהועיל תועלת גדולה בכל תפוצות גולה אריאל כמו שהוא מפורס' וידוע לכל העולם וגם עשה רמזים ופרפראות על המקראי' וגם חבר רמזים על פסקי ה"ר"אש אביו והם קצור פסקי ה"ר"אש שנדפסו בצד פסקי ה"ר"אש והרי לך מה שנחב הרב מה"ר בצלאל אשכנזי בחשובותיו ס' כ"ב דף ע"ו ומיהו מצאתי ברמזי ה"ר"אש ז"ל אשר חבר בנו ה"ר בעל הטורים והוא כמו השלחן ערוך אשר קצר מה"ר יצחק ז"ל כן קצר ה"ר בעל הטורים לכל פסקי אביו ז"ל והשובותיו וקצור הפסקים נמצא בדפוס אבל לא קצור התשובות ואצלי נמצא כל הרמזים כתיבת יד על הקלף ישן ממאתים שנה וכו' עכ"ד וכפי הנראה כי רבינו יעקב בעל הטורים היה ענייני' שכן כתב בתחלת הלכות שבת ס' רמ"ב וכמה פעמים נשאהו ונחתי בדבר לפני א"א ז"ל כמותי היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחר' אם אני בכלל עשה שכתב חול אם לאו ולא השכני דבר כרור אח"כ מצאתי בפרקי אבות לר"ש שפירש וכו' ע"ש והרב בעל הטורים מביא לדורו ב"מ"א ס' מ"ט כתב דודי הרב ר' חיים ז"ל כל דבר שרגיל ושגור בפי כל אין בו משום דברים שככתב אי אחת רשאי למרמס על פה ואולי זהו ה"ר חיים מטולטולא שחבר ס' צרור חיים וצרור הכסף שזכרנו לעיל(י). יאח"כ ראיתי לבעל ס' יוחסין שנחב שה"ר חיים זה היה אחיו של ה"ר"אש ורבו ונפטר שנת ע"ד לפ"ק ואם חרצה לידע ומנו של בעל הטורים הרי כתב בסוף הלכות ראש חדש והרמיון בזה רצינו לידע שנת חמשת אלפים ומאד לבריאת העולם באיזה מחזור הוא וכו' ע"ש ובמ"חמ ס' ס"ו כתב ששנת השמטה לדעת ר"י היתה בשנת פ"ח לפ"ק ולרש"י היתה בשנת פ"ו לפ"ק(י) גם רבינו יהודה בן ה"ר"אש אחיו היה חכם גדול והוא חבר ספרים והשיב תשובות(י) רבות לשואלים ממנו כי הוא נשאר הרב על חכם אביו מטולטולא ואחיו בעל הטורים מזכיר אותו במ"א ח בה' ר"ח ס' ח"ו שכן שם ושטעתי מאחי ה"ר יאודה טעם לדבר וכו' ע"ש גם הרב ב"י מביא הרבה חדושים משמו בכמה מקומות מספרו בית יוסף וכמו שכבר נודע למעיניין וכתב בעל ס' יוחסין שה"ר יהוד' היה תחתן של רבינו יעקב(ט) בעל הטורי' אחיו ובשע' הגורה קדשו את השם בטולטולא

(א) ג"ח כ"ג וכו' סוף שמואל וזכת ס"ט ל"א היתה מעוברת. (ב) כ"ג ח'. (ג) וכ"כ יוחסין קל"ג ב' וכן גדלה מחש"בן ח"א ס' קל"ד וחלילי כוננת ההנהגה אם גם כאלה. (ד) וכ"כ בש"ק כ"ח ב' ולא ידעתי טעם לזה בדור. (ה) ע"י אבני זכרון ס' ג' וט'. (ו) ס' ג' וזו"ל. (ז) ע"י דף זה ע"ב תהנה ח'. (ח) ע"י ח' ס' ח"ו. (ט) ס' ג'. (י) הוא ס' על המורה בדרך גימטריאליה ודומים המדע חקדים וחלו ומידתו השלם דפס' חקדון. (יא) ח"ו ס' י'. (יב) כ"ד ב' הנהגה י'. (יג) כמור ד' ברלין כתוב שלח פירש' הוא שנת פ"ט וכסתחמו עיקר ע"ל כ"ג ב'. (יד) חסם דלחמי ח"י תנויה כ"י זה ימים לא כדור והם כעט בלוקספורד. (טו) קל"ג ב' וחל"ו ס' ג' וה' מוכח בשלם תחלת ב' ר' יחיאל ואח"כ בת ר' שלמה אה"י.

הוא ואשתו ובניו וחמותו והתנו וה' לוח והם מוֹמְנִים לַחַי ע"הב) וכחב עוד בעל ס' יוחסין שבוֹמֵן ה' יהודה בן ה'ראש היה ה' יוסף ו' ניקטליא בעל הנסים ובוראי שוהו הרב המקובל הר' יוסף ו' ניקטליא בן אברהם גיקטליא ממדינת שאלה אשר בקצה קשטיליא והוא חבר בחכמת הקבלה ספר שערי אורה וספר שערי צדק וספר שער השמים ס' מרכבת יחזקאל וגם חבר ס' גנת אנוני) כסודות נפלאים ושם אומר בהקדמתו כי בהיותו בן כ"ו שנה חבר הספר ההוא והוא ספר עמוק מאד ומשם נודע כמה היה כח גדול בחכמת הקבלה. ולפי דעתי נראה לי שהמחבר ספר הכלבון) היה בדור הזה בזמן בניו של ה'ראש לפי שמביא שם לה'ראש בספרו ואינו מוזכר כלל לרבינו יעקב בעל הטורים ושמעתי אומרים שאשה חכמה חברה ספר זה אבל אין דעתי לוטה לזה מפני שחכמת הספר ההוא אינו מדעת אשה אלא מדעת איש חכם גדול ורב מובהק ומחמת ענוה יחידה שהיה בו לא רצה להוכיר ולפרסם שמו בתוך הספר ונ"ל ראייה לזה מפני שבס' ד' בברכת כרוך שאמר אומר ב' פעמים ואני הכותב-מצאתי וכו'.

גם בדור ההוא היה רבינו יוחנן ב"ר משולם בארץ פרוכניצאה שחבר ספר אדם וחוה וספר מישרים והוא היה תלמידו של ה'ראש ושל הר' אברהם בן אסמעאל וכ"כ הוא-הקדמת ס' מישרים שלמד לפני ה'ראש וכחב עוד ובעבור שמצאתי בקצה פסקי ה'ראש אשר הגיעו לידי בכל הלכה והלכה מספר אותיות בכל מסכת' ומסכתא ושמעתי שבעו החכם ר' יעקב נר"ו עשאו וכו' גם בדור ההוא היו ה'ר' יששכר הלוי בר יקחאל תלמיד ה'ראש שחבר קצור התרומ' וה'ר' שלמ' ו' טורא' תלמיד הרשב"א וגם ה'ר' יום טוב אשבילי) היה בזמן הזה ומביאו הר"ן בחשבוניתו וי"א שחבר ס' חוקות הדייני' גם בזמן ההוא היה ה'ר' נחמיה תלמיד ה'ראש ומביאו הר"ם אלאשקר בחשבוניתו ס' י"ט שכתב שם וכ"כ ה'ר' נחמיה ר"ל בחשבו' שאלה וז"ל כאשר הומן טלטלני טול'טולי' שאלוני הר' ר' יעקב והרב ר' יהודה אשוחי בני הרב הגדול מורי ה'ראש קהל שעושים תקנה וכולי ע"ש.

גם בזמן ההוא היה ה'ר' יצחק בן לטף) הספרדי שהיה חכם כולל בחכמת רפולוסופי' ובקבלה וחבר ספרים רבים בענין החכמות וכבר כתב ה'ר' יהודה חייט בהקדמתו לספר מערכת האלהות ומפני שראיתי כנלול הוה נשחמתו ספרי קבלה המבבלים הדעת דנקי ראיתי להזהירך על הספרים אשר מהם חשמו רגליך מנתיבתם ולהעמידך על אשר תשלח בהם ירך ה'ה החכם האלהי ר' יצחק ו' לטף ו'ל אשר חבר ספר שער השמים והעולם וצורר המור וס' גנוי המלך דבריו בהם יקרים ספנינים אבל בדברי הגוועים לחכמת הקבלה רגלו אחר ספנים ורגלו אחר סכחיז ולכן קצרו תראה וכלולא תראה וכו' עכ"ל וגם הרי"ב בחשבוניתו ס' קנ"ו כתב וז"ל והספר ההוא אשר אמרת שהוא לחכם ר' יצחק ו' לטף קראו צורת העולם הנה הוא אצלי וכו' וז"ל פרקים וכן ספר אחר קראו לו צור המור וכו' י"א פרקים וענין הספר הזה מענין הספר הקודם עוד ספר אחר קטן מחזיק מאה עלים קראו לו רב פעלים לפי שהוא מדבר במינים רבים וזה לא חלקו לפרקים כי אם למאמרים והם פ"ח מאמרים עוד לו פ"י קהלת והוא פ"י נאה ע"ד רפשט נוטה אל דמושכל והחכמה הטבעיית עוד הספר הגדול והנאה שבספריו קראו שער השמים והוא כעין סורה הנכונים חלקו לד' שערים השער הא' יש בו כ"ח פרקים. השער הב' יש בו כ"ה פרקים. השער הג' יש בו י"ב פרקים. השער הד' יש בו י"ו פרקים והספר הזה הוא נכבד מאד ומדבר בו כפי המושכל והחקירה הפילוסופית אבל מבטל דעותיהם כמה שהם כנגד חזוניתו כי החכם הזה נראה שראוי הרכבה בפילוסופיא והיה עם זה חרוי וחסיד וכ"כ בו טעמי המצות וכו' עכ"ל.

(א) כל"ו ד' ס' הנה ח' הוכח דה"ל שזה נכד ר' יהודה בן דה"ל'ס שהיה בזמן ה'ראש בחכמת יוחסין על גזרת קב"ל (ומלת היצר המחבר נעלמו לקחן כ"ו א') וביהסין (ח"ו א') קב"ב ו' וקב"ג ב') יס בחיותו ופזוסיס. וגם לקחן כ"ו ס' טעה המחבר כמו כלן. (ב) ע"י חריגות 1845 לט"ל ד' ח"ד סה"ל ח"ל ע' ל' ויגד לחכמים ג' ג' ג' ע"י סה"ל ח"ל ח' ל"ב וכו' ו' (ד) הול ה'יטב"ל ללגיל כ"ד ב' כמו שהוכיח בזה"ל ח"ל ו' ל"ב ופזוסיס שס' אשכנזי הול חפיד קב"ל. (ה) לשיק כל"ל ע"י שנתבאטט 1841 ס' ל"ט וע"י זנך נחכמות ר"ב ח"ב דס"ל וכו' ימן ויגד ח"ל ס' קב"ל וז' ימדה חוכמאנו כפזוסיס ל"ס כוזי חחמד א' ס' ס'.

גם בימים ההם [היה] הר"ן כ"ר ראובן בר נסים גירונדי מגליל ברצלונה שעשה פירוש על ה' הר"ף ושמעתיה אסרי' מפי מנידי אמר' שרר'ן עשה פירוש על כל ספר הר"ף בכללן אלא שהמסכתות שלא נרפסו פירושם) עשה עליהם פירוש בעל נסקי יוסף(ג) ועוד הר"ן חבר שטות וחרושי'ן על התלמוד כמו שמוכיח בפירושו להלכות שאומר כמה פעמים כאשר כתבת' בחרושי' ועיי' בס"ש בחרושי' וכיוצא בזה(ג) ועוד חבר מ' ש"ח קטן הכמות ורב האיות והיו לו ב' בנים חכמים ושםם דון חסדאי ודון ראובן כדמוכח בתשו' הר"כ"ש בסוף סימן שפ"ח שכתב שם להר"ן ז"ל אל הנשיאים האצילים אלופי ושושי' כליפי רעי' החכמים בניך דון חסדאי [נר'ן] ודון ראובן נ"ו והנה לא נודע לנו כברור על הר"ן תלמיד של מי הוא וראיתי בס' שלשלת הקבלה(ד) שכתב שהיה תלמיד רבינו יונה והרמב"ן וגם נמצא בסדרש הרשב"א אבל לדירי לא יחנן לומר כן בשום אופן כלל מפני כי בזמן הרמב"ן עד זמן הר"ן עברו יותר ממאה שנה שהרי בתשובות הר"ן מ' ל' נשאל על ענין קדושין שהיו בזמן מאה וחשע ליצירה ועוד כס' ע"ז נשאל מהר"כ"ש תלמידו כס"ש בתשובותיו מ' ו' והיה ענין נט חליצה שהיה נכחי בשנת חמשת אלפים ומאה וארבע לבריאת העול' והיה חסר בו תיבת שלשים אם הוא כשר או פסול הרי שאותה שאלה שנשאל עליה היחה בשנת הקל"ד ליצירה והרמב"ן נכנס בירושלים שנת ה'כ"ו וכמו שהוכחתי לעיל(ה) וגם זמן וזר של הר"ן הוא אחר פטירת הרשב"א מ"ד שנה שהרי כבר כתבתי לעיל(ו) שהרשב"א נפטר בשנת חמשת אלפים ושבעים ועוד שהר"ן בתשובותיו מ' נ"ח וס"י ע"ז מביא תשובות' הרא"ש וגם בפירושו לה' הר"ף מוכיח להרא"ש בקצת מקומות ומהם בריש פ' הגדול ע"ז(ז) ע"ש וכבר כתבנו לעיל(ח) שהרא"ש נפטר אחר פטירת הרשב"א ח"י שנה וכיון שכן דברי בעל שלשלת הקבלה לא צדקו בזה כלל אבל מה שג"ל קצת הוא שהר"ן היה תלמיד מהרב ר' פרץ הכהן שהרי בתשובותיו סימן מ"ג כתב ולא כל היסטוריון נפשיה רשע כדברי מורינו הרב הכהן הגדול נר"ו ועוד כתב שם זה אשר כתבתי לכבוד הרב הגדול ר' פרץ הכהן נר"ו ועוד כאותו פסק עצמו קורא אותו מורינו וגם רבינו כמה פעמים וכמו שראיה המעיין שם .

גם בזמן ההוא היה הרב דון וידאל די טולושא מקאטלונאיט(ט) שעשה מ' מגיד משנה פי' על הרמב"ם וכחב הרב מהר"י קארו ז"ל בהקדמתו מ' כסף משנה ששטע שזה הרב בעל מ"מ היה חברו ועקב בעל רבינו נסים בר ראובן שפירש מ' אלפס ע"ש במקומו והנה כפי הנראה מדבריו של בעל מ"מ שעשה פי' על כל ספר הרמב"ם בכללו אלא שמסתח צרור הנלות והשסדות נאכר הרוכ ממנו ולא נמצא רק מעט ממנו והוא מה שעלה לרפוס בלבד(י) וגם זה הרב דון וידאל בעל מ"מ לא נודע תלמיד של מי הוא ודע שהוא מביא להרא"ש בפ' י"ב מה' שכנים והר"כ"ש ז"ל מוכיחו להרב בעל מ"מ בתשובותיו בסוף מ' ר"ן ובס"י שפ"ח ומשם נראה שנפטר קודם הר"ן שכל"כ הר"כ"ש להר"ן גם הרב אנוניאל דטולושא ז"ל נטח לזה בספרו ואתה מורינו לעולם תחיה תכתב שיש לחוש לדברי הרמב"ן ז"ל וגם בזמן ההוא היה הרב ר' מתתיה היצוריי(י"א) שעשה ספרים ודרשות והוא פי' האלפא ביתא(י"ב) ונרפס בסוף מדרש תהלים כנודע(י"ג) .

וכזמן ההוא היה(י"ד) הרב ר' דוד בן יוסף אבודרהם הספדי שעשה פי' התפלות והיה תלמיד מרבינו יעקב בעל הטורים וגם הרב ר' יצחק מדורא בן רבינו מאיר מדורא שחבר מ' שערי דורא מדיני אסור והיתר וגם ה"ר מנחם בן זרח צרפתי בן הר"ר אהרן(טו) שחבר מ' צידה לדרך והיה תלמיד מהר"ר יאודה בן הרא"ש וגם היה תלמיד מהר"ר יהושע

(א) הלשון אינו חסון בבימי הכ"י לא נדפס הר"ן ועוד שם הכ"י נבשה פירושו על כל הר"ף וכן הציגו כהנ"ג ח"א' ו' ל"ג .
(ב) ע"ז ל"א ח' כהנ"ג . (ג) כבר נדפסו חתומיו ע"י שג"ר ח"א' כ' ו' . (ד) ל"א ח' . (ה) י"ט ח' . (ו) כ"ד ח' .
(ז) שג"ר ח"א' ו' ל"ג חקקת בזה שהיו פי' קחל אינו להר"ן דק להרב כ"ל ויחיי' כמה שהבין החתבני על מ"ל יפה השיג . (ח) כ"ד ח' . (ט) טולושא חקטלונאיט לאסוקי טולושא שבפרובאנץ ע"י יגד לחבמים ו' ד' . (י) גם בזה נדקו דברי החתבני ע"י שג"ר ח"א' ו' כ' . (י"א) ע"י שג"ר יהודה שדך ח' ו"ע . (י"ב) פי'ינו מהל"ס ק"א' . (י"ג) ודמטס ויניטס ח"א' .
(י"ד) וחדר סיגבור של כד שהיו שנת ק"א . טו) ע"י קאסין ק"א' כ' ונאכתי וברין ח' י' שנת חדש אב קמ"ס דלא בס' יעקב .

בן שטייב וגם בומן ההוא היה ה"ר יצחק שפורט חכם כולל ופילוסוף אשר חבר ספרים רבים וגם בומן ההוא היה הרב ר' חסדאי קרקש"ל רב מובהק שעשה ס' אור ה' וקרא חלק א' (א' וכו') הנראה שהיה שם כנויו עמשי"ל שכ"כ בהקדמתו אני חסדאי בר אברהם בר חסדאי בר יהודה בר חסדאי בר יהודה עמשי"ל).

ואחר הדור הזה של הרי"בא והרב בעל מגדול עז ובניו של הרא"ש רבינו יחיאל ורבינו יעקב בעל הטורי' ורבינו יהודה הקדוש ורבינו ירוחם בר משולם והרב ר' פרץ הכהן ורבינו נסים והרב דון וידאל די טולושא בעל ס' מ' והר"ד אבודרהם וכל שאר הרבנים שזכרנו קמו חלמדיהם ואלו הם ראשי הדור ההוא הרי"בש דהיינו רבינו יצחק בר שש"ל ברפח שכך קורא לו הר"ן בחשובה ששלח לו והוא בסוף סימן ש"צ מחשבות הרי"בש והוא היה חלמירו של הר"ן וגם של רבינו פרץ הכהן וכמ"ס בכמה מקומות מחשבותיו וגם נראה שהיה חלמיד מרהב ר' חסדאי קרקש"ל שכ"כ בס' קפ"ו וש"ע ומורי החכם הגדול ר' חסדאי קרקש"ל ר"ל בפסקיו בנטיין הכריע כדברי ר"ת ו'ל וכפי הנראה כי ה"ר פרץ רזכהן נפטר קודם ור"ל שכ"כ הרי"בש בס' שפ"ט כי מעיד אני (עליו) על רבותי הר"ן פרץ הכהן ו'ל וה"ר רבינו נסים נר"ן שמעולם לא הניחו שינתן נט וולתי בפניהם לפי שרוב מצויין אצל נטין אינם מומחין ולא בקיאים בהקדוקי הנט ולפי מדי שנכתבתי לעיל שהר"ן היה חלמירו של רבינו פרץ שהיה רבו של רבו והוא הטעם שהקדים רבינו פרץ להר"ן באמרו רבותי הר"ן פרץ והר"ן ידוע שהרי"בש לקחוהו בסרקוסטא לרב ולקצין עליהם כמ"ס בס' שפ"ח וס' שפ"ב ואח"כ מחמם הצרות והשמדות שהיו בשנת קנ"א לפ"ק בקטלוגיא וקשטיליא ואמרן ונהר"ו כמה חכמים ובפרט הקדוש רבינו יהודה בן הרא"ש (והר"ן יצחק נ' יושן ואז באו כבש' קנ"ה) לערי אפריקא שהם ערי המערב הרי"בש והר"ן מיימון בן סעדיה הננא"ר (והרב ר' שמעון דוראן וכמ"ס בס' יוחסין) ומחביריו של הרי"בש רדיו בניו של הר"ן דהחכמים דון חסדאי ודון ראובן וידוע דהוא שדרי"בש היה רב גדול ומובהק כמו שמוכח מחוק דברי חשבותיו גם מחוק דברי חשבותיו משמע שהיה בקי גדול גם בשאר החכמות נוסף על חכמתו בחלמוד ופוסקים.

והר"ן שמעון דוראן הנק' הרשב"ל ומכונה הרב ר' דוראן היה כמו חלמיד חבר של הרי"בש וכ"כ הוא עצמו במקום אחר איני זוכר אן היחה ילדותי כי העזתי פני ברבינו יצחק בר ששח והוא היה חכם גדול ורב מובהק וחבר ס' שו"ת גדול הנק' חשב"ל ר"ל חשבות שמעון בר צמח ולא באו בדפוס (ו) וגם ס' מנן אבות וס' אוהב משפט פ"י איוב ופ"י אוהרות הנקרא וזהו הרקיע וכתב שם בסוף ספר זוהר הרקיע והיתה השלמתו בעיר אלגואיר היא עיר גרוחתי שנת הקצ"ו ליצירה וכתב בס' יוחסין (ט) שחבר עוד י"ד ספרים קטנים וחדושי' (ו) ופיוטי' (א) ודרשות והוא היה בן בתו של רלב"ג (י) והיה לו בן חכם גדול ושמו הר"ן שלמה בן הרשב"ל וכתב בס' יוחסין שהוא עשרה חקון סופרים ומלחמ"ר מצוניה (י) והר"ן יוסף בן זמרון היה חלמירו של הר"ן שלמה בן הרשב"ל (י) וכמ"ס בטא"ה דף קצ"ג ע"א (טו) בכ"ד יוסף וגם בחשבות הרב המכ"ט כח"א סימן י"ג ע"ש וכתב עוד הרב המכ"ט בחשבותיו בחלק שני ס' פ"ג ודף קכ"ט (טו) כי בנו של הר"ן שלמה בן הרשב"ל נקרא צמח (י) וכ"כ דברי סהר"י בירכ בהשבותיו ס' ט"ל ו'ל אבל כתב הר"ן צמח בן בנו של הרב דוראן ו'ל ו'ל אחר כמה שנים ומהן שהשיב בחשובה אחת וכו' ע"ש וכ"כ הרב"ל ו'ל בטא"ה סוף ס' ש"כ"ד כתב שם ס' כ בחשובה בשם רבינו מוהר להאכיל בשבת חולעת המשי שהרי מונוחיו על"ך ולא אפשר [בהשגחה] וכן מצאנו עוד בחשובה הר"ן צמח בר שלמה בר שמעון ו'ל

(א) ג"ל קרבן וע"י זנב ח"ג לר"ג ח"ד ר"ל ארבעת 1841 לט"ז ס' ח"ו (ב) חלק ב' נקרא הכנה ה' והוא כחל"ב ב' ב' (ג) ע"י זנב זר לטובתו ש"ס (ד) ג"ל כ"ה ב' הכנה ה' (ה) חת"ס בהקדמת חשב"ל נראה שזה שם שנת קנ"א (ו) ג"ל ח"ה ח"ה ח"ה (ז) א"ל רע"ב ס' קח"י ואחר חקורות (ח) ק"ל ח' (ט) נדפס אהרן ש"ס (י) ק"ל ח' (י) ג"ל ח"ה סוף ח"כ שמונה החסיד ע"ה כל חבורי (יא) ע"י ארבעת 1844 חת"ס וע"י ח"ה ס' (יב) ג"ל כ"ה ח' הכנה ב' (יג) נדפס חבורי חלמיתו ע"ה כל חבורי חת"ס (יד) ארבעת 1842 חת"ס ונקרא הכנה (י) וכו' חקון ל"א ח' (טו) ס' קח"י (טז) ע"ל ל"א ח' הכנה ס' (יז) כמ' הכנה ב' שמונה ו' חת"ס חת"ס ח' יכן נדפסו חבורי חת"ס.

1390

5150

גם כוֹמֵן הַהוּא הִיָּה הָרִי מֵאִיר בֶּן אֶלְטֵבִינִי שֶׁחָכַר סֵפֶר שִׁבְלֵי אֲמוֹנָה וְהוּא הָיָה נֹכְדוֹ שֶׁל הָרֵא"ש וְכִמ"ש שֶׁם בִּסְפְּרוּ כְּמֵה פַעֲמִים וְעֵינַי שָׁם בְּדַף ק"ה .

גם בזמן ההוא היה הרב רב שם טוב בן שם טוב ראש ישיבה ומקיבל וכתב ב' ש"ס יהודה בשמך מ"ח כחוב מכתבה יד החכם החסיד ר' שם טוב בן שם טוב טופס לשון יהודה בשנת מאה וחמשים לאלף הששי בספרד בימי המלך דון אנריקו בהיותו נער קטן ועמים רבים להוציא את ישראל מכלל הדת והעיקום והכוס מכה רבה ועוצמה לא נשמעה כמותה מיום שרבו ישראל העמים ומרוב הצרות והיזורים יצאו עם רב מספרד ממללי דת מרעה וכפרת שהלך גדול קהל שיכיליני רובם המירו את כבודם וקהל קורדובא וקראו ואסינא וכל האנדלוזיאא וערים גדולות אחרות וכו' ע"ש וזה הרב ר' שם טוב חבר ס' אמונות ודבר דברים קשים נגד הרמב"ם וז' ועל כל דבריו הראש והשני עליהם שכתבם אלאשקר וז'ל החשובותיו סימן קי"ו וכתב עליו מרורות כאשר יראה המעיין שם בספרו וכתב בעל ספ' יוחסין כי זה היה הרב שם טוב בן שם טוב נפטר בשנת ק"ק והיה לו בן חכם גדול ושמו הר' יוסף בן שם טוב וכתב ספר וקראו עין הקורא וכמ"ש הר"ם אלאשקאר במסין קי"ו דף קס"ה ע"ב וכתב בספר יוחסין שהר' יוסף בן שם טוב עשה פי' המורה ופי' דהמדות ולפי' דקד' בזה שהרי פי' ס' המורה לא עשאו הר' יוסף בן שם טוב אלא בנו של הר' יוסף שהיה החכם הר' שם טוב בן יוסף וכו"כ כפתיחתו לספר המורה אמר שם טוב בן לאדוני החכם הר' יוסף בן כבוד הרבם השלם החסיד ר' שם טוב בן שם טוב תנצ"ה למח' שראיתי בספר מורה נבוכים גדול המעלה והתועלת וכו' עיין שם עו' .

(ה) ונס אחר וזו התשובה כחובת הכהנים וזאת רש"ם יצחק ורבינו. (ב) קצ"ה. (ג) ע"ל ב"ר א' הרה"ק
 (ד) בקצת תשובות וזאת הדין ש' כדורו שש' רש"ם. (ה) א"ס ק"ע ק"א יצחק שבדוק יחי' בלק
 ה"רבי"ל ע"ל עמנו חן הרבנות וזו הרב"ש. (ו) ע"ל ב"ר א' הרה"ק. (ז) ע"ל נזקן ג"ס ת' א'. ע"ל ב"ר א'
 (ח) הרה"ק. (ט) ע"ל ח"י א' ו'. ועי' א"ס שפ"ה. (י) ע"ל א"ס וזן א"ס הרה"ק ב' וכן כנ"ס וזן א"ס
 (יא) ש' זה נחנאם ס' רפ"ח ונחמא שה' קצור אלתנא. (יב) רש"ם לנצח' ח"י עמנו. (יג) ח"ל חלדני' ק"ס חמשה
 תמוז' כ"ב' שבדוק ההקדשה. (יד) ל' פ"ס ר' יוחנן ד' וירושלם וס' קורנ' להל"א' כ"ס וקנ"ו. (טו) ע"ל ח"יגמ"ג 1840 פט"ג
 (טז) ודבר' וזן משנת תרל"ד וז' ורש"ם תרל"ד ר' ס"א.

גם כוֹמֵן הָהוּא הָיָה הָרֵב ר' יוֹסֵף אֲלָכּוּ מַעִיר שׁוּרִיָּאָה שֶׁחֲבֵר ס' הָעִיקָרִים וּבְחֵב כַּעַל ס' יוֹחֲסִין שֶׁחֲבֵר כְּשֶׁנָּת קֶפֶ"ה אֵךְ בְּהִקְרַמְתָּ סִפְרוֹ וְגַם בְּסוֹף הַסֵּפֶר לֹא הוֹכִיר כֻּלָּל בִּאִיָּה זֶמֶן חֲבֵרוֹ וְהוּא הָיָה תַלְמִיד מֵהֶרָ חֲסֵדָא קֶרֶשְׁקֶשׁ וְכַמֶּ"שׁ בִּפְרָק כ'וֹ מִמַּאמְרֵי רַשָּׁיוֹן עֵינֵי שֶׁם .

וְגַם כוֹמֵן הוּא הָיָה הֶרָ מִרְדֵּי נָתָן שֶׁחֲבֵר ס' יֵאִיר נֹחִיב הַנִּקְרָא כֻּלְשׁוֹן לַעֲוֹ קוֹנְקוֹרְדִּנְשָׁה (וְהַחֲחִיל לַעֲשׂוֹתוֹ כְּשֶׁנָּת חֲמֶשֶׁת אֲלֵפִים קֶפֶ"ה כַּמֶּ"שׁ שֶׁם בִּרְאֵשׁ הַסֵּפֶר וְגַם הֶרָ יִצְחָק נָתָן שֶׁעָשָׂה פְתִיחָה גְדוּלָּה וְטוֹבָה לִפְנֵי הָנִי וְכַמּוֹ שִׁירָאָה הַמַּעֲיִין שֶׁם וְכַתֵּב כַּס' יוֹחֲסִינִי) כִּי כוֹמֵן הָהוּא הָיָה גַּם הֶרָ דִּין אֲבֵרָהָם כְּנִכְנֶשֶׁת וְהַחֲחִיק תוֹרָה הֶרָבָה וְלוֹמַדִּיהּ וְהִגִּין לְיִשְׂרָאֵל מִכְמָרָה שְׁמִדָּת וּבְנוֹ ר' יוֹסֵף וּבְנֵי כֻלָּם מַחֲזִיקִים יִשְׁכּוּרָה .

וְאַחֲרֵי זֶמֶן כָּל אֱלֹו הֶרָבָנִים הַנּוֹכְרִים הָיָה הֶרָב הַגְּדוֹל שֶׁנִּקְרָא נָאוֹן בְּקִשְׁטִילִיא מֵהֶרָ יִצְחָק קִנְפֶּשְׁטֵן בֶּן דִּרְבִּי מֵהֶרָ יַעֲקֹב קִנְפֶּשְׁטֵן וְהוּא עָשָׂה סֵפֶר דְּרָכֵי הַגֵּמ' וְכֹרֵב בְּסִפְרֵי יוֹחֲסִין שֶׁנִּפְטָר שְׁנַת רַכִּ"נ וְכַתֵּב עוֹר שֶׁהוּא רֹאדָה אוֹתוֹ וּפְנֵיו כַּפֵּי שְׁכִינָה וְכַתֵּב הֶרָבִי ל'ל כַּמֶּ"ד ס' רַעֲה וְכֵן מִצָּאֵי כְּתוּב בְּבִאּוֹר אֵ"ה לִהְרִי י' חֲבִיב ז'ל שְׁנוּעֶה ל'וֹ שְׁסוּפֶר אַחֲד מוֹסַחָה שְׁהִיָּה סוּפֶר עַל פִּי הֶרָב הַגְּדוֹל הַחֲסִיד הֶרָ יִצְחָק קִנְפֶּשְׁטֵן ז'ל הִיָּה נִהָג לַעֲשׂוֹת כֵּן .

גַּם בִּימֵי הַהֶם הָיָה בְּמִדְיָנָה וְכַשֵּׁן הַרְמֶלֶם דִּהִינּוּ רַבִּינוּ מִנְחֵם מִירוֹבוֹרֶק וּמֵהֶרָ ווִיל כַּחַשְׁבוֹתָיו ס' קֶלֶג מִסְפֵּר שֶׁם בִּשְׁכַח תוֹרָתוֹ וְחֲכָמָתוֹ וְכַתֵּב שֶׁחֲבֵר סֵפֶר גְּדוֹל מִדִּינִים וּפְסָקִים וְשֶׁם בְּסוֹף ס' מֵהֶרָ ווִיל גִּדְפָסוּ קֶצֶת רַמּוּיִם מִנְמָקֵי רַבִּינוּ מִנְחֵם מִירוֹבוֹרֶק וְכַמּוֹ שִׁירָאָה הִרְוָאָה שֶׁם וְכוֹמֵן הוּא הָיָה כֹּאשְׁכֵנו הֶרָב מֵהֶרָ יַעֲקֹב מוֹלִינִי (וְהֶרָ אַהֲרֹן וְהֶרָב ר' יִשְׂרָאֵל אֲשַׁכְנוּי מֵאוֹסְטְרִיָּה הַנִּקְרָא בֶּן הָאֲשַׁכְנוּיִם הֶרָב ר' יִשְׂרָאֵל אִיסְרֵלִין שֶׁחֲבֵר ס' תְּרוּמַת הָדוּשָׁן וּפְסָקִים וְכַתְּבִים וּבִיאּוֹרִים עַל דְּבָרֵי רַשִׁי עַל הַתוֹרָה) וְכַפִּי הַנִּרְאָדִי מִדְּרָכֵי פְסָקִין וּבְחֵבֵיו שְׁהִיָּה תַלְמִיד מֵהֶרָב ר' אַהֲרֹן שְׁנִדְרִין וּמוֹכִיר יֵאֱוֹחֵר שֶׁם כַּס' ס'הּ וְשֶׁם כַּס' י"א מִשְׁמַע שְׁהִיָּה כוֹמֵן הֶרָבִי לִיצִירָה וְגַם בְּאוֹחֵם הַיָּמִים הָיָה הֶרָב ר' יַעֲקֹב הָלוּ הַנִּקְרָא מֵהֶרָ י"א מִן לִוְיָהּ) שֶׁחֲבֵר ס' שוֹ"ת וְהוּא הָיָה כֵּנוּ שֶׁל מֵהֶרָם סִגְל' וְגַם הֶרָב ר' מִשָּׁה לוי מִינְצֵי וְהוּא גִ'כַּח חֶבֶר ס' שוֹ"ת וְהֶרָב ר' יַעֲקֹב ווִיל שֶׁחֲבֵר סֵפֶר שוֹ"ת דְּרֵינִי שְׁחִיטוֹת וּבְדִיקוֹת וְהֶרָב ר' יִשְׂרָאֵל בְּרוּנָא וְהָיָה הֶרָב ר' יִשְׂרָאֵל בְּרוּנָא חֶבֶר ס' גְּדוֹל מִשְׁוֹת וְלֹא גִדְפָסוּ וְגַם הֶרָב ר' יַעֲקֹב מִרְגִּלִּיתוֹ (וְהֶרָב ר' יְהוֹדָה לוי מִינְצֵי שֶׁחֲבֵר ס' שוֹ"ת וְהֶרָב כַּעַל תְּרוּמַת הָדוּשָׁן מוֹכִיר קֶצֶת מִרְבָּנִים אֱלֹו בְּסִפְרוֹ . הֶרָב מִשָּׁה לוי מִינְצֵי בְּקֶצֶת מוֹקוּמוֹת וְגַם מֵהֶרָ סִגְל' כַּחַשְׁבוֹתָיו ס' עִ"ה וְקֶפֶ"ה מִבִּיא שֶׁם לִהְרִי כַּעַל תְּרוּמַת הָדוּשָׁן וְכֵן מֵהֶרָ ווִיל מִבִּיא לִהְרִי כַּעַל תְּרוּמַת הָדוּשָׁן כַּחַשְׁבוֹתָיו ס' כִּז' וְקֶלֶח וְקֶמֶח וְקֶ"ן וְקֶסֶ"ד וְשֶׁם כַּחַשְׁבוֹתָיו מֵהֶרָ ווִיל גִּרָאָדִי שֶׁרְבוּ הָיָה מֵהֶרָ מוֹלִינִי) וְגַם שֶׁם כַּחַשְׁבוֹתָיו מִבִּיא לִהְרִי יַעֲקֹב מִרְגִּלִּית וְכֵן הֶרָם לוי מִינְצֵי מִבִּיא לִהְרִי כַּעַל תְּרוּמַת הָדוּשָׁן כַּחַשְׁבוֹתָיו סִימֵן י"ב וְלֹ"ה וְסִימֵן וְגַם מִבִּיא לִהְרִי מִינְצֵי כַּס' י"ג וְעִ"ה וְעִ"ט וְקֶ"י וְגַם מִבִּיא (לִהְרִי) לִמֵּהֶרָ קוֹלוֹן כַּס' מ"ב גַּם כוֹמֵן אֱלֹו הֶרָבָנִים הָאֲשַׁכְנוּיִם הַנּוֹכְרִים הָיָה הֶרָב יִשְׁעִיהֶם) הָלוּ בֶר יוֹסֵף הָלוּ מֵאֶרֶץ תַּלְמִסָּאן וְהָיָה תַלְמִיד שֶׁל הֶרָ יַעֲקֹב אֲשַׁכְנוּי וְהוּא חֶבֶר ס' הַלִּיכּוֹת עוֹלָם כְּעִנְיָנִי כֻּלָּל הַחֲלָמוֹד וּמַחֲמַת הַגְּרִשׁוֹן וְהַשְׁמִדוֹת כִּרְחַ מֵאֶרֶץ תַּלְמִסָּאן וְהִלָּךְ לוֹ לַעֲרִי טוֹלִישְׁלוֹרָה כְּשֶׁנָּת הֶרָבִי לִיצִירָה וְכַמּוֹ שֶׁמְבֹאֵר כָּל זֶרֶה שֶׁם בְּהִקְרַמְתָּ סִפְרוֹ הַלִּיכּוֹת עוֹלָם אֲשֶׁר לוֹ גַּם כוֹמֵן הָהוּא הָיָה ה' יוֹסֵף חֲיוֹן מְלִישְׁבוֹנָה שֶׁחֲבֵר ס' מִילֵי דִאֲבוֹת פִּי עַל מַסַּכַת אֲבוֹת וְשֶׁם כְּתוּב שֶׁחֲבֵרוֹ כְּשֶׁנָּת הֶרָבִי לִיצִירָה וְעוֹד עָשָׂה פִּי עַל נִבְיָאִים וְכַתּוּבִים סִהָם כְּרָפּוֹס וְזֶהֱם מִכְחִיכִת יֵד גַּם כוֹמֵן הָהוּא הָיָה הֶרָב יַעֲקֹב בְּרִיךְ

(ב) שֶׁחֲבֵר הַקוֹנְקוֹרְדִּנְשָׁן הוּא ר' יִצְחָק כֵּמֶן וְעִ"ה זֶמֶן חֲמֵ"ב לִהְרִי מֵהֶרָ ז'ל וְחֵ"פ ז'ל חֵ"פ ק"י . (ג) קֶלֶדֶר ח' .
(ד) עִ"ה הֶרָבִי . (ה) עִ"ה זֶמֶן ז'ל לִשְׁעִירָאָה קֶ"ה . (ו) הוּא ר' יַעֲקֹב חֲחִיל לִכְתִּיל הוּא מִכְחִיכִת כְּכֹהֵן עִי
שֶׁחֲבֵר חֵ"פ י' לִז' לִקְחוֹן כִּלֵּם ב' טַעַם יְצִירָה שֶׁחֲבֵר . (ז) עִ"ה זֶמֶן ז'ל לִשְׁעִירָאָה קֶ"ה הֶרָבִי . (ח) עִ"ה מ' מ' וְשֶׁל
הַקוֹמִתָה וְעִ"ה כִּלֵּם ב' הֶרָבִי . (ט) זֶמֶן כִּלֵּם .

לינרא אשכנו בן הר' יאורה לינרא שחבר ס' האנור מפסקי דינים וכתב בעל שלשלת הקבלה^(א) שחברו באטליא בעיר פוויא שנת ה'ר"ס ליצירה גם בזמן ההוא דהוה הרב יואל בן שועיב שהיה מרביץ חורה בארנון אשר במלכות ספרד וחבר ס' עולת שנה דרושים על התורה וכתוב כחלתה ספרו שהיה בשנת ה'רכ"ט ליצירה וגם חבר ס' פי איוב וקראו עין משפט וגם ביאור מגיל איכר וכתוב שם שהיה חושב עיר חטילא אשר ממלכות נבארה וכתוב עוד שם שחבר הספר ההוא בשנת ה'רמ"ה ליצירה וחבר עוד פי' עגל ס' תהילים בעיר חטילא בשנת ה'רמ"ט ליצירה.

כל אלו הרבנים שזכרנו היו בזמן הר"י קנפנטון הגדול והרב הזה הכיץ חורה הרבב בישראל וכתב בעל ס' יוחסין^(ג) כי מגדולי תלמידיו היו הרב ר' יצחק דיליאון מלוסד בנסים ולבו כלב האריה נגד אויביו וה' ומח בן ע' שנה והיה שללו שכל אלהי וכתב הרב מהר"י בן חביב ו'ל והביא דבריו הרב"י ו'ל בטא"ח ס' כ"ז ו'ל שמעתי שהיו נוהגים כן במאמר ארי הגדול הרב ר' יצחק דיליאון ו'ל וכן נוהגים עתה ואין ספק שהיה מוקדק בזה כדי לקיים דברי הנאון וכו' עוד כתב הרב שם בס' ל"ב דף כ"ט ו'ל וכתב הר' אברהם חסאן הסופר ו'ל שהרב הגדול מורינו כמהר"י דיליאון ו'ל בהסכמת חכמי דורו פסל כל (אלו) התפילין שהיו בכפרד וכו' ועוד נזכר מהר"י די ליאון שם בבית יוסף ס' חקפא שכתב ומצאתי כתוב בשם רבינו הגדול מהר"י די ליאון ו'ל שהטעם מפני שבאותה פרשה הביא ג' עניינים סוכה וחגיגה ולולב וכו' ועוד נזכר הרב מהר"י די ליאון במידה ס' ס"ד דף נ"א ע"ב בכ"י וג'ל שספר אחד שנקרא מגילת אסתר והוא על יד שרשים שכתב הרמב"ם על מני המצות והוא מחוק. כפלפול גדול ועצום חזרו. דבר זה וכן כתוב בתהלת הספר חזרו ואלו איש האלהים הרב הקדוש כמהר"י די ליאון בן להחכם השלם הרב המובהק כמהר"י אליעזר בר שלמה ספרדי ו' צור ו'ל וכ"כ הוא בהקדמתו שם ע"ש^(ד) וכתב בעל ס' יוחסין^(ד) שהשני מתלמידיו של מהר"י קנפנטון היה הרב ר' יצחק אבוהב^(ה) חכם וחסיד חריף ומחודד ואומר שם שמהר"י אבוהב היה רבו ונפטר כפורטוגאל שנר' הרנ"ג שבער חרשים אחר הגירוש והיה ס' שנה והנ' מתלמידיו של מהר"י קנפנטון היה ר' שמואל ואלנסי בר אוריין ובר אבהן ומח קודם הגירוש והיה כ"ג שנה^(ו) ומ"ש שהיה בר אבהן ובר אוריין היינו מפני שאביו היה הרב ר' אברהם ואלנסי הנ' בטא"ח בכ"י סימן קס"א ע"ש ודורב ר' יצחק אבוהב חבר ס' מנורת המאור מהנרות בכל התלמוד ומשאר מדרשות מאח ד"ל וחבר עוד כ' ספרים מדינים והלכות על התלמוד האחד קראו ארון העדות והאחר קראו שלחן הפנים כאשר כל זה מכאור שם בהקדמת ס' מנורת המאור וכפי הנראה ששני ספרים אלו לא נדפסו ועוד עשה ביאור על פרש"י^(ז) על התורה והוא בדפוס וגם עשה באור על טא"ח וכמ"ש הרב"י ו'ל בהקדמתו שבא לידו באור רוב ס' א"ח לרבינו הגדול כמהר"י יצחק אבוהב ו'ל והרב"י מביא דבריו שם בא"ח בהרבה מקומות כנודע למעינינו^(ח) ובזמן הר"י אבוהב היה הר' משה אלפרנטי^(ט) וכמ"ש הרב המכ"ט בחשבותיו ח"ב דף קכ"ו וס' כ"ח^(י) סברת חתכם השלם הר' משה אלפרנטי ששלח להרב ר' יצחק אבוהב ו'ל וכו' ומביא שם ג"כ חשבות מהר"י אבוהב אליו ע"ש והרב מהר"י אבוהב היה חשוב ויקר מאד בעיני מלך פורטוגאל מפני גודל חכמתו וכמ"ש הרב מהר"י מטרנאי ו'ל בחשבותיו^(י) בח"ב ח' י"ד ס' י"ז ו'ל ואמר על הרב מהר"י אבוהב ו'ל שהיה עינו אחת סמויה שהיה מלך פורטוגאל ואומר כ' עינים יש ל' במלכותו שאין בכל העולם ערך לרם עין נשאר פורטוגאל ועינו של רבי פעם אחד היה בהלך בדרך בשדה וישב לו הרב על שן גסל אחד וכו' נכבדים ישבו אחד מימין ואחד משמאל והיה בחור אחד תלמידו עומד לפניהם והרב ו'ל

(א) ל"ט א' . (ב) קל"ד א' . (ג) ע"י שס"ג ח"ב י' ו"ל שחלקו עבדו בטוב טיב . (ד) קל"ד א' וכו' . (ה) פי' מחוברים ל' מתחלת אבוהב . (ז) הוא חתמו של ר"י אבוהב . (ח) רס"ו ורפ"ז ורנ"ט . (ו) ע"ל א"ב . (ז) וכו' אכן דק הוא שיהיה על דמיון של כהונה . (ח) ודאיתו דכ"כ שס"ג ח"ב י' ח"ל ועי' ועד לחכמים י' ט"ז . (ט) אולי הולדת שם זה כמו נרמתי . (י) ז"ל כ"ח ונחמ"ט נרמס נרמתי כ"ח .

בדחתו דעתיה והיו מדברים בדברי צחות ופנה הרב אל' ההלמיד ואמר ליה אמור אחא אל' חן לי רשות שאשב אל' שב ישב על האבן ואמר על אבן אחת שבערה עיניים אמר הרב חנני ליה צחותיה שאם לא כן אפקרחא היא וכי עכ"ל

ובזמן הזה היה הרב מהר"ק דהיינו הרב ר' יוסף קולון צרפתי בן הרב ר' שלמה קולון שהרי בשרש קנ"ז מביא שם שנשאל על גס אחד שנתן בשנת הרל"א לפ"ק והנה לא נחבר מקום דירתו באיזה מקום היה(א) אבל אני הכותב בדיותי בעיר מולדתי שאלוניקי בא ח"ה אחד מחושבי מנטוכא לדור בעיר שאלוניקי והיינו לומדים יחד אני והוא ס' מורה נבוכים וחכמת הקדקוק ובחזק הרבנים ספר לי ואמר כי הרב מהר"ק קולון ר"ל היה דירתו בעיר מנטוכה וכן משמע מ"ש בשרש קצ"ב ע"ש וכן ראייתי בס' שלשלח הקבלה(ג) שכתב כי ר' יהודה הנקרא מסיר ליאון היה במנטוכה והבר ס' נופח צופים והיה בר פלוגתא דמהר"ק קולון ונחלקו הקהל עד שהדוכס של מנטוכה נישש שניהם מהעיר וזה הרב מסיר די ליאון היה לו בן ושמו הר' מסיר דוד שחבר ס' חלהה לדור והנה מ"ש בשרש קפ"א(ג) משמע שהיה מרכיב תורה כלומברדיאה דהיינו במלכות ליאון(י) וכפי הנראה מספרים כי אביו מהר"ק שלמה קולון היה חכם גדול שהרי במקומות רבים בחשובותיו מביא כמה חדושים גדולים מדברי אביו ובשרש קס"ג משמע שהיה הלמיד מהר"ק מוליו(י) ע"ש. ודע שמלבר התשבות שתרפסו גם עשה עוד תשובות רבות אלא שלא באו כדפוס וע"ש בסוף המפתחות.

ואלה שמות הרבנים אשר היה בזמן מהר"ק קולון שהיו שולחים אליו שאלותיהם והוא היה משיב להם ולא אכתוב רק הגדולים והמפורסמים שבהם. הר' אהרן כשרש א' ושאר מקומות. הר' אשר מכונה ענשן שרש ה'ול"ד(י). הר' שמואל מורינא בקצח מקומות. הר' יעקב מיישטורא(י) שרש י"ט וכ' וס"ף שרש ק"ס. הר' שמעון הכהן שרש כ"א ושאר מקומות. הר"ם סגן לוייה שרש כ"ה ושאר מקומות. הר' יעקב מרגליו שרש ל"ו ושאר מקומות. הר' אברהם שרש כ"ח וק"א וקכ"א. הר' עובדיא מברטנורא שרש ע' ושם נראה שהיה הלמידו שלכ שם וכן פסקתי לו כבר והימים (רבים) כאשר נכתבו אל ידד נפשי הח' הר' עובדיה מברטנורא(ט). י"ז מסיר ליאון שרש פ"ח וקנ"ד. הר' יצחק אליבזרנה שרש קי"ז. הר' יעקב לוי שרש קכ"ב וקס"ח ונראה שזהו מח"ר סגל מרגליות(י). הר' יצחק שטיין חז"ר אחרון פפאנהיים שרש קס"ט(י) וזה הרב ר' יצחק שטיין עשה הנהגות על ספר הסמ"ג כנודעי. הר' ישראל ברנא שרש ק"ע. הר' יצחק שטיין שרש ק"ע ושם בשרש ק"ע משמע שבזמנו נפטרו מהר"ק איסרלן מאושטרייך בעל תרומת הרשן ומהר"ק וויל ע"ש. הר' אברהם בר יחיאל שרש קע"ה. הר' מרדכי נחניני(י) שרש קפ"ב ונראה שזהו בעל ספר יאיר נחבי חקרא קורקראנשש. הר' אשר הכהן וה"ר שמעון הכהן וה"ר יוסף הלוי שרש ק"ק.

ובזמן ההוא של מהר"ק קולון ר"ל היה בקושטנדינא הרב הוקן ה"ר משה קפסלי שהיה רב מהרומניש אשר היו חושבי העיר מקדמח רנא בזמן היונים והוא היה רן את כל בני העיר בהורמנא רטלא המלך החוגר וחכמי העיר שהיו בדורו כלם היו כפופים אליו מחמת אימת מלכות ולא היה להם כח ויכולת בידם לדבר בפניו על איזה ענין או איזוה דין שהיה רן ולא היה מחכשר בעיניהם אשר על כן נכתבו חרעומות אל הרב מהר"ק קולון על ענין זה שזכרנו על פניו ועל דבריו וכן עשה הרב מהר"ק ושלח לו כתבים מתובחזות מגולות וגדולות רעות ודברים קשים כגידין וכמ"ש שם בשרש פ"ג ופ"ד

(א) פ"י ס"ג ח"א י' ח"ב זכנן צור לטעראמור ק"ו. (ב) כ"ט ב'. (ג) ת"י תכנה י"א. (ד) לא ידעתי אמת
זה ללחבריהם ולחלומות ליאון הוא בספר כנודע ובחזקיהו(י) שם ב"ב המכונה ובה"ח מהר"ק ח"י. (ה) ע"י דגל ס"ג וס"ד
תקומות. (ו) המסגר לא דק המחבר הוא למהר"ק בח"א שם ב"ב המכונה ובה"ח מהר"ק ח"י. (ז) קס"ג. (ח) בן
דגש שם וז"ל ל"ו. (ט) בן ה"ח סוף ס' ק"ס חן דגש כ' חתישטורא. (י) חבטטולו כ"ה בחזקיהו וע"ל ל' ב'.
(י) לו ח"ט כי מהר"ק לחד יו' יתקב חרעומות חזק (י"ג) כ"ז ב' תכנה ה' ונלחת כ"ה קס"ח ח"ט מבר מהר"ק ח"א
י"י חרעומות. (י"א) בחזקיהו חזק לפני (י"ג) כ"ז ב' תכנה ה' קס"ח וכן גם החיטות הבאים ונלחן כנודע וסמך
במספר חזק ונלחן לנלחן (תכנה ג') ק"ס בחקוס קפ"א. (י"ב) יג"ל כ"ז ב' תכנה ח'.

כ"א

1480

5220

וּפִ' וּפִ' וּפִ' וּכְמוֹ שִׁירָאָה הַמַּעֲיִין שֶׁם בִּסְ מַהֲרִי קוֹלוֹן וְאֵל חֲכָם אַחֵר מַחוּשְׁבִי קוֹשְׁטֵנְרִינָא
 כִּי הוּא רָאָה בְּקוֹשְׁטֵנְרִינָא כְּתָבִים אֲחֵרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם מְרֻרוֹת קִשּׁוֹת יוֹתֵר מִן הַרְאֻשׁוֹת
 שֶׁנִּדְפְּסוּ שֶׁכָּתוּב בִּי הַרְבֵּינִים הַנוֹכְרִים וְהוּא קָרָאם כֻּלָּם וְלֹא נִדְפְּסוּ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד
 עוֹד אֵל הַחֲכָם הַנּוֹי וְלֹא כִי מִשׁ שֶׁם בִּסְ פִּגְ שֶׁכָּתוּב אֵלָיו מִנְכַּבְדֵי הַקֹּהֵל הַגָּדוֹל מְקוֹשְׁטֵנְרִינָא
 הִ' מַהֲרִי אֵלִיָּא (פֶּרֶס) וְכָתוּב עוֹד שֶׁם וְהִדְרָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרִיבוּן לִפְנֵי מַהֲרִי אֵלִיָּא
 פֶּרֶס אוֹ לִפְנֵי הַיִּשּׁוּשׁ וְהַנְּכַבֵּד מַהֲרִי אֵהָרֵן בִּר אֲבִי וְכו' שׁוּהוּ הִרְבִּי אֵלִיָּה מוֹרְחֵי שֶׁלֹּא
 הָיוּ קוֹרִים לַהֲרִי אֵלִיָּא מוֹרְחֵי הִרִי אֵלִיָּא פֶּרֶס וְשֶׁלֹּא מְפֹרֶשׁ בְּכַתְבִּי שֶׁלֹּא כָּאוּ בְּדִפּוֹס וְלִפְנֵי
 זֶה נִרְאָה כִּי מִשׁ בִּשְׂרֵשׁ עִזִּי יֵצֵא בְּרִכָּה כְּהַמְשַׁכָּה וְרִבִּיָּה מֵאֵחַ רַב דְּעִלְיָה מַהֲרִי אֵלִיָּה
 הָיִינוּ הִרְבִּי אֵלִיָּה מוֹרְחֵי וְגַם לִפְנֵי הַנִּרְאָה כִּי כְּאוֹתָם הַיָּמִים עֲרִין הָיָה הִרִי אֵלִיָּה וְךָ
 בִּשְׁנֵים וְאֶב בְּחֻמָּה וְלֹא הָיָה לוֹ כַּח לְדַבֵּר בִּפְנֵי הַזְּקֵנִים וְכַח כַּעַל שֶׁלִּשְׁלַח הַקְּבֵלָה) כִּי
 הִרְבִּי מַהֲרִי קוֹלוֹן וְלֹא נִפְטָר בְּפִיּוֹא שְׁנֵי רִ"ם לִפְקִי וְנוֹכַר הִרִי מִשָּׁה קֶסְמֵי בְּחֻשְׁבוֹרָה סִי
 בְּנִימָן זָאב סִימֵן עִ"ה וְוֹל אֲשֶׁר כָּחַךְ לוֹ הִרְבִּי בְּנִימָן זָאב הַצּוֹדֵק בְּחֻרָה וּמִפּוֹאֵר הוּא הַשֵּׁר
 וְהַמְּפַסֵּר כֻּלָּל מִדַּע וְכִינָה יִתְנַשֵּׂא עִץ עוֹשֶׂה פְרִי הָאֵשֶׁל הַגָּדוֹל הַנּוֹאֵן מַהֲרִי מִשָּׁה קֶסְמֵי
 יֵצֵא אֲנִי הַעֲזִיר הַרְשׁוֹם בְּשׁוּלֵי נִשְׁתַּחֲוֶנָא דָּא תוֹהָא וּמִשְׁחֻמְבִּים עַל פֶּסֶק דִּין הָאוֹנוֹסִים מַעֲנִין
 חֲלִיצָה שֶׁפֶסֶק הַנּוֹאֵן בְּחֻשְׁבוֹה כְּרָלְעִיל וְסוֹף דְּבַר שְׁחֹלֵק עַל הִרִי מִשָּׁה קֶסְמֵי כַּעֲנִין הַדִּין
 שֶׁפֶסֶק יַעֲזֹשׁ .

וְהַנִּירָה (כִּבֵּר כְּחֻבְתִּי) שְׂכִימִים הָהֵם הָיוּ הִרְבִּי רִי יְהוּדָה לִוי מִינְצֵי אֲשַׁכְנוּי וְכוּן הָיָה הִרְבִּי
 רִי אֲבָרָהָם לִוי מִינְצֵי אֲשַׁכְנוּי וְהָיוּ תוֹשְׁבֵי עִיר פְּרָאוֹר וְזֶה הִרִי אֲבָרָהָם מִינְצֵי
 הָיָה חֲמִיו שֶׁל הָרִים מִפְּרָאוֹר וְכַמִּשׁ הִרְבִּי מִפְּרָאוֹר . עֲצֻמוֹ בְּהַקְדַּמְתּוֹ לְסִפְרֵי חֻשְׁבוֹתֵי מַהֲרִי
 מִינְצֵי וְשֶׁם בִּסְ יִגְ כְּתוּב הִנֵּה עוֹתָה קִרְבִּי וְסִמְכִי לֶחֶם הַפֶּסַח (שְׁנַת רִנָּבִיד) לִפְקִי בִּיא לִי
 חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת מַחוּשְׁבוֹרָה מְרֻכֵּב יַחְדָּו וְרִבְחוֹתֵינוּ מֵאַרְץ אֲשַׁכְנוּי וְכו' וְזֶה הַשְּׁנָה הַיְּתָה שְׁנַת
 הַגְּרוּשׁ וְכָמוֹ שִׁיבָא לְקַמְיָה) .

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת קִצָּה מִהַרְבֵּינִים שֶׁהָיוּ בּוֹמְנוּ וּמִבִּיא אֲחֵם בְּחֻשְׁבוֹתָיו הִרִי עֲנִשְׁכִּין סִי ג'. הִרִי
 יִשְׁעִיָּה סִי רִי הִרְבִּי רִי אֵלִיָּה מוֹרְחֵי הִרִי פִינָח סִימֵן יִבִּי הִרִי אֵלִיָּקִים סִיגִל סִי
 יִי וְהִנֵּה כְּפִי הַנִּשְׁמַע הִרִי יְהוּדָה מִינְצֵי הָיָה רַב גְּדוֹל וְמוֹכָה וְכֵן רֵאִיתִי בְּפֶסֶק מִכְתִּיבַת
 יִי . מַהֲרִי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנְעִינוּ וְלֹא וְוֹל שֶׁכָּתוּב בְּתוֹךְ דְּבָרָיו וְאֵל רִשְׁיִבִּי מַדְבְּרֵי מַהֲרִי מִינְצֵי
 סִיגִל שֶׁעַם הָיוּת בְּלִי סֶפֶק מוֹפְלָג בְּחֻמָּה וּבִקְנָה קָבְלָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרִבְחוֹתֵינוּ שֶׁאֵין חֲכָמָנוּ
 וּפְלִפּוֹל נִיכֵר מִרְדּוֹךְ פֶּסֶקִי שִׁוְיָר גְּדוֹל הָיָה כְּפִלִי כְּפִלִי מִמֶּה שֶׁפֶּסֶקִי מוֹרִים עָלָיו כִּי
 הָיָה אֲשַׁכְנוּי וְכֵל הָאֲשַׁכְנוּיִם בְּמִטְעָם הֵם עָלָנוּ שֶׁפֶה כְּבִיד פֶּה וְכִבְדִּי לִשּׁוֹן וְאֵין כַּח כְּהֵם
 לְבָטָא בְּשִׁפְחִים וְלֹא לְכָתוּב בְּקוֹלָמוֹס הַעוֹמֵק הַשׁוֹכֵן תּוֹךְ לָכֶם וְלֹא יִכְנֶם אֵלָּא מִי שֶׁשִּׁמַּע
 אֲחֵם וְקִבַּע בִּישְׁכִּיבֹתֵיהֶם עֵרֶן וְעִירָנִין עִכְ"ל . וְכָמוֹ כֵּן רֵאִיתִי לַהֲרִי רִי אֵלִיָּה מוֹרְחֵי בְּחֻשְׁבוֹתָיו
 סִי גִ' דָּף פִּזִּי שֶׁסָּפֵר בְּשִׁבְחוֹ מֵאֵד וְוֹל שֶׁכָּתוּב לַהֲרִי גִרְשׁוֹן וְעַל מֶה שֶׁהוֹסַפְתָּ אַחֵר וְהַלְשִׁיחַ
 לִי בִי קוֹנְטְרִיסִין כַּעֲנִין זֶה וְכִשְׁתִּי מִמֵּי לְהוֹדִיעַךְ אַח אֲשֶׁר בִּלְבָבִי גַם בּוֹה אֲשִׁיכֵךְ לַעֲדִי דַע
 לִךְ אֲחִי כִי הַתְּבוֹנָנִי הִרְבָּה בְּדַבְרֵי מַהֲרִי סִיגִל וְלֹא מִצָּאִיתִי בָּהֶם חֲכָמָה נִפְלְאָה חֲכָמָה גְּדוֹלָה
 מֵאֵד מִשְׁמֹעַתּוֹ עַל כִּיּוֹצָא בּוֹ נֹאמֵר כִּי שִׁפְחִי כֵהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת דְּהוּא הַמֵּאֹר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
 אֵין כַּח כַּעֲנִיִּים לְרֹאשׁוֹ מִחוּק אֲוִרוֹ וְהַרְחוֹתוֹ אֵם יִצְעָא אִישׁ לִקְחוֹ לְבוֹ וְאוֹמֵץ לְכַבֵּל הַתְּחוּק
 נִגְדוּ כִּי לְהַסְתַּחֵל בּוֹ הִנֵּה תְּכִינָה עֵינָיו מִרְאֹת וַיִּפְסִיד אֲוִרוֹ וְהִדְרָר אַחֵר וְהַקְּרָאִיתִי בְּדַבְרֵי
 מַהֲרִי אֵלִיָּה דְּקִנְדִּיא וְרֵאִיתִי בָּהֶם דְּבָרִים וְרִים מֵאֵד לֹא יִכְלָתִי לְרַדֵּת לְסוֹף דַּעַתוֹ .

גַּם הִרְבִּי רִי אֲבָרָהָם כִּי שְׁמוֹאֵל בִּר אֲבָרָהָם זְכוֹת הַמְּכֻנָּה וְאֶקְוֶה שֶׁחֲבֵר סִי יוֹחֲסִין שֶׁמֶן

(ה) עִי' לִזְכֹּר כְּהֻמָּתוֹ עַל חֻשְׁבוֹתֵינוּ רִבִּי וְאֵלֶּי ה' . (ג) כִּיִּי ד' . (ג) כִּיִּי ב' . (ד) וְכִדְמוֹס מִיִּדְּלֵךְ דִּלִּיָּב וְהַלְשִׁיחַ
 שְׁמוֹת . (ס) דָּף וְעִי' .

הספר הנכבד ההוא העתקתי דברים רבים וכמה חדושים^(א) הנה זה הרב היה כימים ובזמן אלו הרבנים הנוכחים והיה תלמידו של הרב מהר"י אבוהב וז"ל והוא נמצא בזמן הגדול וכמו שבבואר בספרו גם נראה שבאותם הזמנים היה הרב פורטוגאל נהוג הרב שלמה אלעמי שחבר אגרת המוסר ונרפס בקושטניא אשר שם נלחם עם פיראסופי בני עמנו בכל ילמדו חכמת הפיראסופיא כלל^(ב).

והנה בימים ההם ובזמן הזה בשנת חמשת אלפים ורנ"ב לבריאת העולם היה הגדוש ממלכות ספרד ופורטוגאל וקשטיליא ושצליא ושיביליא ומאיוקא ומרדיניא וכל סביבותיהם וכמ"ש ענין זה באורך הרב הגדול והכולל דון יצחק אברבנאל ז"ל בספרו הנקרא מעיני הישועה פ"י על ספר דניאל ונתן הרב דהנו"ס^(ג) על זה מורה ישראל^(ד) לפ"ק והיתה הגזירה הקשה והרעה ההיא מהמלך ההוא הנקרא דון פירנאנדו מחיק שיצאו כל ישראל מכל מדינות מלכותו כיום ט"ב בצומו ובחגגותיו והעיד הרב הנו"ס בהקדמת הס' הנו"ס וז"ל וטעם אני עלי מורא שמים וכבוד שכינתו שהיה מספר בני ישראל במלכות מלך ספרד בשנה ההיא אשר שורדה הדרתו שלש מאות אלף נפש אדם והותר העם אשר אנכי בקרבם איש איש על מלכתו בעיר אחוזתו והיו שוים נכסיהם וממונם ממקרקעי אנכי מטללי ושפע ברכתו יותר משלשים אלפי אלפים (דינרי זהב) דקאטי מזהב טהור עושר שמור לבטליו לרעתו ויהי היום לקץ ד' שנים לגרושו ולמהומתו הכל סג יחריו נאלחו מרה היתה אחריתו כי לא נשאר מהם היום כעשרת אלפים איש טף ונשים בכל ארצות גרוחו ומחמת גלותם הם הכסף וכל אשר הביא בירו מארץ מולדתו וכו' והארץ עוד שם בספורים אלו וזו שריצה לדעת יע"ש בספר ההוא ינם בפי' התורה בתחלת ס' אלה הדברים ובהקדמתו לפי' מלכים וכתב בתחיתם ס' מעיני הישועה כי הכפר ההוא חביו בשנת הרי"ו ליצירת חמש שנים אחר הגדוש ובסוף פ"י התורה כתב פ"י אלה הדברים השלימו בעיר מנופלי אשר במחוז הפוליא מלכות נאפולי בשנת חמשת אלפים רפ"ב ליצירה ארבע שנים אחר הגדוש ובסוף ספר בראשית כתב והשלמו אותו בעיר נאפולי שנת הרפ"ב ליצירה שלשים שנה אחר הגדוש.

וכבר ידעת מעלת כבודו של הרב הזה וגדולת יחסו שהיה מיוחס ובא מורע ביר דוד וכמ"ש הוא ז"ל בהקדמת ס' מעיני הישועה וז"ל קצתי אני יצחק בן לאדוני השר יהודה בן שמאל בן יהודה בן יוסף מכני אברבנאל אשר בספרד שרי צבאות ישראל משרשי ישי בית הלחמי מנע דוד נגיד ומצוה לאומי ומחנותיו מאסף וכו' והוא היה תושב מעיר ליסבונא אשר במלכות פורטוגאל וגם כבר נודע גדול חכמתו מכמה ספרים שחבר ועינינו ידעוהו חכמתו מעיני ספריו ונמצא בחבור קטן מרפוס^(ה) שמשיב אל י"ב שאלות מעיני פלוסופיא אל ר' שאול אשכנזי ומספר שם הספרים שחבר והם ששה עשר ספרים שהם פ"י על חמשה חומשי תורה. פ"י ס' יהושע שופטים ושמואל. פ"י ס' מלכים. פ"י ס' ישעיה וירמיה. פ"י ס' יחזקאל ותר' עשר. פ"י ס' דניאל ונקרא מעיני הישועה. ס' פ"י משמיע ישועה. ס' ישועות משיחו. ס' עטרת זקנים. ס' ראש אמנה. ס' זבח פסח. ס' נחלת אבות. ס' שמ"ס חדשים. ס' מפעלות אלהים. ס' צדק העולמים. ס' להקח הנביאי. וכתב עוד שם וכל הפירושים וחבורים האלה כלם עשיתי אחר שיצאתי מארץ מולדתי כי הנה קודם לזה הייתי טורד בחצרות המלכים וטירוחם עסוק בעבודתם ולא היה לי פנאי לעיין ולא ידעתי ספר וכלותי בהבל ימי ושנותי בבהלה לעשות עושר וכבוד וכן אחר העושר ההוא בענין דע וגלה כבוד מישראל ואחר היותי נע ונד בארץ מממלכה אל עמ אחר וחסרתי הממון ההוא אז דרשתי מעל ספר ה' ואז אמרתי חסורי מחסרה והכי קתני וכו'

(א) ס' יחזקאל כתב שנת רפ"ב בטובים (יחזקאל כ"ב כ' ונ"ג כ"ב א') ולפי החמדת ס"ה ד' קושט'. (ב) דברי הנוכח תמוזים ספר ד' שלמה אליהו היה נגדתי ק"ל בן הרי"ב וכתב אגרת מוסר כ"ד שנה חל"ה דהיינו קצתם כמחמת וחקירותיו. (ג) ונז"ל רב"ם בני בונות. (ד) רנ"ו כ"ג. (ה) אחת בל"ב בנ"ב ס' גדולות (שנת תפ"א) והוא מחמת ספרד"ל חת דמ"ח ונכר היגור יל' זה די. רוסטי גדולות כ"י ס' תר"מ ויבנה שחל נהנה מחמתק אלה. וזן נמר הסעמק. (ו) וטעם ש"ד ודעות חכמים כדפסה ג"כ סוף ספר השמים לרד"ל ד' רענדלמים חתק"ס.

ר

1500

5260

עכ"ל ועוד בספר ההוא מבאר הרב מהר"י אברבנאל במד' פריקים מס' מורה נבוכים א'
 וכתב הרב בעל נספ' משנה בפ"ג מה' ברכות שהעיד הרב מהר"י פאסי ז"ל שלשון זה של
 הרמב"ם נשאל בפומבי רבתי של חכמים ושל סופרים ובכללם הנשך הגדול מהר"י אברבנאל
 ז"ל בהיותו לומד בישיבת דרור הגדול מהר"י אבובב ז"ל ושהרב מהר"י פאסי ז"ל הגיד
 לפניו ישוב זה ויכשר בעיניהם מכל אשר הוגד שם והוא דרך הרב מהר"י יהודה שושן ז"ל וגם
 זה דעת מורי הרב הגדול מהר"י בירב ז"ל שכתב וכו' עכ"ל וכ"כ הרב ז"ל בבית יוסף ה'
 ברכות ס' קס"ח דף קי"ו וכמו שיראה המעיין שם ושם בבית יוסף ה' שבת ריש סי' שמי"ג
 כתב הרב ז"ל כתב הרמב"ם בפ' כ"ד וחטה עליו הרב המגיד כמ' שחטה עליו רבינו וכו'
 והניח הרב' בצ"ע וכתב עוד הרב ומצאתי כתוב בשם הרב הגדול מהר"י פאסי ז"ל שם"ש
 הרמב"ם בפ' כ"ד ע"ש: **נ**ם בזמן הגרוש היה הרב המקובל ה"ר יהודה חייט בן ר'
 יעקב חייט שחבר פי' לס' מערכת האלהות נ' וקראו מנחת יהודה ושם בהקדמת ספרו מספר
 והולך קצת מן הצרות ותלאות והמאורעות הקשות והרעות אשר מצאוהו בזמן הגרוש בשנת
 הרנ"ג ליצירה שנסע הוא ואנשי ביתו עם מאתים וחמשים נפשות בספינה אחרת באמצע
 התורף מלישכונה עיר הגדולה אשר במלכות פורטוגל במצות המלך ומאריך שם לספר
 כל אותם התלאות אשר מצאוהו ואומר שם שבאותם הימים שהיה הולך נע וגד הלך לעיר
 מנטובה ומצא שם להרב החסיד ר' יוסף יעבץ הדורש שם הוא היה מהחכמים שיצאו
 מגרוש ספרד ולבקשתו ולבקשת החכמים נכבדים אחרים עשרה פי' זה לס' מערכת
 האלהות וזה הרב ר' יוסף יעבץ החסיד הדורש שחבר ספר קצר קראו אור החיים להוהיר
 על הפלוסופיא ולחרף ולגדף לומדיה וחכם אחד מכני בניו ושמו ה"ר יצחק יעבץ חבר ס'
 חזרת חסד פי' על הכתובים וס' חסדי אבות פי' על מ' אבות וס' יפק רצון וכתב עוד שם
 ה"ר יהודה חייט ואלה הספרים אשר תקרב אליהם ס' יצירה המכונה לר' עקיבא ע"ה
 אבל אני ראיתי שכל המפרשים ס' יצירה אומרים שם יצירה חברו אברהם אבינו ע"ה
 וכתב עוד וספר הכהיר המכונה לר' נחוניא בן הקנה העשם עטרה לראשך וס' הוזהר לא
 ימוש מפך והניח בו יומם ולילה וס' דרור יוסף ו' ניקטליא והרב שם טוב דיליאון ענדם
 על גרונותיהן וסודות הרמב"ן כתבם על לוח לבדן וס' הר"ם מריקאנטי ע"ה תקשרם לאות
 על יד וס' המערכת עם פירושי זה יהיה לטוטפות בין עיניך וזו תצליח את דרכך ואז
 תשכיל עכ"ל.

נם בזמן ההוא היה הרב הכולל הפילוסוף האלהי ה"ר יצחק ו' עראמה בר משה בר מאיר
 בן עראמה מעיר חמודה ד) שחבר ס' עקידת יצחק וכבר נודע גדל חכמתו הן בחלמוד
 הן במדרשות והגדות הן בשאר מיני חכמות ממעלות הספר הנכבד ההוא כמו שמפורסם
 לחכמים מעינים וקורים בספרו וחבר עוד ס' חזות קשה ובנו של הרב בעל העקידה הוא
 הרב ר' מאיר בן עראמה וקורים אותו הרב המאירי והיה חכם גדול וחבר ספרים ומכלל
 ספריו שחבר ס' פי' על תהילים ושמו מאיר תהלות ובא לעיר שאלוניקי ונפטר שם ואני
 הכותב דוד זכיתי לבקר על קברו והרב מהר"י קארו ז"ל מביא אותו בכ"י בטא"ח סימן חפ"ו
 שכ"כ שם ולאפוקי נפשו מספקא שמעתי בשם מהר"ר מאיר עראמה שגומר את ההלל
 וכו' ע"ש וגם הרב מדרשד"ם ז"ל מוכיר אותו בחלק ח"ט ס' דצ"ט על ענין אם נוהגים
 עכשיו דינא דרב מצא או לא כתב שם וז"ל והן אמת כי פה בשאלוניקי אינם נוהגים
 דינא דרב מצא כי כן הסכימו החכמים הקדמונים קדושי אשר בארץ החיים המה לכך
 החכם השלם כמהר"ר מאיר ו' עראמה ז"ל בק"ק שלו ארגונה) וכו' ע"ש וזה הרב היה לר'

א) עקידת דודם סיפורו לס' מורה נבוכים. ב) עכ"ל י"ו ב'. ג) עכ"ל כ"ז ב'. ד) סיפורו כ"ל דלוקין ל"ב
 א'. ה) היינו לפי מנהג כנענים לקרוא כל קטנה וקטנה בעיר אחת בשם ונקמות מולדמם ועכ"ל ז"ל א' בטא"ח
 ב'.

1500

5260

בן חכם גדול ושמו הר' יעקב בן עראמה נפטר בשאלותיו בלא בנים וירש אותו הר' אשר הכהן בן אדרוט שהיה בן אחותו ולפנינו (י) יבא זכרו של הר' אשר הכהן .

ג בוסן ההוא היה ר' עובדיא מברטנורא שפירש המשניות ע"ד שפ"ש ו'ל והוא היה מגליל אטליא ושם התחיל לעשות תבירו ואח"כ הלך לירושלים ח"בכ ושם סיים התביר וכבר כתבתי לעיל (כ) שכפי הנראה רבינו עובדיא היה תלמידו של הרב מהר"י קולון שכ"כ מהר"י קולון בשרש ע"י ו'ל וכן פסקתי לו כבר זה ימים רבים כאשר כתבתי אל ידיד נפשי החכם עובדיא מברטנורא ואין ספק כי בודאי הוא רבינו עובדיא מברטנורא מפרש המשניות והרי לך מ"ש הרדב"ז בהשוכותיו הנרפסות (ג) ס' ק"ח ו'ל וכ"כ רבינו עובדיא בפ' המשניות שלו והאיש הזה היה מפורסם בחכמה וראש לכל רבני ירושלים והוא היה תלמיד אשכנזים וראה את כל דברי דוראשונים כי היה אחרון בוסן כי אין לו מ' שנה שנחבק בשיבירי של מעלה עכ"ל וגם הרב מהר"י כירב בחשוכותיו שנרפסו בסמ"ן נ"ה בהתוכחו עם הרב מהר"ל ה' חביב כתב ו'ל ואז אמר כה"ר לוי שלא היה שום פוסק ולא מפרש שיאמר זה אינו הראיתי לו ב' מפרשים יחד היה שמו הרב כה"ר יוסף סכנדרני (ד) שהיה בקי גדול וחסיד להרב רבינו עובדיא מברטנורא (ה) הנודע בירושלים עה"ק ועשה פי' על רבינו יעקב בן הר"ש ו'ל וכשהגיע לזה הנשוא הביא סכרת הרמב"ם וזה החכם היה לומר לעולם עם הרב הנ"ל והרב הנ"ל היה אומר פסק בירושלים עה"ק בספר הרמב"ם עכ"ל והרב מהר"י קארו ו'ל בכית יוסף בטא"ח בהלכות תפילין מביא הרבה חדושים בשם מהר"י סכנדרני הנ"ל ור"א סכנדרני שהיה אחד מרבני מצרים בוסן שעבר היה אומר שהוא היה מבני בניו של מהר"י סכנדרני (ו) שהביא הרב"י נ"ס הרב מהר"ל ה' חביב ו'ל בחשוכותיו כענין מחלוקת הסמיכה בדף רצ"ד מביא דברי רבינו עובדיא ו'ל עוד ראיתי להעתיק פה דברי אחר קדוש חלקו בחיים ה"ה הרב ר' עובדיה ו'ל שתפס בפשיטות בפירושו למשנה שפי' דברי הרב הוא כפי האמת שכתבתי וכי' גם הרב מהר"י קארו ו'ל מביאו בש"ע בטא"ה בתחלת סדר הגט שכתב שם והרב ר' עובדיא בפ' המשנה בפ"ד דבכורות קרא חגר על הרבנים מסדרי הגט הנוטלים יותר מכדי שכר בטלה ע"כ .

ו (ראיתי בס' בן שבואלו) והוא הרשום מהרב מהרשד"ם ו'ל שהדפיסו נכדו הר' שמעיה די מדינה והם שלשים דרשנים וכתב שם בדרוש א' ו'ל שמעתי מפי מורי הרב הגדול מהר"ט ו'ל מאיש חסיד שהיה באטליא והיה מכנים אורחים מפרנסם ומכלכלם והוא ואחיו נחארחו אצלו וראו אותו ולבני ביתו כלבושים שפלים עד מאוד עד שחשבו היות משרת לא בעל החנות יצא שמו וטיבו בעולם ושאלו אליו למה היה מתנהג עצמו בכ"כ שפלות עם היותו מופלג בעושר כפי אותו הזמן ואמר שהיו לו ר' או ה' אלפים והובים שהיו מרוויחים חמיר והיה צריך לשלוח לאחיו הרב ר' עובדיא מפרש המשניות מאה והובים ככל שנה וגם היה לו מצוה זאת מהכנסת אורחים אם היה מתנהג עצמו בכבוד כדרך בני גילו שהיה בלתי אפשר לו לעשות המצווה הנוכרת ושר"בן היה עושה זה וזכר צדיק לברכה וכי' וכתב בעל שלשלת הקבלה (ז) כי הרב ר' עובדיא מברטנורא נפטר בירושלים שנת ר"ק ליצירה ולא יתכן לומר כן כפי מה שכתב הרדב"ז ו'ל שבזמנו כבר היה בן מ' שנה שנפטר רבינו עובדיא מברטנורא (ט) וכמס"ל .

ז בדרך ההוא היה הר' מאיר בן נבאי הספרדי מקובל וחסיד שחבר ס' מראות אלהים בחכמת הקבלה ונקרא גם כן ס' עבודת הקדש וכתב בסוף ספרו והיתה השלמת תבירו שנת הרצ"א לבריאת העולם והתחיל להתעסק בתבירו וא"י בן מ"ב שנה וגמרתיו וא"י בן חמשים שנה עכ"ל נמצא לפי חשבונו שבשנת הגורש היה נער קטן בן י"א שנה או בן

(א) לקחן מ"ד ב' מ"ה א' . (ב) כ"ח ב' ונ"ט הנהג' ח' . (ג) ע"ל כ"ב ב' הנהג' ו' . (ד) אלהסכנדרני כ"ה בש"ת מהר"י כירב ונ"ל ו'ל א' . (ה) מינת בדרמורד לינה כב"ח מהר"י כירב . (ו) ע"ל ח"ט ב' . (ז) ע"ל ל"ח א' . (ח) כ"א א' . (ט) ע"י מ"ה ס"ה לוכן במסעות ר"ב ד' לוכן ח"ב ד"ה ועל מקום קבורתו ע"ל י"ט א' כ"ד א' ונ"ה ח"ל ע"י ר' .

ל
1500

5260

י"ב שנה וחבר עיד ספר חולעת יעקב ועוד מ' קמן בחכמת הקבלה וקראו דרך אמונה וכתב
שם בסוף הספר שהשלימו בשנת ה'רצ"ט ל'צירה . [ג] ה'ר יצחק קארונ] דודו של מהר"י
קארו היה כוכן הגרש שכן נרצח בהקדמת ספרו חולדות יצחק אמר יצחק בן החכם
העניו המאושר בכל עניינו ר' יוסף קארונ] ו'ל הספדרי מעיר מולטולה כל ימי גדלותו בין
החכמים וכו' ושם בקשטיליא רבתי המהוללה הרבצתי תורה וישיבה והלכו אחרי ממלכות
פורטוגאל קריאי עדה נשיאי ממות אבותם ראשי אלפי ישראל הם וכו' ובהיותו שמה שמה
החוקתנו שמועה שמענו מאת מלכי ספרד וציר כנוים שולח כלה נרש יגרש כל היהודים
הנמצאים במלכותו וכל מקום אשר דבר המלך ודחו מגיע אבל גדול היהודים ורבים מעמי
הארץ סמירים ויתערבו כנוים וגם מלך פורטוגאל אחר שש שנים שנה שנה ה' פשע
ויאמר השמר להשמיד להרוג לאבד ואומר מי יחן לי יאבר כיונה אעופה ואשכונדה ברוך
ה' כי הפליא חסדו לי ועבר בים צרה כי מעבר לים היא וברחתי לארץ חוגרמה לעזרה
וכו' ע"ש והרב מהר"י קארו בספרו בכ"י במא"ה מ' ל"א לענין אם מותר להניח תפילין
בהר"ם ובחכ"ב ה' הוזהר שאסור להניחם ובחכ"ב אה"כ מורי רודי הר"י קארו ו'ל בחשובה
וגם כתשובותיו דף קמ"ח כתב תשובות אלו מצאתי מסורי רודי הרב דמוכחך כה"ר יצחק
קארו ו'ל והעתיקתם פה אצל תשובתי ובסוף הספר כתב בנו של הרב החכם ר' יהודה
קארו אמר הצעיר יהודה שאר תשובות הרב דודי ו'להה אדפים אותן כל אחת במקומה
בע"ה .

ובזמן ההוא של גרוש ספרד היה בעיר קושטנדינא הרב מהר"ם ו'ל דהיינו הרב ר' אליה
סורחין] בן אברהם מורחי וכולל בכל התכונות וכמו שהעיד הוא עצמו עליו בתשובותיו
סוף מ' נ"ו שכתב שם ואם מצד התלמודים ישמרם צורם אשר רובם אני מלמד אותם
על צד ההכרח כי אני מחביש הרבה מקוביהם המכריחים אותי ו'ל"א בלמוד התלמוד
כלבר אבל לא אחד לפי חפצו יש מי שיחפץ ללמוד תכונה ויש מי שיחפץ ללמוד תשובות
ויש מי שיחפץ ללמוד מספר וכמה למודים אחרים מתחלפים קצת מקצת בתכלית החלוקה
זה בכל יום ויום עכ"ל . וידוע הוא שחבר מ' שו"ת גדול ויש עוד ח"ב משו"ת שנרפסו מומן
קדובל] והוא מ' מים עמוקים] ועוד חבר מ' גדול הידוע ביאור על פרש"י ו'ל על התורה
בענין גדול ובשקידה רבה וכמ"ש בתשובותיו מ' ע"ח ו'ל ואני בהיותי מרד בעיני הגדול
אשר אני מתעסק בכל יום על דברי המאור הגדול בפ"י החומש הגדול והמפולג אשר אין
שם שום דבור מדבריו שאינו צריך חקירה רבה ועיון נפלא בכל המקומות אשר לוקה משם
במשנה ובברייתא במכילתא ובספרא ובספרי ובכולא חלמודא ברבות ובתחומא ובכל מדרשי
ההגות אשר רבו מלפפור ובפרט בהתרת הספקות הנופלי מן האחרונים המעיינים בדבריו
הקמים עליו ובפרט מהארי הגדול והנורא הרמב"ן ו'ל וכו' עכ"ל ונוסף על זה עשה ביאור
על ספר הסמ"ג וגם ספר אחד בחכמת המספר וגם עשרה ביאור על הספר הגדול הנקרא
אלמנסטי שהוא חכמת תקופות וסולות וכמ"ש בתשובותיו מ' ה' שהיא חכמה מפוארה
מאד ע"ש והנה כפי דגירתה כי הרב מהר"ם היה חלמיד מהרב ר' אליה דלוי שכ"כ
בסימן מ"א גם מצאתי קצת הנהגות על הסמ"ג מטהר"ם הלוי אביו של טורי מהר"ר אליהו
הלף ו'להה שכל ימיו נחנל בשיבות האשכנזים ועוד כתב בפסק הקראין מ' ל"ו דף צ"ג
ו'ל וכן הורה רבי חזקן מהר"ר אליה הלוי ו'להה ומהר"ר אלעזר קפסלי שהיו חסידים ומופלגים
ובעלי הוראה והיו מלמדים בני הקראין תורה שבע"פ מפני שהיו מקבלים עליהם שלא יחללו
את קועדי ה' המקודשים ושלא יוללו בכבוד החכמים החיים והמתים ו'ל וכבר היה חולק

(א) ע"ל ל"ז ב' . (ב) היינו אביו של הר"ב בית יוסף . (ג) ע"ל כ"ט ה' בנחש ל' . (ד) ויפול שנת ת"ז .
(ה) ע"ל ח"ב א' .

גם כוּמָן גִּישׁ סִפְרָה מְכַלל הָרַבִּים הַיּוֹצֵאִים מִסְפָּרָה הָיָה הָרַב ר' יַעֲקֹב וְ חָכִים בֵּן מִהֲרָשׁ
 וְ חָכִים מִעִיר סְמִירָה שֶׁחֵבֵר ס' עֵין יַעֲקֹב וְגַם עָשָׂה בִּיאָרָעַל סִפְרָה טָא"ח וּמִי"ד וּכְמִשׁ
 הָרַב בִּי בְּהִקְדַּמְתּוֹ שֶׁבֶא לִידוֹ בִּאֹר חֲחֵלֶת סִפְרָה אֹרַח חַיִּים וְחֲחֵלֶת ס' י"ד לִרְב כִּמְה"ר יַעֲקֹב
 וְ חָכִים וְלֹא הָרַב בִּי וְלֹא מְכִיָּא קֶשֶׁת מִחֲדוּשָׁיו שֶׁם בִּא"ח וּבְמִי"ד וּכְמוֹ שִׁירָאָה הָרֹאֶה שֶׁם
 הָיָה תַלְמִיד מִהֲרַב ר' שְׁמוּאֵל וְאַלְנָסִי וְכֵן מִצָּחִי כְּתוּב בְּכַתִּיבֹת מִהֲרַר אֲבָרָהָם יִצְחָקִי
 וְלֹא שֶׁכָּתֹב שֶׁם לִשְׁוֹן מִהֲרִי וְ חָכִים וְגַם בְּנוֹ שֶׁל הָרַב לֹו וְ חָכִים יִצָּא עִם אֲבִיו מִסְפָּרָה
 קָמָן בְּשָׁנִים וּבָאוּ לָעִיר שְׁאֵלֹוֹנִיקִי וְהִרְבִּיצוּ שֶׁם תּוֹרָה הִרְבָּה וְהֲרַב ר' לִיֹו וְ חָכִים חֲבֵר ס' מ'
 גְּדוֹל מְשׁוֹת וּמִחֲקֵר דְּבָרֵי חֲשׁוּבוֹתָיו נִיכָר חֲכָמָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה מְפֹלֶפֶל גְּדוֹל וְחָרִף סִינִי
 וְעוֹקֵר הָרִים וְאַחֵר כְּמֵה שָׁנִים שֶׁנִּחְיֶשֶׁב בְּשְׁאֵלֹוֹנִיקִי עֵקֶר דִּירָתוֹ מִשֶּׁם וְהָלַךְ לוֹ לְדוֹר בִּירֹשָׁלַיִם
 חֹזֵב וְהָלַךְ דֶּרֶךְ יִבְשָׁה וּמִיָּדִי עָבְרוּ נִכְנָס בְּעִיר צֶפֶת וְשָׁם נִחוּכָה עִם הָרַב מִהֲרִי כִּירָב
 וּכְמוֹ שִׁבָּא עוֹד לְקָמָן ב' כס"ד וְכִשְׁבָּא הָרַב מִהֲרִי וְ חָכִים בְּעִיר שְׁאֵלֹוֹנִיקִי מִצָּחִי שֶׁם לְהִר
 שְׁמוּאֵל פִּרְתָּקוֹ וְהִר יוֹדָה בְּנִבְנֶשֶׁת וּכְמִשׁ הָיָה עֲצָמוֹ וְהִכְיָא דְּבָרָיו מִהֲרָשׁד"ם בְּרִשְׁוֹבוֹתָיו
 ח' א"ח וְיִוְרָה דְּעָה ס' מ' וּמִכ' וְאַלּוֹ דְּבָרָיו גַּם לִסְכָּה עֲצָמִית כִּי מִצָּחִי בְּכוּאִי הִנֵּה
 חֲכָמִים מִסְפָּרִים חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה וּבִפְרָט אֲבִיר הָרֹעִים וְקָן וְנִשְׁמָא פָּנִים הַחֲכָם הַשְּׁלֵם
 כִּחֲדֵר שְׁמוּאֵל פִּרְתָּקוֹ וְלֹא גַם הַחֲכָם הַשְּׁלֵם הַנֶּעֱלָה דוֹן יְהוֹדָה בֵּן בְּנִבְנֶשֶׁת(ג) וְחֲכָמִים אֲחֵרִים
 מִנְהִינִים עַל פִּי הַחֲוָרָה וְהַמְנָה וְלִמָּה לִי לְהַכְנִים עֲצָמִי בֵּין רָאשֵׁי דְּהָרִים עֲכָל מִהֲרִי וְ
 חָכִים וּכְמוֹן מִהֲרִי וְ חָכִים הָיוּ שֶׁם בְּשְׁאֵלֹוֹנִיקִי הָרַב ר' שְׁלֵמָה מִיִּטְיָאָצֶק אֲבִיו שֶׁל מִהֲרַר
 יוֹסֵף מִיִּטְיָאָצֶק וְהִר אֲלִיעוֹר הַשְּׁמַעוֹנִי וְכֵן רֵאִיתִי הַסְכָּמָה אַחַת מִכְּתִיבָת יָד מִהַסְכָּמוֹת רַבִּנִי
 שְׁאֵלֹוֹנִיקִי אֲשֶׁר הָיוּ כְּדוֹר הַהוּא וְחֲחֻמוֹתֵים שֶׁם מִהֲרִי וְ חָכִים וּמִהֲרָשׁ מִיִּטְיָאָצֶק וּמִהֲרַר
 אֲלִיעוֹר הַשְּׁמַעוֹנִי וְהַסְכָּמָה זוֹ הָיָה כְּחוֹכְרָה בְּשִׁנְרָה הָרַע"ד לִיצִירָה וְהִר אֲלִיעוֹר הַשְּׁמַעוֹנִי
 נִפְטָר שָׁנָה ר"ץ לִפ"ק כִּי בִּהְיוֹתִי אֲנִי הַכוֹתֵב בְּעִיר מוֹלְדָּתִי שְׁאֵלֹוֹנִיקִי הִלֵּכְתִּי לְבָקֶר עַל
 קִבְרוֹת הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר שָׁם וְרִלְכַחְתִּי עַל קִבְרוֹ וְרֵאִיתִי כְּתוּב עַל אֶבֶן מִצְבָּחָתוֹ שֶׁל הִר אֲלִיעוֹר
 הַשְּׁמַעוֹנִי שֶׁנִּפְטָר שָׁנָה הָיָה רִמ"ם יִשְׁכּוֹן לִפ"ק וּלְפִי דַעְתִּי נִרְאָה לִי כִי הָיָה בְּנוֹ אוֹ נִכְדוֹ
 שֶׁל הִר שֶׁמֶעוֹן יִשְׁכְּנוּ רָאשֵׁי הָרַשָּׁשִׁים מִק"ק וְרִנְקִיבֹוֹרְט בַּעַל הִילְקוֹטֵד(ד) וְהִנֵּה אַחֵר וּמִן קָמוֹ
 שֶׁאֵר הָרַבִּים הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם וְקִיָּמוּ גַם דָּם אוֹתָהּ הַסְכָּמָה וְחֲחֻמוֹתֵים שְׁמוֹתֵם(ה) וְהִנֵּה הִר יְחִידָה
 בְּנִבְנֶשֶׁת . הִר יוֹסֵף פִּאֲסִי . הִר מֵאִיר עֲרָמָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי בַּעַל הָעִקְרָה . הִר יוֹסֵף
 מִיִּטְיָאָצֶק . הִר לֹו וְ חָכִים . הִר שְׁמוּאֵל עוֹיָאֵל . הִר אֲבָרָהָם מִדְּאֵלּוֹ . הִר

פִּרְחִיהִי הַכְּהֵן .

גם כוּמָן מִהֲרָא"ם הָיָה הִר"ךְ דִּהֵינּוּ רַבִּינוֹ דוֹד הַכְּהֵן בֵּר חַיִּים מְקוֹרְפוֹ וְהוּא חֲבֵר ס' שִׁלָּה
 פִּסְקִים עֲמוּקִים(ו) וְגַם מִדֶּרֶךְ אֲרוּכָה עֲשׂוּיִים בְּחִיָּם וְחֲדָרִים כְּמוֹ שִׁירָאָה הַמַּעֲיִין שֶׁם
 בִּסְפָרוֹ .

גם כוּמָן הָהוּא הָיָה הִר' יַעֲקֹב הַמְכוּנָה בִּי רַב וְגַם הוּא הָיָה מִגְרוּשׁ קֶשְׁטִילִיא מִמְחַא מְקָדָה
 מִטְכּוֹת טוֹרִיטוֹלָה וְהָיָה מִמְשַׁפַּח' מִרְמָרָאן מְבִנִי מִמְנוּגִילוֹ) וְהָיָה מְגִדוֹלִי תַלְמִידִי הִרִי
 אֲבוּהֵב וְלִכְךָ כְּשֶׁמְכִיָּא הָרַבִּי דְּבָרָיו כְּטָא"ח אוֹמֵר כִּתֵּב רַבִּינוֹ הַגְּדוֹל מִהֲרִי אֲבוּהֵב לְהִיּוֹרָה
 רַבּוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְהָיָה הָרַב מִהֲרִי כִירָב וְלֹא כוּמָן גִּישׁ סִפְרָה יִצָּא מִקֶּשְׁטִילִיא וְהָלַךְ לְפָנִים וּמִפְּנִים
 הָלַךְ לְמִצְרַיִם וְיִשֵּׁב שֶׁם קָצֵה יָמָיו וְאִ"ח הָלַךְ לָאָרֶץ הַצִּבִּי צִפָּה חֲרִיב וְשֶׁם בְּצִפָּה הִרְבִּין
 תּוֹרָה וְהַעֲמִיד תַלְמִידִים רַבִּים וְגִדּוּלִים בְּחֲכָמָה וְהָיָה לֶךְ דְּבָרָיו מִשׁ בְּעֵנֵין הַסְמִיכָה בְּהַחֲנוּכָתוֹ
 עִם הָרַב הַכוֹל כִּמְהֲרִי לֹו וְ חָכִים וְהוּבָאוּ דְּבָרָיו שֶׁם מִס' מִהֲרִי וְ חָכִים בְּרָף רַע"ח ע"א
 אַחֵר זֶה כִּתֵּב כְּתָנָי הַמְחַמְנָה שֶׁצִּרְקִי שִׁיחִיהִי בְּקִי גְדוֹל וְקִדּוּשׁ לֵה' וְגַם בּוֹה חֲמַהֲתִי עֲלִיוֹ
 שֶׁחֲחֵלֶת לֹאֵל יח' מִיּוֹם הַגְּרוּשׁ וְהַשְּׁמֵד שֶׁכִּסְפָּרָה לְעוֹלָם דִּיחִיתִי מוֹרָה הוֹרָאוֹרִת כִּישׁ וְרַב

(א) ע"ל ל"ד ח' הנה . (ב) ל"ג ב' . (ג) בלן כנשת כ"ה בדע"ס . (ד) תיפח גדולה על החסיד הק' ענה
 על דעתו שהילקוט כתבד כוון קדוש כ"ב ע"ל אליעזר הכהנעני היה גדול של החסיד . (ה) וס' מלישת שריפת
 חלדיטופלי כמו שכתב בנו כ"ד חיס כהקדמתו ונדפסו ע"י בנו זה בקושט' ונ"ח וי"ל ל"ג ב' . (ו) חמת חרדה
 מחוללות עוללותלן להשפחת בןי מחונגל ב"ב כמיתת מנחם ח' (שהיל חסידו על הדמ"ס בלקקון) וי"ל ל"ג ב'
 כנה"ב .

לחמשת אלפים בחים יהודים במדינה פאם כמפורסם לכל העולם והייתי אז בן י"ח שנה ועדין לא הייתי בחמיטת וקן והיו שם חכמים גדולים ועם הייתי ברעב ובצמא ובחוסר כל לעולם הלכתי בדרכי השי"ח ונתעסקתי בחורתי לכן אני יודע בודאי שמצד הקדושה כל השומע יאמר כל מן דן סמוכו לנא וכו' וההלות לאל שמעולם לא נשתנה שמי אי רבי (היו) קרו לי השחא רבי [היו] קרו לי [אז] וזה שמי לעולם עכ"ל וזאת אשר השיב על דבריו אלה הרב כמ"הר לוי י' חביב ברך ש"ה פ"ב וז"ל לישנא כישא טובא איכא הכא וכו' עד גם לא אחיש דמוכו מדבריו בהגדלת אשמתי ולא אציל עצמי בדברתי לוטר שאף אם שנו שמי בעונותי בשעת השמר אני לא שניתי ובוחן לב וחוקר כליות יודע כי חמדי הייתי ירא את ה' ואם לא וזכתי לקדש שמו לבי יחיל בקרבי מפני זמנו הגם שערין לא הייתי בר עתשין בבית דינו וכולי וכשם שזכיתני לצאת מן ההפיכה והבאתני אל עיר המהוללת בתוך השנה להיו' שונה שם בכל יום ההלכה עד היום שיש יותר מארבעים שנה כך חונכי להיות בעל תשובה שלימה ומה גם עתה בהיותי עלוב עלבון גדול אשר כזה על לא חסם בכפי וכולי עכ"ל.

ודע שהרב מה"ר בירב כתב פסקים רבים שהיו שואלים ממנו שאלו מכל פנות העולם וגם סוגיות והיות על התלמוד וגם חבר ספר אחר פי' על הרמ"ם בכל מקום שאין עליו מגיד משנה ועתה מקרב קצת שנים נמצאו בעיר איזמיר ביד אחד מבני בניו של מה"ר בי רב מעט מועד קצת מחשו' שלו ושטותיו ונרפסו בעיר ויניצאנ' וכתב שם בתשובותיו סי' מ"ט וא'עפ שאני מרוד עם התלמידים ועם זור החבור שאני עושה על הרמ"ם דל וכו' ושמ בתחלת הספר משמע מדברי החכם כמ"הר שלמה י' עזרא נר"ו) שהספר ההוא מצוי בידם וכוונתם היה להביאו אל הרפסו וכמו שיראה המעיין שם וכומן מה"ר כי רב היה שם כצ"ח תר"כ הרב רבי שלמה סיריליו וכו"ם מהרש"ם בתשובותיו חלק א"ח וז"ל סי' מ"ט ש"כ שם וכו' שנשמע מצ"ח תר"כ אשר יש בה יהודים לרוד והחכם השלם כמ"הר שלמה סיריליו) רצה לנהוג הנפחה כמו בשאלוניקי ומיחה בידו הרב הגדול כמ"הר יעקב בירב הנצ"ח ולא הניח לעשות כן עם היות יוקר הכשר שם ידוע וכו' וזה הרב ר' שלמה סיריליו עשה פי' על הירושלמי) וכמ"ש הרב בצלאל אשכנזי בתשובותיו סימן א' דף ד' וה' וי' ומכאן שם ראיה מדבריו ע"ש.

גם בומן הגרש היה הרב רבי אברהם דבלסם בר מאיר דבלסם חכם גדול כולל בתכמת הדקדוק וכמו שנראה שם בהקדמת ספרו שחבר וקרא שמו ס' מקנה אברהם וכתב בעל שלשת הקבלה) כי זה הרב נפטר בפדאווה.

גם בומן היה הרב ר' שמואל בן סיריליו הוקן ז"ל והוא חבר ס' כללי שמואל ה"ה מורפס ס' תומט ירשים ושם ברך כ"ח כתוב שהיה חתנו של הרב ר' יצחק אבוהב ושם כתוב עוד שהיה תלמיד הרב ר' יצחק די ליאון וכמו שיראה המעיין שם) ובומן ההוא היה בקושטנטינא ה"ר יוסף המון הוקן רופא למלך שולטן סלים וה"ר משה המון בנו גם הוא רופא למלך שולטן סלימאן בשנת הר"עק) ליצירה אירע המעשה הגדול במצרים מהשר הבליעל וקורין אותו שיטאן אחר שמוך במלך ומלך מעצמו במצרים וקם על היהודים וחבע מהם שבעור שלשר ימים יתנו לו סך גדול של פרחים וזב ואם לאו שלא יתירו לשונאי ישראל שריר ופליט ושללם לבו והיהודים קראו צום וקדשו עצרר מקטנב ועד גדולם ובטחו בהש"ח ובחורתי ונתחוקקו בחפלות ובחננונים וכמו כן חינוקות של בית רבן עמדם בבית הכנסת ק"ק מסתערב ויצעקו אל ה' ויירד לפני החיבה הרב הגדול צ'חסיד כמ"הר שלמהט) סיריליו הוקן הנז"ל ויחפלא אל ה' ויעתר תפלתו וכו' כיום נהרגו דשר

(א) אומן ירמיה כ"ה בנז"ח הדר"ן חביב . (ב) שנת תכ"ג וז' דף זה ע"פ הנהגה . (ג) ופ"ס סי' ס"ב . (ד) רבו הממנים בכתיבתם ס' זה והבטן סיריליו או סיריליו . (ה) ונראה דר"ב שג"ג ס"א כ"א . (ו) ס"א ח' . (ז) ע"פ דף ב' ע"ג דף ג' וז' וס"ג ס"א ע' ח' . (ח) ז"ב הלא דן משנת רת"ל כיום חללים מתת מוחזקת כמנהגים בן גדלה שג"ל דס"ד כמו שהיו נשבע יהודה (כ"ד ב' ס' חמ"ט) ובש"ק ס"א ב' חמ"ט לחזקן וסוף דס"א לש"ק . (ט) ז"ב מחמ"ט .

ל
1500

5260

הרשע ההוא ויושעם ה' מיד אוביה ויצילם וגם האדון השר המרומם החכם השלם כמ'הר
אברהם קשטרו ו'ל והוא אבי אביו של הרב הגדול כמ'הר יעקב קשטרו ו'ל שהיה בימים
ההם ממונה מהמלך על המסכס של המטבע ברח והלך לו לעיר קושטנרינא לפני המלך
שולטן סלימאן) וסיפר לו כל ענין המאורע ואז שלח המלך חיל מאנשיו למצרים לחקן
את אשר עוות השר הכלילל ההוא שנעקר מן העולם והמלך שולטן סלימאן נתן לחכם
אברהם קשטרו הנ' מהנות גדולות וכברו ונשאו על כל ארץ מצרים על ענין זה ויחר
הדברים כלם הלא המה כתובים על ספר במנילה אשר תקנו חכמי הדור על מעשה הנס
הגדול ההוא וקורים אותו בכל שנה ושנה ביום כ'חג) לארד בק'ק מסתערב ועושים אותו
יום משחה ושמהרז וקורין לו פורים אל מצריין).

ואלה שמות הרבנים אשר היו בזמן הרב מה'ר אליה. מורחי שהוכחו בספרו הר' יעקב ו'
חביב בעל עין יעקב מעיר שאלוניקי נזכר שם כמ' וס'ה. הרב ר' דוד יחיאל
שיצא בזמן הגרש פורטוגאל והוא בן דון שלמה ו' יחיאל והלך לרדור בעיר קושטנרינא
ונזכר שם כמ'סין ל'ז ול'ח וזה הרב דון דוד ו' יחיאל היה חכם גדול כולל בכל חכמות
הוא חבר ס' לשון למורים בחכמת הרקדוק ושקל הקדש בענין מלאכת השיר וכוהוב שם
בחדל' הס' שחברו בלישבוניא אשר במלכות פורטוגאל קורם זמן הגרש וחבר עוד ס'
הלה לרדור ועור חבר ס' בענין דיני טרפיות ובריקת הריאה וסביא אותו הרב כבית יוסף
במ'ר כה' טרפיות כהרבה מקומות) וכמו שיראה המעיין שם וכפי הנראה שם בחשובת
מה'ר'אם שהיה זקן יותר מה'ר'אם והוא אביו של הרב מה'ר חם בן יחיאל בעל ספר תומת
ישיבה). הר'אם אלאשקר ממערים נזכר שם כמ' מ' וס'א וס'ב. הר' אליהו הלוי ואולי
זהו נכדו של הרב ר' אליהו הלוי הזקן שהיה רבו של הרב(ו'ל והרב רבי מנחם קבולי
וה'ר חם ו' יחיאל הוכחו שם כמ' א'. הר'אם השמעוני וה'ר שלמרי קאביילירו משאלוניקי
כמ' ב'. הר' אברהם ו' יעיש הר' יהודה בן בולט הר' חם ו' יחיאל הר'אם הלוי כמ'
מ'ו. הר' אברהם ו' יעיש כמ'סין י'ז ו'ח. הר' גרשון בון פצו כמ' ל'ה רף מ'לע'ב והו'
בר פלונתיה דמרד'י' מינצי כמ'ש בהשובותיו סימן י'. הר' גרשון מ' נ'נ' ונראה שהו'
ה'ר גרשון בון פצו עצמו. הר' יעקב פיירי וה'ר אברהם סבע מאגרינפולא והרב שלמה
מיטיאצק והרב ברנליין וה'ר יעקב אמארייליו משאלוניקי כמ'סין נ'ב וזה הדבר כי אברהם
סבע חבר ס' צור המור פ' על התורה ע'ד הקבלה ונזכר גם כמ' מים עמוקים ס' כ'ד
וכ'ה. מה'ר' סנן לוי ס' נ'ד וכ'ה ונ'ו ונ'ה שהו' הר' יהודה לוי מינצי שהיתה לו מחלוקת
עם הר' גרשון בון פצו ומה'ר'אם הסכים לסכרת מה'ר' מינצי שלא כסכרת הר' גרשון ובהו'
דבריו ספר בשבחו של מה'ר' מונצי וכמו שיראה המעיין שם. הרב ר' זכריא הכהן כמ'
נ'ח. הר' אברהם צרפתי כמ' נ'ט וע'ר וע'ה ונראה שהו' בר פלונתיה דמרד'ל ו' חביב
כנ' בהשובותיו ס' א'. הרב ר' יוסף פאסי משאלוניקי כמ' ס'ד וס'ה. הר' לוי ו' חביב
ס' פ'ד פ'ה. הר' יהודה ו' בולט כמ' פ'ו וצ'ו. הר' שמואל הלוי ו' חכים כמ' פ'ה. הר'
מתתיה כמ' פ'ט וגם כמ'א מה'ר'ס מלמד ס' ס'ד. בהסכמת פסק אחר החומים שם הרב
מה'ר'אם וה'ר אברהם צרפתי וה'ר אברהם ו' יעיש וה'ר אליהו הלוי וה'ר חם ו' יחיאל וה'ר
יוסף מיטיאצק וה'ר אליעזר השמעוני וכן כתובים יחד כמ' מים עמוקים ס' א' ורע שהו'
הרב ר' אברהם ו' יעיש הנ' כמ' מה'ר'אם הוא זקנו של הר' אברהם ו' יעיש שהיה אביו
של הר' יום טוב ו' יעיש ושמעתי מפי חכם אחר מחושבי קושטנרינא שה'ר אברהם ו'
יעיש וה'ר אברהם נכדו נפטר שניהם בחוך ימים מועטים ודרש עליהם הרב מה'ר' ו' לב

א) שחלן חסנת רע'ע והלאה וע'י' ל'ב ב' כנהה ס'. ב) כבנע יקודה וכס'ק ליחא כנבנע הכס כ'ל ללד. ג) ל'ל
מרים מלך. ד) וכס'ק ב' א' מיחאמ כטעות ל' דוד בן גדליה בן שלמה וכו' כשנכנס כס'ק אף כנתיני חללות
כנתיני. ה) א' ליפן כחוק פ'ר דוד א' קח אביו של כנעל ס'ח'ת אבלי חס כסס חלק ס' תומת ישיבה חלול כנעל חסנת
ישיבה קח כנעל של כנעל אבלי חס בן גדליה. ו) ס'ל ל'א א'.

5260

ל
1500

וק'ל וק'לא וק'לר וק'לג וגם בענין קדושין נפל מחלוקת ביניהם וכ'מש שם במ' קל'ד וק'לה וק'לו וק'לז וענין זה כהוב ש' גם בחשבוני' מהר"י בירב ס' מ"ב וגם בענין הסמיכה נחריה המחלוקת ביניהם הרבה מאד ונהארונו הדברים והקונטרסים ביניהם ויהר מחמשים דפים גדולים וכמו שיראה המעיין שם בספרו וכבר כתבתי לעיל א) דהר"ן חביב היה מיוצאי גרוש ספרד עם אביו מהר"ר יעקב ו' חביב והר" לוי או היה נער רק בשנים ובאז לעיר שאלוניקי ונחישבו שם ונחנל שם בין רבני שאלוניקי וא"ח העיר ה' את רוחו ונדכו לבו ללכת לארץ הצבי והלך לו דרך יבשהנ) כדמוכה בחשבותיו סי' מ"ה שכח שם בהיורז' הולך לדרכי דרך הקדש התגוררתי פה חלב י'עא ומצאתי כה אנשים נבונים חכמים קובעי עתים לחורה לומדים שם בכל היום הלכה פ' אלו נערות ולמדתי בחברתם באהבה וחבה וכו' ואח"כ הלך לצ'פת חר"ב ושם בצפת היה המחלוקת בינו ובין מהר"י בירב וא"ח עלה לירושלים חר"ב ושם הרביץ תורה הרבה ונפטר שם בירושלים .

ובזמן ההוא היה הר"ר אליהו הלוי הבחור אשכנזי מדרק גדול והוא חבר תשעה ספרים וכמו שביאר בהקדמת ס' התשבי ע"ש. וכדור ההוא היה בקושטניניא מהר"ר חם ו' יחיא אשכנזי הובא בס' מהר"אם בכתוב לעיל והוא בן הר"ר דוד ו' יחיאנ) בעל דשון למורים ושקל הקדש וספר תהלה לדוד ושהיה בר פלוגתיה דמהר"אם כנוכר בחשבות מהר"אם וזה הרב ר' חם בן יחיא בן רבינו דוד ו' יחיא היה גדול בקושטניניא ומרופאי המלך שולמן סלימאן והיה חכם בחורה הקדושה וברת הישמעאלים עד כי היו באים שופטנים להחיות בפסקי דיניהם עמו והיה לו ולבניו ארוחת המלך וימת זקן ושבע ימים והניח ב' בניו חכמים בכל המושכלות שם הגדול החכם ר' יוסף [רופא] משנה למלך והחצר והשני כמ"הר גדליא שנהג נשיאותו בשאלוניקי בק"ק לישבונאד) וכו' ע"כ) וזה הרב מהר"ר חם ו' יחיא חבר פפרים רבים אחרים וכלם נשרפו בשריפה אשר שרף ה' את עיר קושטניניא כאשר כתוב שם בהקדמת הספרו) ע"ש :

ואלה שמות הרבנים אשר היו בזמן מהר"ר חם ו' יחיא והוכחו בספרו הר"ר יוסף מיטאצק והר"ר שמואל עזיאל והר"ר משה גרשון משאלוניקי (הובא שם) הר"ר קארו והר"ר שמואלו) שאריליו) והר"ר משה הלוי בן אלקבץ מצ'פת והוא אביו של בעל מנות הלוי) והר"ר שלמה קאזיילירי הוזכרו שם במ' א'. הר"ר אליה קפסאלי מקנדיא סי' ב'. הר"ר אליה הלוי סי' כ"א וכ"ב ושאר מקומות. הרב יאודה בן בולאט סי' ו' ל"ה ושאר מקומות רבים. הר"ר אליה מורחי סי' ל"ד וק"ט. הר"ר יום טוב כהן מאגרינופלא סי' ל"ז וק"ל. הר"ר אברהם ו' יעיש סימן מ"ל ושאר מקומות. הר"ר יהודה ו' שושן סי' מ"ג. הר"ר ברוך אשכנזי סי' מ"ד וס"ה וקצ"ה. הר"ר יוסף אבאזיב סי' נ"ב ונ"ג ושאר מקומות. הר"ר חיים עובדיא סי' נ"ה ונ"ו ושאר מקומות. הר"ר יעקב בירב והר"ר שמואל חאקאן ממצרים סימן ק' וק"ן וזהו הר"ר שמואל הלוי ו' חכים. הר"ר יצחק ו' לב מכרואס סי' ק"א וק"ב וק"ד ושאר מקומות. הר"ר אברהם ירושלמי סי' ק"ו ושאר מקומות. הר"ר שמואל סבע סי' קל ב וק"ל. הר"ר יצחק דין דון סימן קמ"ו ושאר מקומות. הר"ר שלמה אלמולי סימן קנ"ד ונראה שזהו שחבר סי' מפשר חלמין). הר"ר יוסף בן וירנה והר"ר יאודה צדיק סימן קנ"ה ונראה שזהו הר"ר יוסף ו' וירנה שחבר סי' שארית יוסף מכללי הנפראי). הר"ר דוד ויטאל חתנו של הרב כמ"הר דוד הכהן מקורפו סימן קס"ח וקס"ט וק"ע. הר"ר יוסף מיטאצק הר"ר אברהם לבית חון הר"ר שם טוב אלחנטי הר"ר שמואל אלמושילנו הר"ר שמואל עזיאל הר"ר חיים עובדיא מרבני שאלוניקי בסימן קס"ט.

ובזמן הזה היו בעיר שאלוניקי הרב ר' יוסף מיטאצק) בן הר"ר שלמה מיטאצק והוא

(א) ל"ב א'. (ב) אימ וזס לומר סה"ק כל הדרך מסלוקי עד צפת ביבשה שזה הדבר אין הדעת בוכלמו אלא סה"ק חלק גדול מן הדרך ביבשה וכן הוא לעיל ל"ב א'. (ג) ל"ג א' ועי' חש"ס כנהה ס'. (ד) ע"ל ל' א' כנהה ס'. (ה) כ"ל ל' א' ס' א' (ו) סימן ס' מוחת יצרים. (ז) כ"ל שלמה. (ח) ע"ל ל"ב ב'. (ט) ע"ל ל"א א'. (י) עי' חלק ח"ג ד' א' א' (י"א) וכל כשה"ג ח"א י' כ"ב. (י"ב) גם כמכתב שם זה רבו העמים כדוד למיניס .

היה רב גדול ומוכהק וכתב פסקים רבים ולא עלו לרפואם רק מעט מזער מהם שהם כתובים ומפורזים בספרי הפוסקים האחרונים^(א) וגם חבר ס' פורת יוסף פ" על קהלת וס' מגילת אסתר^(ב) פ" על דניאל וחמש מגילות^(ג) ועוד שאר חבורים שלא נדפסו ומכיון שהרב בית יוסף ו"ל במד" ס' ס"ה שכ"כ שם שמעתי כשם הרב יוסף מיטאצאק נראה שדור החלב שהיו נוהגים בו דווקא בני ארגון עד שבא הרב הגדול מה"ר יצחק די ליאון ו"ל וחלק עליהם ואסרו להם ע"כ ועוד מכיון שם בסימן ר"א דף רל"ד ע"כ שכתב שם ומה"ר יוסף מיטאצאק ו"ל כתב לי שפי' זה שכתבתי לדעת רבינו שמשון אי אפשר לפרשו כמשנה בשם צד והאריך שם לכתוב בענין זה ואח"כ כתב ה"ר בית יוסף ד"ל ואני על משמתי אעמודה להחזיק בפירושי לדעת הרשב"א וכו' ע"ש ועוד מכיון במא"ה ס' י"ו דף מ"ב ע"א שכתב שם וה"ר יוסף מיטאצאק ו"ל כתב לי כי ראיות הר"ן בתשובה זו הן חלושות וכו' ע"ש וזומן מהר"י מיטאצאק היו כשאלוניקי ה"ר אליעזר השמעוני וה"ר שלמה קאביליירו וה"ר שמואל אל"כוכר וה"ר יהודה בן בנכנש ועוד שאר רבנים שנוכרו לעיל והרב מהר"י מיטאצאק היה חבירו של מהר"ל ו' חביב ובזמנם היה ה"ר משה המון רופא המלך שולטן סולטאן וה"ר שמואל לוי ו' חכים המכונה חאקאן ומהר"י כי רב וה"ר חם בן יחיאל ומהר"י ו' חביב כדמוכח כל זה בספר שארית יהודה למר שמואל^(ד) מיטאצאק ע"ש בספר ההוא .

גם כדור ההוא היה כגליל המוריהא בעיר ארטא ה"ר בנימן בר מתתיהו^(ה) שחבר ס' בנימן וא"ב מס' שו"ת וזה דרוב היה חמיו של הרב ר' שמואל אלקלעי בעל משפטי שמואל ואלה שמות הרבנים אשר היו כדורו והובאו בספרו ה"ר דוד רהבן מקורפו וה"ר יוסף מיטאצאק^(ו) בס' ג' וד' וז' ושאר מקומות ה"ר אליעזר השמעוני וה"ר שלמה כהן ו' אריות וה"ר שמואל בן שטייב כן דרוב ר' יואל ו' שויעיב^(ז) וה"ר שמואל אלמושינו ס' ו' וה"ר אליעזר המכונה כינרית אנסילדראית^(ח) אשכנזי סימן ו' וי"א וי"ב ושאר מקומות וכפי הנראה מס' שם בסימן כ"ח שזה הרב הוא חלמיר מהרב יהודה מינצי והוא סבכו להוראה ה"ר אברהם עובדיה הספרדי ס' י"ב וט"ו ושאר מקומות ה"ר חייא מאיר בר דוד סימן ט"ו ושאר מקומות ה"ר אברהם כהן בר משה כהן ס' י"ב וט"ו ושאר מקומות ה"ר משה קפסלי בר אליהו שהיה רב מקושטנדינא סימן ע"ה וע"ה הר גרשון ס' ק"א והוא ה"ר גרשון כונפוצו וגם הובא בס' קע"ו ושאר מקומות ה"ר אליהו מורחי ובנו ה"ר גרשון מורחי בס' רמ"ה ה"ר אברהם כהן מכלניא ס' רמ"ט ה"ר אליה הלוי ה"ר חם ו' יחיאל ה"ר יאודה בן בולאט ה"ר שלמה בן מהר"י ויילאט^(ט) ה"ר מנחם בר שמואל רבני קושטנדינא בס' ש"ה ה"ר שבת כהן ס' שס"א ה"ר אברהם ירושלמי סימן ת"ו ה"ר אברהם לכית חון סימן תכ"ה .

ובזמן ההוא היה בארדווה הרב ר' מאיר בר יצחק קצנאלנבון הנקרא מהר"ם מפרדור^(י) והוא היה חתנו של ה"ר אברהם מינצי בנו של מהר"י מינצי וחבר ס' שו"ת וגם עשה הגהות על ספר הרמב"ם ואלה שמות הרבנים שהיו בזמנו והובא בספרו הרב כינרית אשכנזי בס' ר' ושאר מקומות ה"ר ברוך עזריאל ס' ט' וי' ה"ר נתן אשכנזי ס' י"א ושאר מקומות ה"ר משה באסל אשכנזי ס' י"ג ה"ר עזריאל דינו ס' כ"ח וזה דרוב הגיה ס' הרמב"ם עם חבירו ה"ר דוד פיצנמון באשר כתוב בפתיחת ס' הרמב"ם מדרום מגדל עזוי^(י) ה"ר משה אל"אשקר ס' נ"ט וה"ר אליה קפסלי מקנדינא ס' כ"ט ול"ב וע"ה ה"ר דוד ויטאל ס' ל"א ה"ר דוד יחיאל ס' ט' ה"ר קלמן אשכנזי בקצת מקומות ה"ר עובדיה ספורנו ס' מ"ח וט"ט ה"ר משה חנין בר פרייה חנין מגליל המוריהא ס' ס"ח ומהר"ם מפרדווה נפטר שנה הש"ב ה"ל^(י) ל"ט ככתוב בילקוט מדרום ויניציאה כלי פ"י^(י) בסימן ד'.

(א) פ"י יצחק לנחמיה י' ב' ובס' שארית יהודה . (ב) בשפתי ישיבים לחם ספרים וכן נראה עיקר . (ג) ובס' לנחמיה ל"ב ב' . (ד) ג"ל יהודה וצ"ל ל"ח ב' . (ה) ע"ל ל"ה ב' הנה ח' . (ו) בשו"ת בנימין ואלב ס' כתב מיטאצאק . (ז) ס' אריות אוליב שחב . (ח) ל"ג ב' הנה ח' . (ט) מהר"ר יעקב אבן ויילא כ"ה ס' . (י) חינו ספרים בו ראשונה נגדלו עזי והוא ד' ויניציאה רמ"ס . (יא) ול"ב בש"ג ח"א מ' ח"ו וכן נראה עיקר ונצ"ל ש"ס . (יב) חשבת עכ"ל ונ"מ שזהו כלי מידה אינו מודקדק . (יג) בספר כנ"ל .

לה

1540

5300

יהושע דף ו' בדברי המניה ע"ש וגם בנו של מה"רם מפדואה ורואה ה"ר שמואל יהודה
חבר ס' אחד קטן משני עשר דרושי' וגם בזמן ההוא היה ה"ר יוסף אביוב שמבי' אותו
ה"ר ב"י בט"אח ס' תר"פח דף תנ"ד שכתב שם וראיתי לה"ר יוסף אביוב ו"ל שהיה קורא
תגר על המנהג שנוהגים בכל עיר מוקף חומה וכבר כתבתי לעיל שזוהי ה"ר יוסף אביוב
נזכר בס' ה"ר חס' נ' יחיא בקצת מקומות א).

וקרוב לדור הזה וסמוך להם לכל הרבנים האלה שזכרנו קמו אחריהם דור אחר ואלו הם
ראש הדור ההוא הרב הגדול רבן של כל יש' מוה"ר יוסף קארו בר אפר' בר
יוסף בר אפרים קארו שהיו אבותיו מיוצאי גרוש ספרד ואבותיו ג"כ היו חכמים וכן ראינו
להרב ו"ל ב"י בט"אח ס' צ"ז שכתב שם ומורי אבי מה"ר אפרים קארו ו"ל כתב שמעתי
שהטעם משום דכיון דק"ל מעולם לא ירדה שכינה לטמא מעשרה וכו' ע"ש וגם בס'
תר"נא בה' לולב כתב ואבא מארי ו"ל היה אומר שאין להטות ראשו כלפי מטה משום
דהוי שלא כדרך גדילתו וכיון דכשנטלו שלא כדרך גדילתו לא יצא כל נענועין נמי צריך
לעשותם כדרך גדילתו ע"כ וגם במ"ד ס' ס"ב כתב וראיתי לר"ה אבא מארי ו"ל שהיה
נוהג שלא יפסק שום חוט מהם ואפשר שמעמו וכו' ע"ש וחמיו של הרב היה ה"ר יצחק
סבע שב"ה הרב בט"אח ס' תל"ה ומורי חמי ה"ר יצחק סבע ו"ל טען עליהם ממ"ש רבינו
בסמוך ומפטי' השמים כסאי וכו' ולפי הנראה שאשחז' של הרב הייתה אחותו של ה"ר
שמואל סבע בן ה"ר יצחק סבע (ע"כ) שזכר בחשוב' מה"ר חס' נ' יחיא בס' קל"ב וקל"ד ע"ש
וגם שם בריש ס' שמ"נ כתב וכיוצ' בזה מצאתי שכתב מורי חמי ה"ר דהחסיד ה"ר חיים
בן אלבלג ו"ל .

דע שהרב מהר"י קארו מתחלתו היה חושב עיר ניקופולו ושם העיר ה' את רוחו שיעקור
דירתו משם והלך לו לקבע דירתו בעיר צ"פ חר"ב וי"א שבהיותו בעיר ניקופולו
עלה אליו המגיד ואל' שילך לצ"פ ועקר דירתו משם וירדך לאנדרניופלי ושם התחיל
לחבר החבור הגדול ס' בית יוסף וכ"כ הרב עצמו בחתימת ט"ח שהרי כתב שם אבדך
את ה' אשר יעצני וכו' ועד כה ברכני וכו' כי התחלתו באנדרניופלי שנה רפ"ב ליצירה
והשלמתו בעיר צ"פ ה"ו אשר בגליל העליון חר"ב שנה תר"ג (ב"ק"ג) אור הנבוכים עוד
בהנהגתו ובמהדורא תנינא עד שנה ד"ש וכו' נמצא שבעשרים שנה עשה חבור חכמי יוסף
ושחיים עשרה שנה נחמסק בהנהגה ובמהדורא שניה בין הכל ל"ב שנה וכפי הנרא' דכשהלך
הרב לצ"פ עבר דרך עיר שאלוניקי מפני כי יש לי בידי הסכמות קדומות מרבני שאלוניקי
אשר היו בדור ההוא וחתם ג"כ הרב מהר"י קארו עמהם .

ואלה שמות הרבנים החתומים שם בשנת הר"צג ליצירה ה"ר יוסף מיטיאצק ה"ר יוסף
קארו ה"ר אברהם לבית חזן ה"ר שמואל עזיאל ה"ר יעקב סבע ה"ר יעקב צרפתי
ה"ר שם טוב אלחנני ה"ר משה נ' יעיש ובהסכמה אחרת חתומים שם ה"ר יוסף מיטיאצק
ה"ר יוסף קארו ה"ר שמואל אלמזשינו ה"ר יוסף נ' לב ה"ר אברהם סיראלו ה"ר אברהם
מיטיאצק ה"ר יחיאל בר משה ה"ר פרחירי הכהן ה"ר יהודה נחנ"ד ה"ר שלמה בן ה"ר
אברהם לבית חזן ה"ר חיים עוכדיה ה"ר שמואל מיטיאצק ה"ר שם טוב אלחנני ה"ר
שמואל עזיאל ה"ר משה נ' יעיש ומה נראה שהרב מהר"י קארו עבר דרך עיר שאלוניקי
כשהלך לדור בא"י .

ואחר שהלך הרב לצ"פ למד בבית המדרש של דרזר מה"ר יעקב בירב והוא רזלמיד
מובקה) למהר"י בירב וכמ"ש בכמה מקומות ונחגלד הרב בצ"פ בתורה ובגדולה
הרבניק שם תורה הרבה והעמיר תלמידים רבים וגדולים בחכמה ובמעשים טובים וכבר נודע
מפורסם כמה הפליא עצה הגדיל חזיה לעשות הרב הגדול מהר"י קארו והראנו מתורתו

(א) ע"ל ל"ה וי"א שם יסודת ל"ד ב' . (ב) ע"ל ל"ז ב' . (ג) היינו שנת ט"ב והכ"א סימן לאלפים וע"ל ל"ב ב'
סנה ב' ולקמן ל"ז א' סנה ג' . (ד) ע"י זקן בח"פ לרא"ה מ"ד ד"ה . (ה) נזכר בחכמים י' ח"ד חקקת בוס .

5300

נפלאות בחבורו הגדול בית יוסף שעשה על ס' ארבעה טורים שהאיר עיני נולח אריאל ונזק על זה ס' ש"ע שנחשפט בכל העולם כלו ופי' כסף משנה על ס' הרמב"ם ו'ל ועוד חבר ספר שו"ת דשייכות כמא"ה ואני הכותב בעיר שאלוניקי כשהייתי שם שמעתי מפי זקנים שעשה שו"ת על שלש טורים אחרים אלא שלא באו לדפוס וכן משמע מהקדמתו בנו על הרב שעשה על ספר החשובות היה חכם השלם כלפיו יהודה קארן ו'ל ע"ש ועוד חבר הרב ברוך הכהן המעין על ס' בית יוסף ו'ל כללי התלמוד פי' הורה הליכות עולם וס' מגיד משימים והם סודות גדולים וסחרי תורה שהייר מנלר לו הסגיד שהיה נגלת אליו וכמו שיראה המעיין שם בספר ההוא והרב ו'ל באבן העזר ס' י"ז ברני ענוגה ראחתי בענין מסיח לפי תומו מבאי דברי מה"ר רוד הכהן ודברי יוסף מיטאצק שנחלקו על יעקבני הרע במשנה סוסי מגול המוריה וחמשה מאר מהר"ל שלא חתם בענין זה ולרוב בעל בנימין ואב שהוא היה הראשון שחשאל על ענין ההוא והוא חכם פוסק והאריך מאד על הענין ההוא ונחלק על מה"ר רוד הכהן והסכימו עמו הרב מה"ר מיטאצק ורבי שאלוניקי כמרחב הכל באורך שם ב' בנימן ואב) והנה הספר ההו' כבר היה מודפס בבוטמן ואני קארן שהי' נדפס בשנת רצ"ט לפ"ק ואולי לא נמצא איתו שלא בא לידו הספר ההוא ואני הכותב ביהו"ת בעיר מולדתי שאלוניקי וואו אחר כהיוותנו החברים כישיבת היהוה שם הרב החסיד כמ"ה ידיוא קארן ו'ל הן החכם כמ"ה יאודה קארן ו'ל הן הרב הגדול מה"ר קארן ו'ל ונתגלגלו הרברים בינינו ובתוך הרברים ספר לנו קצת משבחי הרבר וקנו ו'ל וכלל שבחי אמר לנו שהרב וקנו אמר בשעת פטירתו שונה ללמוד התלמוד ככלו שלשה פעמי' וא"ל עוד שימי חייו של הרב היו פ"ז שנה וס' ראשו כתם פ"ז וכפי הגר' שם כ"ה החשובות מהקדמתו כנו הרב יהודה שאביו הרב הגדול ו'ל נפטר בשנת ה'ש"ל (נ)

ומגדולי חבריו של מהר"י קארן ו'להה היה דרבר רבי משה בר יוסף מטרנאני הנקרא הרב המכ"ט ואבותיו היו ממחו פוליא והוא מור' רבינו ישעיה מטרנאני אחרון והראשון וכ'ש הח' הר' משה מטרנאני בן בנו בהקדמתו לס' שו"ת מהרב מהר"י מטרנאני אביו (שג') והרב המכ"ט היה נציג תלמיד מובהק מהרב הגדול מהר"י בירב ז"ל וכ'ש הוא בעצמו בכמה מקומות והרב הזה הרביץ תורה הרבה בצ"ת והעמיד תלמידים רבים והיה דיוק בצפח ב' או ג' (שנה) כמו שהעיד בנו הר' שלמה מטרנאני בהקדמות ששד"כ לס' שו"ת של הרב אביו ז"ל ונוסף על זה דרבר שני חלקים משו"ת וס' קרית ספר על ס' הרי"ב וס' בית אלהים וכתבו ב' בניו הר' שלמה והר' יוסף שם בהקדמותיהם כי אביהם הרב המכ"ט ז"ל נפטר בשנת ה'שס"ה) ליצירה ונתנו ס' ל'שנת מיתו משה עבדי מת שמעתי מפ' קנים מגיד' אמת כי הרב המכ"ט ז"ל היה דבר ומגדולי הדור והיה עומד בכפרץ לכל דבר אשר היה נוגע לכללות הק"ק ובס' צננה פנעה להרב מהר"י מטרנאני ז"ל ובנו של הרב המכ"ט ז"ל נחב שם בנו. החכם כה"ר משה מטרנאני בהקדמתו לס' הגו' וז"ל הנה היום שקנינו מצינו ראינו כי מחכמי קשטיליא אשר יצאו ראשונה באו מעיר טראנה והפוליא שנת עת הו"מ"ה הגיע לפ"ק שני בני היצירה שני אחים אחרים נשא אחתם ס' על כנפי שרים באור פרחים ה"ה הרב המובהק כה"ר אהרן מטרנאני ז"ל בעל התפלות' והנה שם אשר יקראו לו [בעבר שבהכנת החו' היה יחיד ברור חבו ממתיקם וכולו מחסרים והיה] תלמיד חבר להרב הגדול כה"ר יוסף פאסי ז"ל ועשה חורחו קבע בעיר אנרינופלי שמה ישבו כסא' למשפט וכי וזה הרב אהרן מטרנאני מזכירו הרב מהר"י קארן בבית יוסף שכתב ס' לא' שכתב שם והחכם ר' אהרן מטרנאני ז"ל חירץ דני אמרין וכי' ובס' ע"ז וכתב ובראשאל ממני החכם הר' אהרן מטרנאני ז"ל רצון קטיל דרברנו לא נחתנינו לנכסיה שפיר קתני וכולי ונראה דנכסא הרב מניקופולי לאנרינופלי שם למדו יחד זה עם זה הר'

(א) עֲהֵרָא חָלָא בִּי טַיִל וְלִיגֵל לָרִבִּי . (ב) לָפִי מָה שֶׁחָבַב בְּהֵרָג חָלָא יֵי . כִּכָּה נִפְסַד יוֹסֵף יֵיגִי נִישָׁן שְׁלֵמָה וְכִיכָּה נִגְדָּה
וְנִשְׁבָּן עִינֵיקָר . (ג) בַּחֲלָא דִּי קֹדֶשׁ וְיִצְחָק טָרֵף אֵל הַנְּהֵה ד . (ד) צִלָּל מ' אֵל הַנְּהֵה וְכִכָּה בַּקְדֻחָא דִּי שְׁלֵמָה שֶׁסִּי וְיִצְחָק
לָרִי אֵל הַנְּהֵה גִ' . (ה) עֲפִלָּא לִי אֵל הַנְּהֵה גִ' .

ל

1540

5300

אחר מטרנני וכתב עוד ה'ר משה(מטרנני ואשר על ידו השני אחיו החכם המרום) כמ'הר יוסף מטרנני ז"ל אביו של הרב זקני אדוני משה ז"ל אשר נולד לו בשנת ס"ה(ה) קנאה אפרים בעיר שאלוניקי יע"א והוא נער לא ימיש מתוך האהל כי בא לעיר אדרינופלי ויצק מים ע"י הרב דודו הרב הנו' ובהיותו כבן י"ח שנה עלה לארץ הצבי צ"פ תר"כ ויצק מים ע"י הרב הגדול כמ'הר יעקב כירב ז"ל ואחר פטירתו רבו בצ"פ עמד על כנו וישב על כסאו הרב זקני ז"ל ושפט את ישראל נ"ד(ג) שנה כמנזן ד"ן ידיו עמו ונתבקש בישיבה של מעלה בשנת משה עלה אל האלהים ב"ט אחרון של פסח בשמרת עקב רב עב"ל נמצא כפי דבריו שהרב המבי"ט היו ימי חייו שמנים שנה .

גם מגדולי חבריו של מהר"י קארו היה ה'ר אברהם שלום והוא הנזכר בחש"י הרב כמ'הר"ל חביב בסי' קכ"ט וק"ל ע"ש ושמעתי מפי החכם השלם הרב כמ'הר חייא שלום נר"ו שא"ל שזה הרב היה כמו חסידו חבר למהר"י כירב ז"ל והוא אביו של ה'ר אליעזר שלום שהיה אביו של ה'ר אברהם שלום(ד) אביו של ה'ר חייא שלום הנו' ועוד ה'ר החכם ה'ר חייא הנו' כי ה'ר שלמה הלוי בן אלקאבץ אמר על זקנו כה"ר אליעזר שלום כ"ד הקמח לא מכלה שהיה משלשל חכמים כ"ד דורות וה'ר אברהם שלום ובנו ה'ר חייא הנזכר שני דורות נמצאו ב"ו דורות .

גם מחבריו של מהר"י קארו היה הרב יוסף סאניס ומביא אותו הרב בב"י יוסף במ"א ס' י"ז בדיני ענווא דאח"י וגם בתשובותיו וכמו שיבא לקמנו) וגם מחבריו היה ה'ר יצחק מסעד .

גם בזמן ההוא היה בצפת הרב ר' שלמה אלקאבץ בן ה'ר משה הלוי בן אלקאבץ מקובל גדול ושמעתי מן הוקנים שהיה רבו של מהר"ם קורדווריו וחבר ס' מנחת הלוי פ"י על

מגלת אסתר בשנת רפ"ט ליצירה ושלחו לחמיו מנחה שלוחה ביום פורים לכלתו במקום ששולחים הבחורים תכשיטי זהב וכסף לכלותיהם וחמיו וניסו אצותו אשתו קבלו מנחת הספר ההוא בשמחה ובמנוח לכב' יותר כפלי כפלים משהיה שולח להם תכשיטי זהב ואבנים טובות יקרות העד ולכך קרא שם הספר מנות הלוי ועוד חבר ס' שרש ישי פ"י על מגילת רוח בשנת ה'שנ"ג ליצירה ועוד הרב ס' אילת אהבים על מגילת שיר השירים וס' נעים ומירות פ"י על תהילים וס' בריית הלוי על ענין חכמת דקבלה וס' ספרים אלו לא נרפסו וכפי הנראה שזה ה"ר הלוי אלקאבץ היה תחלתו משאלוניקי והיה תלמיד מרדכי יוסף מיטאצאק וכן מוכח בהקדמתו לס' מנות הלוי דף י"א ע"ב שכתב שם ושמעתי ממורי החכם הבולב מהר"י יוסף מיטאצאק ז"ל פ"י אחר בו והוא כי לכל דבר נודע שיש ר' סבוה פועליה וחומריה וצוריה ותכליתה .

גם בזמן ההוא היה שם בצפת הרב המקובל מהר"ר משה קורדווריו והוא חבר כמ"ר חבורים(בחכמת הקבלה ס' פירס רמזנים וס' אור נערב ופ"י תפלות ר"ה ויום הכפורים וס' עבוד' ע"ד הקבלה ואלו הספרים שחבר הם ברפוס וחבר עוד ס' אלימה הוא מכתיבה יד ועוד חכר ס' גדול פ"י על ס' הוהר וקרא שמו אור יקר והוא מכתיבת יד שלא נרפס ואני הכותב ראיתי הספר הזה בירושלים בבית מדרשו של החכם השלם המקובל כמ'הר יעקב צמח ז"ל בהיותי לומר שם עמו כס' הוהר והספר ההוא גדול מאד בכמות ובאיכות

(א) הוא בן בנו של הרב חבי"ט ומונתו על הקדמה לס' אבנת פענח . (ב) יע' ספד אס ה"א סימן לחלשים אס ח"א ע"ל . (ג) ב' הנהג' ב' ו"א ח' הנהג' (ד) והלשון נראה יותר וכו' בזה"ל דלא כה"ל זונן (זר ליעצבאלטור ר"ל) ויני' הנהג' שחבר זאת . (ה) כ"ד שנים אלה חזים נחשבים חזון פטירת מהר"י כירב דנו (הנהג' דת"א ח' ש"א ח' ש"א כלעלל ל"ג ב' הנהג' ב') חל"כ יחיס הרב חבי"ט יעד שנת ש"נ"ה או ש"ס וזה נגד כל הדעות אלא חשבת דפ"א ש"א נתנה הרב חבי"ט לדיון בצפת כדמוכח מתשובותיו ח"ב ס' ח"א וסנה חס נראה בעל"ל שנת פטירתו ח"ה הנהג' כח שנת ה'ה"ה (ז) וכן חזבה ס' זונן בחקום הנזכר ש"ס יחיס דין ס' שנה אלא שנת ש"ס והכ"ל סימן לחלשים (ע) הנהג' ב' וכן חזבה עוד חת"ס ר' משה חטרנאני בהקדמה לנ"א חזון מהר"י חטרנאני ח"א ד' קושט' שכתב שם שזכור ה"ר יוסף מלך תשרי שנת א"ה ח"י (ועי' זונן זר ליעצבאלטור ש"נ) והוא שנת ש"ס והיה בן י"ז שנה בנחת חזון (הרב חבי"ט) חל"כ חזון בהקדמה המבטת כמות שערב חזון ח"ט כשטר יוס' ח' כ"ג ניסן ובשנת ש"ס היה כ"ג ניסן יוס' ו' וי"ל שנתל שנה הרב משה חטרנאני בזכרון יוס' הסבנו כנו כשטר זקנו חל"כ ש"א שנת ש"ס כ"ג ניסן ובנחת בהקדמתו לס' אבנת פענח חזון חל"כ שנת י"ט חזון של פסח . הנהג' כחב"ט . (ד) הוא הנהג' עם ר"ה חטרנאני כנליות שנת ש"ס לקושט' כח"ט בהקדמה לנ"א חזון מהר"י חטרנאני . (ה) דף ו' ע"ב . (ו) עי' ש"ה ח"א ח' ח"ה ויני' ועד חזון ו' .

ובהקדמת ס' אור נערב שבת' החכ' כ"הר גדליה קורדווירו בנו של הרב הנז' יאמר שאמו אשת הרב היתה אחותו של הר"ש הלוי בן אלקאבץ וכתב עוד שם בסוף הספר כי אביו נפטר בשנת השל' לצירה ושמעתי מחכמי צפת' הור"ב שכשהיו מוליכי' אוהו לבית הקבר' היה רחוק' לפניו עמוד של אש ולא ראה אותו רק הרב ר' יצחק לוריא אשכנזי זל והר' גדליה בנו הנז' היה תלמיד מהרב שלמה מאנים וכמ"ש בס' הנז' גם ברור ההוא היה בצפת' ת"ו הר' יוסף אשכנזי הנקרא התנא הגדול להיותו שונה תמיד המשיג' בנגון .

ובזמן

ההוא היה במצרים הרב הגדול מהר"בא דהיינו רבינו דוד ר' אבי זמרא זל והרכיץ תורה הרבה בישראל והעמיד תלמידים רבים כלם חכמים גדולים וכתב יותר משני אלפים פסקים ולא באו לרפוס אלא שלש מאות מהם (א) ואף זה ע"י שבשביל (ב) סבה אחת אין ראוי לגלותה על ספר ושמעתי מפי מנידי אמת כי הרב הזה מצא בחקך ביתו מטמון גדול כמה אלפים דינרי זהב וחלקם לתלמידיו חכמים חלק אחד לתלמידיו חכמים במצרים וחלק אחד שלח לחבריו וחלק אחד שלח לירושלים תור"ב וחלק יאחד שלח לצפת והוא לעת קנתו עקר דירתו ממצרים וחלק לו לעזר צפת' תור"ב ואומרים שהרב מהר"י קארו זל כבדו ונשאו בכבוד גדול והושיבו למעלה ממנו בכל הרברים הן לענין ישיבה הן לענין החימה כתבים או שטרות מפני שהיה זקן מופלג בשנים יותר מהרב ר' יוסף קארו ואומרים שחיה ק' שנים ונפטר שם בצפת' . גם בזמן ההוא היה בצפת' הר' יששכר נ' שושאן בעל ס' חקון יששכר כדמוכח בספרו דף נ"ו וס"א וס"ד והיה תלמיד מהר"ל חביב כדמוכח שם ברף כ"ט ונ"ו ושם ברף ע' מביא להרב ר' דוד ז' זמרא .

ואלה

שמות הרבנים אשר היו בזמן מהר"י קארו והובאו בספרו הר' שמואל סבע מקושטניא ס' א' וכבר כתבתי לעיל (ג) שזה הר' שמואל סבע היה אחות יאשתו של מהר"י קארו הר' שמואל בר משה הלוי דף ו' וז' והר' אברהם שלום והר' יוסף מאנים והר' משה מטרנאני שהיו חביריו ברף ט' ושאר מקומות הר' יוסף בן צייאח ברף י"א והוא מרכני דמשק ונוכר שם בכמה מקומות הר' יעקב בן נחמיאש ברף י"ד וט"ו ושאר מקומות הר' יהודה חן בן הר' עמנואל מקניא דף פ"ג ושאר מקומות הר' שם טוב נ' מניר והר' אברהם בן נחמיאש דף כ"ה הר' משה קורדווירו ברף ל"א ול"ד ול"ו הר' אברהם נ' אשרד) והר' ברוך והר' משה אלשיך והר' משה סעדי ר' רבנים אלו הם תלמידיו הרב זל וכתבנו כל אחד מהם פסק לעזרת רבם מהר"י קארו זל והקשו קושיות על דברי הר"ם מטרנאני וכמ"ש שם מורי ורבי הוקן הרב הגדול מהר"ר מרדכי קלעי זל שם ברף ל"ז ע"ש הרב ר' ישראל בר מאיר והוא הר' ישראל די קוריאל ברף ס"ג והר' יצחק די מוליינא והוא מרכני מצרים ברף ס"ג הרב משה דמוחי מרכני מצרים ברף פ"א הר' אברהם נ' יעיש ברף פ"ב והוא אביו של הר' יום טוב נ' יעיש הר' יעקב סמוט מרכני שאלוניקי דף ק"ז וק"ט ושמעתי בעיר שאלוניקי שהוא היה חותם בן סמו"ט לרמוז אל ר"ח סור מרע ועשרה טוב וראיתי כתיבה מהר"ר אברהם יצחקי זל שכתב שם ושמעתי כי המצריך בדיקת לגלדי היה התנא השלם כהר' יעקב פירמון זל והובאו דבריו לידי ח"ל שכתב בדיון זה וכו' ובסוף דבריו חתם יעקב סמוט ומשם נראה בוראי שהוא יעקב פירמון והיה חותם סמוט מטעם האמור הר' אברהם אלאשקר ברף ק"י ונראה שהוא בנו של מהר"ם אלאשקר שהיה שאלון מאביו וכמ"ש בחשובותיו (ה) הר' בנימן הלוי בר מאיר הלוי ברף ק"י הר' אברהם ירושלמי ברף קל"ד הר' יום טוב ב"באס דף קל"ד וקל"ה הר' שם טוב אל"פרי' דף קל"ו הר' יעקב אל"חאמי דף קל"ז הר' דוד נ' זמרא דף קל"ה הר' אליעזר מגיפרי ח"ד יצחק קארו דודו של דוד ברף ק"מח ולפי דעתי כי זה הר' אברהם נ' אשר שנוכר שם ברף ל"ז שהיה תלמידיו הרב מהר"י קארו זל הוא אשר חבר פ' על מדרש רבה וקראו אבא ר"ח אברהם נ' אשר ונדרש דברי המדרש באמצע ופרש"י מצר אחד ופי' אבא מצר אחד בנודע .

(ב) ועד זמננו זה נדרשו עוד ג' פ"קים חשובות וע"ל כ"כ ב' הנסח ו' . (ג) נראה ש"ל ואף זה כנכיל ועב"ל
 מסקן ש"מ חכונ . (ד) ל"ה ס' . (ה) ע"י במחקר . (ו) ע"י ועד למכנים ס' כ"ט .